

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Облік і контроль грошових коштів аграрного підприємства
ТОВ «АГРОТЕХ»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0711-оа-з-дн
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

Д. В. Семеняк

Керівник: к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

Рецензент: к.е.н., доцент Саєнко О.Р.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«__» _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Семеняку Денису Валентиновичу

1. Тема роботи: Облік і контроль грошових коштів аграрного підприємства ТОВ «АГРОТЕХ»
керівник роботи Сьомченко Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 № 641-с.
2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2022 року
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретико-методичні основи обліку і контролю грошових коштів; визначити проблемні аспекти обліку та контролю грошових коштів на ТОВ «Агротех»; розробити напрямки удосконалення обліку грошових коштів та контролю за їх надходженням, зберіганням і використанням у аграрному підприємстві ТОВ «Агротех»
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 19 рис., 20 табл. і 4 формули

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.е.н., доцент Сьомченко В.В.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студент _____ Д.В. Семеняк
(підпис)

Керівник роботи _____ В.В. Сьомченко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Кругообіг господарських засобів аграрного підприємства і місце грошових коштів в ньому.....	15
1.2 Грошові потоки та їх класифікація для потреб обліку і контролю аграрного підприємства.....	28
1.3 Нормативно-правове регулювання обліку та контролю управління грошовими коштами підприємства.....	40
РОЗДІЛ 2 СТАН ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НАДХОДЖЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХ»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	44
2.2 Облік грошових коштів в системі документального оформлення та рахунків бухгалтерського обліку аграрного підприємства.....	60
2.3 Контроль надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.....	78
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ НАДХОДЖЕННЯМ, ЗБЕРІГАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ У АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АГРОТЕХ»	
3.1 Удосконалення управління грошовими потоками підприємства.....	97
3.2 Перспективи покращення облікового забезпечення і контролю грошових коштів аграрного підприємства.....	104

ВИСНОВКИ	118
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	124
ДОДАТОК А Баланс ТОВ «Агротех» за 2021р.	134
ДОДАТОК Б Звіт про фінансові результати ТОВ «Агротех» за 2021р.	136

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 137 с., 19 рис., 20 табл., 2 додатки, 96 літературних джерел.

ГРОШІ, ГРОШОВІ КОШТИ, ГРОШОВІ ПОТОКИ, ГОТІВКА, ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ, КОНТРОЛЬ, КОШТИ НА РАХУНКАХ В БАНКУ, ОБЛІК, РОЗРАХУНКИ, ТОВАРО-МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ

Об'єктом дослідження є процес обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

Предметом дослідження є методичні та практичні питання обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних та практичних рекомендації щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

В роботі використовувались такі методи: діалектичний метод пізнання та теоретичного узагальнення; абстрактно-логічний; індукція та дедукція; графічний і табличний; методи аналізу й синтезу, порівняльний аналіз та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці комплексу теоретико-практичних заходів щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства:

набуло подальшого розвитку:

– визначення грошові потоки, під якими слід розуміти процес, пов'язаний з постійним рухом коштів, які виникають у процесі господарської діяльності протягом всього життєвого циклу функціонування підприємства,

рух що пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику та ліквідності і таким чином визначає стан поточної платоспроможності підприємства, фінансової стійкості та ділової активності;

- запропонована нова, розширена класифікація грошових потоків на основі систематизації існуючих видів грошових потоків;

- запропоновані результати перевірки надходження, зберігання та використання грошових коштів відображати в таблицях «Результати перевірки повноти та своєчасності оприбуткування готівки, що одержана з поточного рахунку банку» та «Результати перевірки достовірності і обґрунтованості віднесення на видатки по касі виплати заробітної плати»;

- запропонована схема внутрішньогосподарського контролю за обліком і збереженням грошових коштів, яка включає наступні процедури: контроль умов, що забезпечують збереження готівкових грошей на підприємстві; контроль за збереженням і станом обліку грошових коштів; контроль за використанням грошових коштів;

- розроблені нові класифікаційні ознаки грошових коштів з метою управління грошовими коштами та для потреб обліку, аналізу, аудиту, що дозволить отримати оперативну, точну та достовірну інформацію про їх наявність, забезпечить цілеспрямоване використання, контроль за зберіганням та оптимальне управління даними високоліквідними активами підприємства;

- запропоновані до рахунку 30 наступні субрахунки: 303 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті»; 304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті», що дозволить виділити окремо у Звіті про рух грошових коштів гроші та їх еквіваленти, оскільки в обороті підприємства приймають участь гроші.

- запровадження для синтетичного обліку електронних коштів рахунку 32 з назвою «Електронні кошти» для ефективного проведення контролю грошових надходжень та їх витрат на належному рівні.

SUMMARY

Qualifying work contains 137 pp., 3 sections, 19 fig., 20 tab., 2 annex, 96 references.

MONEY, CASH, CASH FLOWS, CASH FLOW STATEMENT, CONTROL, BANK ACCOUNTS, ACCOUNTING, CALCULATIONS, TANGIBLE VALUES

The object of the study is the process of accounting and control of the receipt, storage and use of funds of an agricultural enterprise.

The subject of the study is methodical and practical issues of accounting and control of receipt, storage and use of funds of an agricultural enterprise.

The purpose of the qualification work is to develop theoretical and practical recommendations for improving accounting and control support for the receipt, storage and use of funds of an agricultural enterprise.

The following methods were used in the work: dialectical method of cognition and theoretical generalization; abstract-logical; induction and deduction; graphical and tabular; methods of analysis and synthesis, comparative analysis, etc.

The scientific novelty of the obtained results lies in the development of a set of theoretical and practical measures to improve accounting and control support for the receipt, storage and use of funds of an agricultural enterprise:

received further development:

- the definition of cash flows, which should be understood as the process associated with the constant movement of funds that arise in the course of economic activity throughout the entire life cycle of the operation of the enterprise, the movement associated with factors of time, space, structure, risk and liquidity and such determines the state of the company's current solvency, financial stability and business activity;

- proposed a new, expanded classification of cash flows based on the

systematization of existing types of cash flows;

– the proposed results of verification of the receipt, storage and use of funds should be displayed in the tables «Results of verification of the completeness and timeliness of the posting of cash received from the bank's current account» and «Results of verification of the reliability and reasonableness of allocation to expenses at the payroll cash register»;

– a proposed scheme of intra-household control over the accounting and safekeeping of cash, which includes the following procedures: control of the conditions ensuring the safekeeping of cash at the enterprise; control over the preservation and accounting status of monetary funds; control over the use of funds;

– new classification features of funds were developed for the purpose of managing funds and for the needs of accounting, analysis, and auditing, which will allow obtaining operational, accurate and reliable information about their availability, will ensure purposeful use, control over storage and optimal management of these highly liquid assets of the enterprise;

– the following sub-accounts are proposed for account 30: 303 «Cash equivalents in national currency»; 304 «Cash equivalents in foreign currency», which will make it possible to separate money and their equivalents in the Cash Flow Statement, since money takes part in the turnover of the enterprise.

– introduction of account 32 with the name «Electronic funds» for synthetic accounting of electronic funds for effective control of cash receipts and their expenses at the appropriate level.

ВСТУП

Гроші – одне з найдавніших явищ суспільства – відіграють важливу роль у господарській діяльності людини. Вони завжди привертали до себе пильну увагу науковців. Гроші є багатофункціональною економічною формою, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі, накопичення вартості. Гроші є одним з найбільш важливих розділів економічної науки. Вони є набагато більшим, ніж простий інструмент, що сприяє розвитку економіки. Добре діюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості. Та навпаки, погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці.

На сучасному етапі, коли у більшості підприємств грошових активів не вистачає, здатність підприємства виживати напряму залежить від уміння управляти грошовими потоками. До останнього часу управлінню грошовими активами у вітчизняній практиці не приділялося достатньої уваги. Тому грошові активи потребують посиленої уваги до себе з боку керівних органів підприємства. Управління ними ґрунтується на даних обліку через організацію і контроль за рухом грошових потоків, а також запасів грошових активів із точки зору ефективності платежів і оптимального забезпечення операційної діяльності підприємства фінансовими ресурсами. Цим і пояснюється актуальність даної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних та практичних рекомендації щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі поставлено такі завдання:

– розглянути кругообіг господарських засобів аграрного підприємства і місце грошових коштів в ньому;

– дослідити грошові потоки та їх класифікацію для потреб обліку і контролю аграрного підприємства;

– проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку та контролю управління грошовими потоками підприємства;

– дослідити організаційно-економічну характеристику ТОВ «Агротех» та організацію роботи бухгалтерської служби та оцінити базові засади облікової політики підприємства;

– вивчити облік грошових коштів в системі документального оформлення та рахунків бухгалтерського обліку аграрного підприємства;

– оцінити внутрішньогосподарське контролювання надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства;

– надати пропозиції щодо удосконалення управління грошовими потоками та складання Звіту про рух грошових коштів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

Предметом дослідження є методичні та практичні питання обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: табличний метод (при систематизації теоретичної інформації, що стосується видів грошових коштів та узагальненні економічних показників, що характеризують фінансово-господарський стан взагалі та стан грошових коштів зокрема), методи аналізу й синтезу (при детальному вивченні загального фінансово-господарського стану підприємства, стану надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства тощо), порівняльний аналіз (при систематизації видів грошових потоків).

Інформаційною базою дослідження є Закони України, Постанови Національного банку України, накази Міністерства фінансів України та інші

нормативні документи з питань організації обліку і контролю коштів, періодичні видання, що стосуються даної теми дипломної роботи магістра, фінансові звіти ТОВ «Агротех».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці комплексу теоретико-практичних заходів щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства. Конкретні результати, що отримані в ході дослідження та визначають його наукову новизну, полягають в наступному:

набуло подальшого розвитку:

- визначення грошові потоки, під якими слід розуміти процес, пов'язаний з постійним рухом коштів, які виникають у процесі господарської діяльності протягом всього життєвого циклу функціонування підприємства, рух що пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику та ліквідності і таким чином визначає стан поточної платоспроможності підприємства, фінансової стійкості та ділової активності;

- запропонована нова, розширена класифікація грошових потоків на основі систематизації існуючих видів грошових потоків: новими є класифікаційні ознаки ритмічності грошового потоку, достатності грошового потоку, синхронності грошового потоку, рівномірність надходження на витрачання грошових коштів; із існуючої класифікації була виключена ознака рівень передбачення грошового потоку;

- запропоновані результати перевірки надходження, зберігання та використання грошових коштів відображати в таблицях «Результати перевірки повноти та своєчасності оприбуткування готівки, що одержана з поточного рахунку банку» та «Результати перевірки достовірності і обґрунтованості віднесення на видатки по касі виплати заробітної плати».

- запропонована схема внутрішньогосподарського контролю за обліком і збереженням грошових коштів, яка включає наступні процедури: контроль умов, що забезпечують збереження готівкових грошей на підприємстві; контроль за збереженням і станом обліку грошових коштів;

контроль за використанням грошових коштів;

– розроблені нові класифікаційні ознаки грошових коштів з метою управління грошовими коштами та для потреб обліку, аналізу, аудиту, що дозволить отримати оперативну, точну та достовірну інформацію про їх наявність, забезпечить цілеспрямоване використання, контроль за зберіганням та оптимальне управління даними високоліквідними активами підприємства;

– запропоновані до рахунку 30 наступні субрахунки: 303 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті»; 304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті», що дозволить виділити окремо у Звіті про рух грошових коштів гроші та їх еквіваленти, оскільки в обороті підприємства приймають участь гроші.

– запровадження для синтетичного обліку електронних коштів рахунку 32 з назвою «Електронні кошти» для ефективного проведення контролю грошових надходжень та їх витрат на належному рівні.

Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку і контролю грошових коштів і розрахунків; законодавчі та нормативні акти з питань контролю та бухгалтерського обліку, зокрема з обліку грошових коштів і розрахунків; програмні документи та постанови уряду з економічних питань тощо.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить удосконалити обліково-контрольне забезпечення управління грошовими коштами з метою підвищення ефективності роботи підприємства та зміцнення його фінансового стану. Отримані результати дослідження спрямовані на вдосконалення обліково-контрольного забезпечення управління грошовими коштами, що у підсумку сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємства та зміцненню його фінансового стану.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на двох міжнародних науково-практичних конференціях.

Теми доповіді «Переваги та недоліки використання пластикових карток в умовах нових форм розрахунків» та «Розвиток обліку розрахунків та сучасні його проблеми». Окрім того за підсумками проведеного дослідження надруковані дві наукові статті за темами «Економічна сутність розрахунків та їх значення в сучасних умовах господарювання» та «Кругообіг господарських засобів підприємства і місце грошових коштів в ньому».

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 96 найменувань, містить, 19 рис., 20 табл., 2 додатки. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 137 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ КОШТІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Кругообіг господарських засобів аграрного підприємства і місце грошових коштів в ньому

Визначення грошей значною мірою визначило формування економічної теорії як науки. Незважаючи на багатовікові дослідження і велику кількість теоретичних концепцій грошей, людство сьогодні не має однозначної і остаточної відповіді на питання, що ж таке гроші. Уявлення які не викликають сумнівів в одних суспільних умовах, зі зміною останніх вступали в суперечність з реальною дійсністю і відкидалися. Все це можна пояснити тим, що сутність грошей змінюється адекватно змінам характеру суспільних відносин, в яких вони функціонують. Тому для пізнання природи грошей необхідно з'ясувати питання про їх походження, про причини, що зумовили виникнення та існування грошей в економічному житті суспільства. Виникнення та розвиток грошей – тривалий еволюційний процес, що зумовлений стихійним розвитком товарного виробництва та обміну. Таке трактування походження грошей дістало назву еволюційної концепції. Воно найбільш науково-достовірне і створює сприятливу базу для в'яснення сутності грошей.

«З нього випливає ряд важливих висновків:

- по перше, гроші за походженням – це товар, але не просто товар, а носій певних суспільних відносин, формування яких зумовило виділення з широкого ряду звичайних товарів одного – грошового;
- по друге, як результат тривалого еволюційного розвитку товарного

виробництва і ринку гроші самі не можуть бути застиглим, раз і назавжди даним явищем, а повинні постійно розвиватися як по суті, так і за формами існування;

– по третє, гроші не можуть бути скасованими чи змінені угодою людей або рішенням держави доти, доки існуватимуть адекватні грошам суспільні відносини, так само як і не можуть бути «введені» там, де таких відносин не існує» [15].

Для подальшого вивчення місця грошей та похідних від них розрахунків у бухгалтерському обліку, в першу чергу необхідно розібратися з сутністю даних понять. Бо без розуміння головного, що зумовлене глибинними зв'язками і тенденціями розвитку, вивчення об'єктів дослідження, виявлення проблем з бухгалтерського обліку та їх вирішення не відбудеться. Розуміння сутності категорії необхідно для того, щоб досліднику було відомо, яку інформацію йому потрібно знайти та отримати для того, щоб дізнатися про те, що його цікавить. Плинність часу призводить до того, що під дією змін в економіці змінюється і розуміння певного економічного поняття, тому виникає необхідність постійно уточнювати його зміст.

Визначенням категорії «грошові кошти» в обліковій та економічній літературі займались ряд вітчизняних науковців: Александрова М.М., Кірейцев Г.Г., Маслова С.О., Береза С.Л., Бабіч В.В., Сагова С.В., Бутинець Ф.Ф., Гордієнко Д.Д., Гура Н.О., Каверін Ю.В., Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Кобилянська О.І. Мороз А.М., Нашкерська Г.В., Поддєрьогін А.М., Філімоненков О.С. та багато інших вчених.

Як відомо, однозначного визначення певної категорії не існує, кожен автор інтерпретує її по-своєму, а тому для виявлення відмінностей ми провели дослідження розуміння поняття «грошові кошти», що висвітлено в економічних працях та виданнях з бухгалтерського обліку (табл. 1.1).

Як видно, багато авторів дотримуються думки, що грошові кошти – це або доходи та надходження, які акумульовані в грошовій формі; або кошти,

які знаходяться в касі чи на рахунках у банку.

Таблиця 1.1 – Поняття «грошові кошти» в економічних працях та виданнях з бухгалтерського обліку

№ з/п	Автор	Визначення грошових коштів
1	Александрова М.М. Кірейцев Г.Г. Маслова С.О.	«Гроші – історична категорія, яка розвивається на кожному етапі товарного виробництва і наповнюється новим змістом, що ускладнюється із зміною умов виробництва» [1]
2	Береза С.Л.	«Грошові активи – готівка, гроші на рахунках у банках та інші активи, які можуть бути перетворені на готівку протягом 48 годин» [7]
3	Бабіч В.В., Сагова С.В.	«Грошові кошти це валюта України та іноземна валюта, у формі готівки, коштів на депозитних рахунках та інших рахунках банків» [3]
4	Бутинець Ф.Ф.	«Готівка (готівкові грошові кошти) – форма існування грошей, використовується як засіб обігу та платежу; грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, що знаходяться в обігу і є дійсними платіжними засобами» [11]
5	Гордієнко Д.Д.	«Грошові кошти виступають, як в готівковій, так і в безготівковій формах (перебувають на банківських рахунках і їхній обіг регулюється зобов'язальним правом), можуть бути як національною, так і іноземною валютою» [23]
6	Гура Н.О., Каверін Ю.В.	«Грошові кошти – акумульовані в грошовій формі на рахунках у банках прибутки і надходження юридичних осіб, котрі використовуються останніми» [19]
7	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	«Грошові кошти (кошти грошові) – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання» [26]
8	Кобилянська О.І.	«Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання» [33]
9	Мороз А.М.	«Грошові кошти – доходи і надходження, що акумулюються в грошовій формі на рахунках підприємств, організацій, установ у банках і використовуються для забезпечення їх власних потреб або розміщені у вигляді ресурсів банків» [6]
10	Нашкерська Г.В.	«До грошових коштів підприємства відносяться необмежені для використання гроші та грошові документи на поточних та інших рахунках, в касі підприємства, а також еквіваленти грошових коштів» [58]
11	Поддєрьогін А.М.	«Грошові кошти – гроші підприємства, які перебувають на його рахунках у банках, у касі підприємства і в підзвітних осіб. Грошові кошти підприємства згідно з чинним законодавством зберігаються на його поточних, валютних, бюджетних та інших рахунках у банках» [65]
12	Філімоненков О.С.	«Грошовими називають кошти у вигляді грошей, які перебувають у касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання» [87]

Визначення еволюційної концепції походження грошей не знімає зовсім питання про роль раціонального чинника в творенні грошей, насамперед держави. Сучасні гроші не є виключно продуктом створеним державою. «Гроші сьогодні є продуктом ринку. По перше, якраз ринок спричиняє об'єктивну потребу в грошах, з чим держава не може не рахуватися. По друге, ринок висуває жорсткі вимоги до носія, який здатний найповніше задовольняти ці вимоги. По третє, кількість грошей в обороті визначається певними об'єктивними закономірностями, які держава мусить враховувати у своїх регулятивних діях щодо грошей. Тому сьогодні гроші не декретуються державою, а погоджуються самою ринковою економікою. У сучасній теорії гроші визначаються з функціональної точки зору грошима називається:

– загально визнаний засіб платежу, який без будь-яких обмежень приймається в обмін на товари та послуги, а також при сплаті боргових зобов'язань;

– сукупність фінансових активів, які використовуються для проведення розрахунків при здійсненні різноманітних операцій» [15].

Вище викладене твердження можна зобразити схематично, як зображено на рис. 1.1.

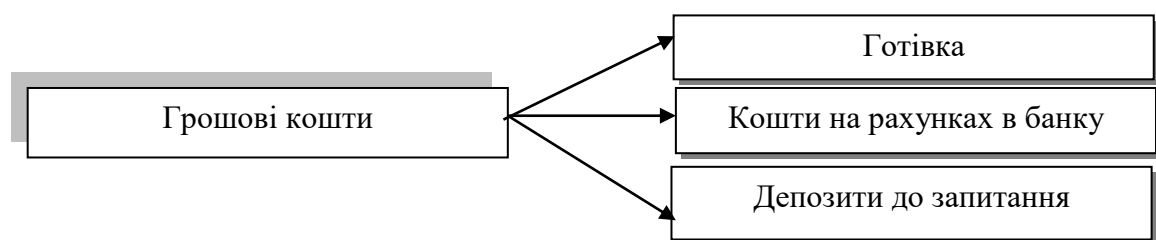

Рисунок 1.1 – Структура грошових коштів

«Сучасна західна грошова теорія обмежилась визначенням сутності грошей, як всього того, що використовується як гроші.

Представники іншої економічної школи, що має своїми витокami трудову теорію вартості, визначають сутність грошей, виходячи з їх місця в

товарному обміні. З цих позицій гроші є специфічним товаром, що має властивості обмінюватися на будь який інший товар, тобто як загальний еквівалент. Останнє визначення має той недолік, що не враховує такого важливого призначення грошей, як обслуговування потреб і нагромадження вартості.

За портфельного підходу визначення грошей охоплює їх призначення як засобу обігу та платежу, так і засобу нагромадження вартості і тому є достатньо повним і більш прийнятним, ніж ті, що наведені вище. Проте і це визначення має істотний недолік – не дає можливості провести чітку межу між грошима (грошовими активами) і не грошима (не грошовими активами), унаслідок чого поряд з поняттям «гроші» з'являється поняття «квaziгроші», маса їх визначається багатьма показниками (агрегатами), які різняться між собою ступенем ліквідності» [48].

Застосування грошей для обслуговування процесів нагромадження вартості та їх продуктивного використання (інвестування) істотно змінила їх сутність призначення. З простого засобу обігу, що обслуговував обмін товарів, вони перетворилися в носія само зростаючої вартості, тобто у форму капіталу. Вони стали широко обслуговувати нагромадження вартості, використання її для фінансування розвитку виробництва, формування на цій основі маси позичкового капіталу та його руху. Забезпечення самозростання вартості стало пріоритетною ціллю руху грошей у процесі відтворення, яка істотно впливає на інтереси економічних суб'єктів, на їх взаємовідносини.

«При застосуванні у сфері інвестування гроші стають носієм капіталу, у зв'язку з чим виникає необхідність розрізняти гроші як гроші і як капітал.

Гроші як гроші використовують переважно для реалізації наявної споживчої вартості, тобто їх цільове призначення обмежується посередництвом в обміні.

Гроші як капітал використовуються для забезпечення наявної вартості. Вони використовуються для формування промислового чи торговельного капіталу або як позичковий капітал. В усіх цих випадках цільове призначення

грошей значно розширюється, розвиваються їх нові функціональні форми, зокрема засіб нагромадження і засіб платежу, істотно зростає роль грошей в економічному житті суспільства.

Найвиразніше гроші як капітал виявляють себе в межах кругообігу капіталу окремого підприємства. Наявна у нього сума грошей (на банківських рахунках у касах) є одночасно частиною оборотного капіталу підприємства і масою ліквідності, що забезпечує його поточну платоспроможність. Збільшення цієї суми одночасно збільшує оборотний капітал підприємства, тобто його ліквідність, робить підприємство економічно могутнішим» [49].

Гроші можуть виступати в різних формах (рис. 1.2) і проявляють свою сутність через функції, які вони виконують.

Завдяки функціям грошей в якості засобів обігу та платежу, вони знаходяться в постійному русі. Рух грошей у внутрішньому обороті країни являє собою грошовий обіг, який виражений у готівковій та безготівковій формах, які, в свою чергу, опосередковують рух товарів і послуг, а також обслуговують нетоварні платежі. Тому не дивно, що основою грошового обігу є товарне виробництво, яке пов'язане з товарним оборотом.

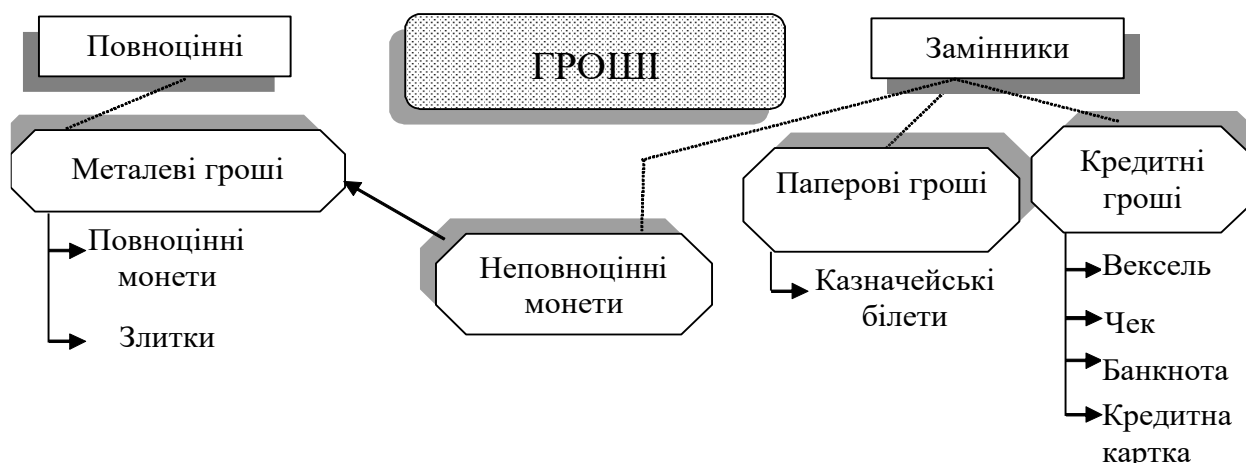

Рисунок 1.2 – Форми грошей

Питання про функції грошей є одним з найбільш дискусійних у теорії

грошей. Розбіжності стосуються не тільки трактування окремих функцій, а й їх кількості. Дискусії ведуться як між представниками різних теоретичних шкіл, так і всередині кожної з них. Представники марксистської теорії грошей визнають п'ять їх функцій, проте вони мають різні погляди щодо суті кожної з них.

Ще помітніші розбіжності у трактуванні функції грошей серед представників немарксистських теорій. Не заперечуючи взагалі існування функцій грошей, більшість із них визнають лише три функції й абстрагуються від решти. Відомий економіст Л. Надріс у своїй книзі «Грошова теорія» говорить про функції засобу обігу, засобу збереження вартості та одиницю рахунку і зовсім не згадує інші функції. Класики економічної теорії та деякі її представники кінця XIX – початку XX ст. Теж визнавали п'ять функцій грошей.

Функція грошей це певна дія чи «робота» грошей щодо обслуговування руху вартості в процесі суспільного відтворення.

«Міра вартості – це функція, в якій гроші забезпечують вираження і вимірювання вартості товарів, надаючи їй форму ціни. Двоє призначення цієї функції – виражати і вимірювати вартість – пояснюється тим, що вартість товару не може бути виражена інакше, ніж порівнюванням із товаром – загальним еквівалентом, вартість якого загально визнана. І тільки через кількісне визначення в одиницях товару-еквівалента здійснюється вимірювання вартості товарів. Функцію міри вартості гроші виконують ідеально. Виробники заздалегідь, до появи з товаром на ринку визначає ціну, за якою вигідно продати його.

Засіб обігу – це функція, в якій гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх обіг. У сучасних умовах використання грошей як засобу обігу здійснюється переважно в роздрібній торгівлі, при наданні послуг населенню, у міжнародній торгівлі та ін. Проте і в цих сферах поступово звужується використання відносин, особливо в країнах з розвинутою ринковою економікою. У нашій країні у зв'язку з недорозвиненістю

внутрішньогосподарських кредитних відносин гроші як засіб обігу широко використовувались у всіх сферах економічних відносин, у тому числі й у оптовій торгівлі засобами виробництва. Інфляційні процеси, що набули широкого розмаху в період переходу до ринкового господарювання, спричинили звуження сфери функціонування засобу обігу внаслідок переходу до натурального товарообміну (бартеру). Це є кроком назад у розвитку функцій грошей, що зумовлює зниження їх ролі в розвитку економіки.

Засіб платежу – це функція, в якій гроші обслуговують погашення різноманітних боргових зобов'язань між суб'єктами економічних відносин, що виникають у процесі розширеного відтворення. До грошей у функції засобу платежу ринок висуває ті самі вимоги, що й до засобу обігу, хіба що з іншою мірою.

Світові гроші – це функція, в якій гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обороті і забезпечують реалізацію взаємовідносин між країнами. На сучасному етапі по перше сформувався широкий світовий ринок із системою взаємозв'язків і взаємозалежностей між його суб'єктами, з широким розвитком між ними кредитних відносин і банківського обслуговування. У таких умовах світові гроші в більшості випадків функціонують миттєво і відпала потреба використовувати для цього повноцінні гроші. Знаки вартості стали задовольняти вимоги нового ринку до світових грошей. По друге, економічний потенціал окремих країн досяг величезних розмірів, що дало їх державам можливість забезпечити довіру до своїх національних грошей як реальних носіїв мінової вартості не тільки на внутрішньому, а й на міжнародних ринках. По третє, докорінно змінилися самі відносини між державами, економічне протистояння доповнилося співробітництвом з метою спільного регулювання світового простору і грошових відносин як найскладнішої його частини.

Засіб нагромадження – це функція, в якій гроші обслуговують нагромадження вартості в її загальній абстрактній формі в процесі

розширеного відтворення. У сучасних умовах сфера функціонування грошей як засобу нагромадження вартості розділилися на дві частини. У тій із них, де нагромадження вартості зумовлюється потребами розширеного відтворення, оборотом капіталу, має конкретноцільове призначення є відносно короткочасним, цю функцію гроші виконують у формі знаків вартості. У тій же частині, де нагромаджується абсолютне багатство необхідне за межами устанавленого процесу суспільного відтворення, воно має форму скарбу й обслуговується справжніми грошима – золотом» [38].

Роль грошей тісно пов'язана з їх функціями. Якщо функція грошей це їх конкретна «робота» щодо обслуговування руху вартості на певному етапі процесу відтворення, то роль грошей – кінцевий результат цієї «роботи», її наслідок для суспільства.

«Роль грошей визначається рівнем розвитку товарного виробництва та адекватних йому суспільних відносин. Вона не може бути реалізована там де для цього немає відповідних умов. Завдяки поширенню грошових відносин всі фактори суспільного виробництва – засоби праці, предмети праці, робочу силу – просте товарне виробництво перетворилося на капіталістичне, а самі гроші набули принципово нової якості – стали носієм капіталу, відкрили можливість кожному, хто має вільну вартість, легко і швидко її капіталізувати.

Грошові кошти підприємств і господарських організацій – оборотні кошти, які будуть використані на оплату виробничих запасів; відрахування на соціальне страхування та в інші централізовані фонди до їх перерахування; частина прибутку до його відрахування в бюджет і чистий прибуток до використання за призначенням; кошти амортизаційного, ремонтного фонду до їх використання за призначенням; залучені кошти інших підприємств і організацій, громадян шляхом випуску акцій» [25].

«Основними джерелами надходження грошових коштів виступають виручка від продажу товарів (робіт, послуг), доходи від фінансових операцій, кредити банків та інші позикові кошти, цільові асигнування і надходження»

[24].

Для підприємства основним завданням є оптимізація середнього поточного залишку його грошових коштів, яке забезпечує їх ефективне використання: надлишок призводить до втраченої вигоди від фінансових вкладень, нестача викликає труднощі у розрахунках з постачальниками, податковими органами, а також з персоналом по оплаті праці тощо. Оскільки грошові кошти є формою вираження оборотних коштів, то необхідно з'ясувати, яке місце вони займають у кругообороті засобів підприємства.

При вивченні поняття «оборотні кошти» проаналізовано погляди провідних вчених, які висловили свої думки: О.Д. Василика, М.Я. Дем'яненка, А.І. Загороднього, М.І. Молдованова, С.В. Мочерного, С.Ф. Подкропивного, А.В. Шегди та ін. Було встановлено, що «під поняттям «оборотні кошти» автори розуміють:

- сукупність всіх виробничих засобів підприємства, його дебіторська заборгованість, грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції та векселі;
- грошові кошти, які перебувають в обігу;
- грошові кошти підприємства, які авансуються (в матеріальні цінності) для формування оборотних фондів та фондів обігу» [2].

Якщо розглядати останнє визначення, то можна сказати, що сукупність оборотних фондів і фондів обігу є кількісними параметрами активів з економічною сутністю оборотних коштів, які покликані забезпечувати безперервність процесу відтворення (діяльності підприємства), в ході якого вони обов'язково проходять всі стадії даного процесу (рис. 1.3).

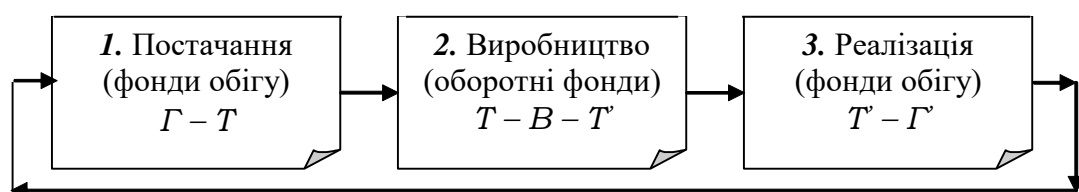

Рисунок 1.3 – Стадії кругообороту засобів підприємства

З наведеного рисунка видно, що на першій стадії кругообороту оборотні кошти мають форму грошових коштів (фонди обігу), які авансуються у виробничі запаси, необхідні для здійснення виробничої діяльності. На другій стадії виробничі запаси (оборотні фонди) під впливом живої праці та засобів праці перетворюються на готову продукцію, яка на третій стадії – реалізації – перетворюється в грошову або іншу форму (фонди обігу).

З вищенаведеного бачимо, що фонди обігу та оборотні фонди – оборотні активи, під якими розуміють грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

«У проблемі ролі грошей у розвитку економіки можна розрізнити якісний і кількісний аспекти. В якісному аспекті роль грошей виявляється в тому, що сама їх наявність, саме грошове середовище, в якому діють економічні агенти, позитивно впливає на розвиток суспільного виробництва:

1. Знімаються фізичні межі виробництва, що визначається особистими потребами самих виробників. Виробляти можна скільки вдасться реалізувати, а надлишок вартості можна зберегти в грошовій формі чи перетворити в позичковий капітал.

2. Реалізація вироблених продуктів за гроші, замість бартеру, значно спрощує, прискорює і здешевлює їх доведення до споживачів. Суспільство одержує значну економію на реалізаційних витратах, скорочуються потреби в обіговому капіталі, краще задовольняються потреби споживачів.

3. Завдяки грошам ринок набуває загального характеру, його механізм стає могутнім важелем економічного процесу, передусім завдяки конкуренції, стимулюванню ефективного виробництва та економічного споживання – виробничого, державного, особистого.

Кількісний аспект ролі грошей полягає в тому, що через зміну кількості грошей в обороті можна активно впливати на економічні процеси, зокрема на

результати діяльності економічних агентів як виробників і як споживачів.

Цю можливість широко використовують усі держави з ринковою економікою для регулювання економічного життя в країні. Збільшуючи чи зменшуючи масу грошей в обороті, центральні банки, які діють від імені своїх держав, забезпечують зміну таких економічних інструментів, як платоспроможний попит, ціни, процент, валютний курс, курс цінних паперів тощо. Завдяки цьому забезпечується вплив на такі вирішальні процеси, як інвестиції, зростання виробництва, зайнятість, розвиток експорту й імпорту та їх збалансування тощо» [24].

У міру поглиблення ринкової трансформації економіки України помітно зростає роль грошей в її розвитку. Поступово українська гривня перетворилась у справді загальний еквівалент, у «головну діючу особу» на ринку. Кожний, хто має гроші, може вільно купити будь-який потрібний товар на внутрішньому ринку. Це істотно підвищило зацікавленість економічних суб'єктів у тому, щоб більше заробляти грошей і економніше їх витратити. Стало значно легше капіталізувати гроші, вклавши їх у цінні папери та банківські депозити. Запровадження часткової конвертованості гривні істотно підвищило роль грошей у розвитку зовнішньо економічних відносин, в інтеграції економіки України у світову економіку. Грошово-кредитна політика зайняла ключове місце в механізмі державного регулювання економіки. Динаміка цін стала істотно реагувати на регулюючі заходи Національного банку України в грошовій сфері. Проте ці позитивні рішення ще не дали відчутних результатів у розвитку суспільного виробництва, яке близько дев'яти років перебувало у стані хронічної кризи.

Досвід країн з розвинутою економікою не тільки свідчить про величезну роль грошей, а й показує основні напрями успішного використання їх у трансформаційній економіці нашої країни:

1. Це максимальне переведення на ринкові засади всіх сфер економічних відносин. На принципах еквівалентності, самофінансування, самодостатності повинна ґрунтуватися діяльність не тільки виробничих

підприємств, а й економічних суб'єктів сфери науки, освіти, охорони здоров'я тощо.

2. Переорієнтація цілей економічної, у тому числі грошової, політики із забезпеченням інтересів центру на інтереси безпосереднього виробника, окремих колективів, районів тощо.

3. Забезпечення вільної гарантованої капіталізації грошових доходів усіх суб'єктів грошових відносин усіма методами, сумісними з нашими пріоритетами.

4. Оздоровлення грошового обліку, забезпечення високої, сталої вартості грошової одиниці.

«Відмінності в характері економічних відносин між суб'єктами грошового обороту дають підстави структурувати його на окремі сектори.

Першим за логікою відтворювального процесу видом економічних відносин, що реалізуються в грошовому обороті, є відносини обміну. Характерним для руху грошей, що обслуговує ці відносини є:

- еквівалентність;
- безповоротність;
- прямолінійність.

Такий характер руху грошей, що обслуговує сферу обміну, дає підстави виділити його в окремий сектор, що називається грошовим обігом.

Безеквівалентний, безповоротний рух грошей, тобто одні суб'єкти гроші витрачають назавжди і без одержання будь-якого доходу, а інші їх одержують теж безповоротно і без виплати будь-якої ціни за них, називається фіскально-бюджетним оборотом» [26].

«Рух грошей, що забезпечує реалізацію перерозподільних відносин, має зворотній характер, коли власник повертає свої гроші в обумовлений термін чи може їх повернути, наприклад при купівлі акцій і, крім того, одержує дохід у вигляді процента чи дивіденда. Цей сектор грошового обороту називається кредитним оборотом.

Грошовий обіг, фіскально-бюджетний та кредитний обороти як

складові сукупного грошового обороту тісно взаємозв'язані, внутрішньо переплітаються і доповнюють один одного в забезпеченні цілей розширеного відтворення. Водночас вони – самостійні явища, зі своїм особливим механізмом регулювання і специфічними можливостями впливу на процес відтворення» [12].

«Залежно від форми грошей, в якій відбувається грошовий оборот, він поділяється на безготівковий і готівковий.

Співвідношення цих двох сфер грошового обороту в Україні можна приблизно визначити як 2:1, оскільки в загальній масі грошей готівка становила 43,4%, а поточні депозити – близько 23%. Порівняно із західними країнами в структурі грошового обороту України занадто висока питома вага готівкового обороту. Цей факт нерідко розцінюється як недолік грошового обороту та грошової системи взагалі, як негативне явище в діяльності банківської системи, зокрема НБУ. Проте це скоріш закономірна реакція грошового обороту на проблеми і труднощі перехідної економіки України. У ситуації, що склалася в економіці України в цей період, структура грошового обороту і не могла бути іншою» [19].

1.2 Грошові потоки та їх класифікація для потреб обліку і контролю аграрного підприємства

Гроші – це одне з найбільш грандіозних відкриттів людства протягом його існування. Являючись найбільш вагомим чинником стабільного функціонування ринкової економіки, гроші прямо впливають на стабільність економічного розвитку країни, сприяючи максимальному використанню потужностей підприємств, повній зайнятості населення тощо. Саме ефективно діюча грошова система є тим каркасом на якому тримається весь кругообіг доходів та видатків, як економіки країни на макрорівні так і

економіки підприємств на мікрорівні.

На думку І.Н. Щербини [70], «Гроші – один з небагатьох атрибутів людської цивілізації, який привертає до себе так багато уваги і до якого суспільство і кожен індивідуум виявляє непідробний інтерес». Професор Євтух О.Т. стверджує, що «гроші і проблеми їх використання займали і займають важливе місце в житті як окремої людини, так і всього суспільства. Вони пронизують не тільки теорію і практику економічних процесів на макрорівні, але і являються тією реальністю, з якою люди, підприємства і організації щоденно стикаються у своїй діяльності» [32].

Згідно позиції проф. М.І. Савлука та ін. [58] «Гроші – одне з найдавніших явищ у житті суспільства – відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку». Як пише Л.А. Дробозіна «Гроші – історична категорія, притаманна товарному виробництву, відомі з далекої давності, і з'явилися вони як результат більш високого розвитку виробничих сил і товарних відносин» [30].

На рівні підприємства поняття «гроші» замінюється терміном «грошові кошти» [36]. Але чи є ці поняття тотожними, чи все-таки між ними існує суттєва різниця?

На теперішній час існують дві основні теорії, які зіставляють сутності понять «гроші» та «грошові кошти»: формалістична (юридична) та економічна.

«Формалістичне (юридичне)» трактування грошей ґрунтується на буквальному тлумаченні існуючих норм законодавства. Згідно даної позиції, правове поняття грошей визначається нормами діючого закону і ними ж вичерпується. На думку прихильників «Формалістичного (юридичного)» трактування грошей не являються грошима поняття «грошові кошти», «грошові суми», які використовуються в Цивільному кодексі України (скажімо, ст. 1020, 1030, 1046, 1049, 1051 тощо), оскільки вони не свідчать про уречевлену природу грошей як банкнот і монет. За такими ж мотивами Л.О. Новоселова [47] не вважає грошима грошові кошти на рахунках і

вкладах і не визнає за ними здатності бути законним платіжним засобом. Безготівкові розрахунки цей автор розглядає як рух зобов'язань між банками.

«Економічне» трактування грошей виходить із передумови, що поряд із готівковими грошима існують і гроші в безготівковій формі. Як зазначає Д.Ю. Шастін [69] «Прихильники даного трактування обґрунтовано вважають, що визнання грошима лише банкнот і монет є неадекватним сучасним економічним реаліям в яких більша частина розрахунків і платежів здійснюється не в готівковій, а в безготівковій формі. На підтримку своєї позиції вони також апелюють до висновків сучасної економічної науки, яка вважає грошима не тільки готівкові банкноти і монети, але і грошові кошти на рахунках і вкладах». Розглянутий підхід до поняття грошей сформувався під впливом практики торговельного обороту. Ще 70 років тому економісти вважали грошима лише монети і банкноти, і коли Д.М. Кейнс в своїй книзі «Трактат про гроші» в 1930 році включив в поняття грошей вклади «до запитання», його погляди були піддані серйозній критиці. Тепер подібні вкладення економісти вважають грошима, оскільки теоретично вони можуть без перешкод використовуватись для придбання товарів і послуг» [70].

Логіку сутності формалістичного (юридичного) трактування грошей зображено графічно на рис. 1.4.

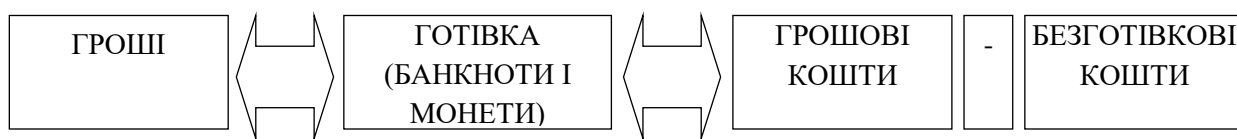

Рисунок 1.4 – «Формалістичне (юридичне)» трактування поняття «гроші»

Логіку сутності економічного трактування грошей зображено графічно на рис. 1.5.

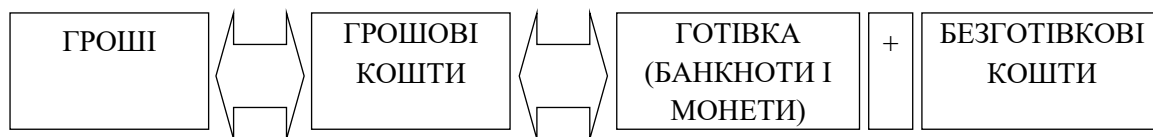

Рисунок 1.5 – «Економічне» трактування поняття «гроші»

Більшість авторів у своїх наукових дослідженнях приділяють увагу класифікації грошових потоків, а не грошових коштів як самостійного об'єкта фінансового управління. Найбільш повною, на наш погляд, є класифікація, запропонована проф. І.О. Бланком, який виділив та описав 19 ознак їх класифікації [5]. На наш погляд, поняття «грошові кошти» та «грошові потоки» є спорідненими, однак не ідентичними. Як вважають П.Ю. Буряк та М.В. Римар [22]: «Термін «грошовий потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, де грошові надходження і вибуття мають постійний характер, йдуть безперервними потоками». Т.Б. Рубінштейн висловлює думку про те, що: «В бухгалтерському обліку «грошові кошти» враховуються дискретно, тобто на визначену дату; це система так званого фінансового обліку». Ми погоджуємося з Ю.Н. Дьяковою, яка пише, що [31] «Грошові кошти» – це деякий відчутний актив, в той час як «грошовий потік» – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством грошовими коштами за певний період, тобто це рух грошових коштів в результаті господарської діяльності підприємства».

У звіті розкриваються джерела надходження та видатку грошових коштів у розрізі таких видів діяльності, як операційна, інвестиційна та фінансова. Визначимо сутність кожного із таких видів діяльності.

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, яка не є інвестиційною та фінансовою.

«Грошові потоки від операційної діяльності підприємства включають:

– надходження грошових коштів від продажу основної та допоміжної продукції (товарів, робіт, послуг), включаючи грошові кошти в складі суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни її продажу;

– надходження грошових коштів від здачі майна в оренду;

– видаток грошових коштів на закупівлю сировини (товарів, робіт, послуг);

– виплати на погашення іншої кредиторської заборгованості,

пов'язаної з операційною діяльністю (оплата електроенергії, опалення, МШП та ін.);

- виплати за розрахунками з персоналом;
- виплати відсотків за користування банківськими кредитами;
- виплати за податками та зборами та інші види виплат.

Інвестиційна діяльність являє собою придбання та реалізацію тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є частиною грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові потоки від інвестиційної діяльності включають:

– надходження грошових коштів від реалізації акцій, боргових зобов'язань та часток у капіталі інших підприємств, необоротних активів, майнових комплексів, від отримання дивідендів від інших підприємств, отримання раніше наданих іншим підприємствам позик та від інших операцій;

– видаток грошових коштів внаслідок придбання акцій, боргових зобов'язань та часток у капіталі інших підприємств, необоротних активів, майнових комплексів, надання позик іншим підприємствам та внаслідок інших операцій.

Фінансова діяльність це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Грошові потоки від фінансової діяльності включають:

– надходження грошових коштів від продажу власних акцій, боргових цінних паперів, надходження у вигляді внесків або додаткових внесків до статутного фонду, отримання банківських кредитів та внаслідок інших операцій;

– видаток грошових коштів внаслідок викупу власних акцій, боргових цінних паперів, повернення раніше отриманих банківських кредитів, сплати дивідендів та внаслідок інших операцій.

Іншими словами, інвестиційна діяльність пов'язана із вкладенням фінансових коштів із метою отримання доходу, а фінансова – із залученням

грошових коштів у результаті фінансових операцій» [59].

Перейдемо до класифікації грошових потоків. Пропонується на основі досліджень вчених-економістів та з урахуванням власних пропозицій нова розширена класифікація грошових потоків, що приведена нижче.

Новими є такі класифікаційні ознаки: ритмічність грошового потоку, достатність грошового потоку, синхронність грошового потоку, рівномірність надходження на витрачання грошових коштів.

Класифікаційна ознака ритмічності грошового потоку дає можливість оцінити грошові кошти за швидкістю їх руху. Грошовий потік являється ритмічним, якщо надходження чи витрачання коштів здійснюється з однаковою швидкістю в рівних частинах. Грошовий потік являється неритмічним, якщо надходження чи витрачання грошових коштів здійснюється нерівномірно та різні за обсягом проміжки часу.

Достатність грошового потоку являє собою узагальнюючу характеристику збалансованості грошових потоків. Якщо грошових коштів вистачає на задоволення потреб підприємства – то грошовий потік є достатнім, якщо ситуація зворотна, то це свідчить про недостатність грошового потоку.

Рівномірний грошовий потік – це грошовий потік підприємства, який характеризується однаковими обсягами в розрізі окремих інтервалів певного періоду часу. Якщо така характеристика є невластивою грошовому потоку, то це свідчить про нерівномірність грошового потоку.

Синхронний грошовий потік – це такий грошовий потік, для якого рівень кореляції між двома видами грошових потоків є великим, що свідчить про сильний зв'язок між даними потоками. Асинхронний грошовий потік – це грошовий потік для якого характерний незначний або відсутній зв'язок між складовими даного грошового потоку.

За класифікацією І.О. Бланка вважається недоцільною така класифікаційна ознака як рівень передбачення. Оскільки «не існує такої шкали, за якою ми можемо визначити який грошовий потік є повністю

передбачуваний, який недостатньо передбачуваний та непередбачуваний.

Віднести грошовий потік до того чи іншого виду досить складно. Дана класифікаційна ознака потребує доопрацювання. Таку класифікаційну ознаку як стабільність часових інтервалів було замінено ознакою ритмічності. Оскільки дана класифікація в її першопочатковій інтерпретації дублює класифікацію грошових потоків за регулярністю здійснення. Загалом грошові потоки являють собою господарські зв'язки в діяльності підприємства в усіх його аспектах» [5].

Ефективне управління грошовими потоками підприємства – це забезпечення фінансової рівноваги та фінансового профіциту (надлишку) у процесі розвитку підприємства шляхом збалансування обсягів надходження і витрачання грошових коштів та їх синхронізації в часі.

«Важлива роль ефективного управління грошовими потоками підприємства визначається наступними основними положеннями.

По-перше, грошові потоки обслуговують всю фінансову діяльність підприємства і нагадують систему «фінансового кровообігу» його господарюючого організму для забезпечення найважливішого симптому – «фінансового здоров'я з метою досягнення високих результатів діяльності».

По-друге, грошові потоки забезпечують фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку. Темпи цього розвитку, фінансова стійкість підприємства значною мірою визначається тим, наскільки різні види потоків грошових коштів синхронізовані між собою за обсягами і в часі. Високий рівень такої синхронізації забезпечує суттєве прискорення реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства.

По-третє, грошові потоки сприяють підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства. Будь-який збій у здійсненні платежів негативно позначається на формуванні виробничих запасів сировини і матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції і т.п. У той же час ефективно організовані грошові потоки підприємства, підвищуючи ритмічність здійснення операційного процесу,

забезпечують зростання обсягу виробництва і реалізації його продукції.

По-четверте, грошові потоки дозволяють скоротити потребу підприємства в позиковому капіталі. Активно управляючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне і економне використання власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел, знизити залежність темпів розвитку підприємства від залучених кредитів.

По-п'яте, грошові потоки – це важливий фінансовий важіль забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства, який сприяє скороченню тривалості виробничого та фінансового циклів, що досягається в процесі результативності управління грошовими потоками, а також знижує потреби в капіталі, обслуговуючому господарську діяльність підприємства. Це забезпечує підприємству зростання суми прибутку.

По-шосте, грошові потоки забезпечують зниження ризику неплатоспроможності підприємства, які досягаються при синхронізації надходження і виплат грошових коштів.

По-сьоме, грошові потоки дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток, що генерується безпосередньо його грошовими активами (ефективне використання тимчасово вільних залишків грошових коштів у складі оборотних активів, а також накопичуваних інвестиційних ресурсів у здійсненні фінансових інвестицій)» [51].

Процес управління грошовими потоками підприємства базується на певних принципах, що схематично зображені на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Принципи управління грошовими потоками підприємства

Проаналізуємо принцип інформативної достовірності. Пряма фінансова звітність базується на єдиних методичних принципах бухобліку.

Наступним є принцип забезпечення ефективності. Грошові потоки підприємства характеризуються істотною нерівномірністю надходження та витрачання грошових коштів у розрізі окремих часових інтервалів, що призводить до формування значних обсягів тимчасово вільних грошових активів підприємства. По суті ці тимчасово вільні залишки коштів носять характер непродуктивних активів (до моменту їх використання в господарському процесі), які втрачають свою вартість у часі, від інфляції та з інших причин. Реалізація принципу ефективності в процесі управління грошовими потоками полягає в забезпеченні ефективного їх використання шляхом здійснення фінансових інвестицій підприємства.

Перейдемо до принципу забезпечення ліквідності. Висока нерівномірність окремих видів грошових потоків породжує тимчасовий дефіцит грошових коштів підприємства, який негативно позначається на рівні його неплатоспроможності. Тому в процесі управління грошовими потоками необхідно забезпечувати достатній рівень їх ліквідності протягом всього аналізованого періоду. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом відповідної синхронізації позитивного і негативного грошових потоків у розрізі кожного часового інтервалу аналізованого періоду.

Розглянемо принцип забезпечення збалансованості. Управління грошовими потоками підприємства має справу з багатьма їх видами і різновидами, розглянутими в процесі їх класифікації. Їх підпорядкованість єдиним цілям та завданням управління вимагає забезпечення збалансованості грошових потоків підприємства за видами, обсягами, тимчасових інтервалах і іншим істотним характеристикам. Реалізація цього принципу пов'язана з оптимізацією грошових потоків підприємства в процесі управління ними [78].

На формування грошових потоків підприємства впливають фактори, які можна підрозділити на зовнішні і внутрішні.

Внутрішні чинники включають:

– життєвий цикл підприємства на різних стадіях формує не тільки різні обсяги грошових потоків, але і їх види (по структурі джерел формування позитивного грошового потоку); характер поступального розвитку підприємства за стадіями життєвого циклу відіграє велику роль у прогнозуванні обсягів та видів грошових потоків;

– тривалість операційного циклу базується на правилі: чим коротше тривалість цього циклу, тим більше оборотів здійснюють грошові кошти, інвестовані в оборотні активи, і відповідно тим більше обсяг і вище інтенсивність як позитивного, так і негативного грошових потоків підприємства; збільшення обсягів грошових потоків при прискоренні операційного циклу не тільки не призводить до зростання потреби в коштах, інвестованих в оборотні активи, але навіть знижує розмір цієї потреби;

– сезонність виробництва та реалізації продукції;

– невідкладність інвестиційних програм полягає у формуванні потреби обсягу відповідного негативного грошового потоку, збільшуючи водночас необхідність формування позитивного грошового потоку;

– коефіцієнт операційного левериджу має суттєвий вплив на пропорції темпів зміни обсягу чистого грошового потоку та обсягу реалізації продукції, а механізм цього впливу на формування чистого прибутку підприємства;

– амортизаційна політика підприємства передбачає використання підприємством різних методів амортизації основних засобів, а також термінів амортизації нематеріальних активів, що створюють різну інтенсивність амортизаційних потоків, які грошовими коштами безпосередньо не обслуговуються; при здійсненні прискореної амортизації активів зростає частка амортизаційних відрахувань і відповідно знижується частка чистого прибутку підприємства;

– фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства сприяє вибору консервативних, поміркованих або агресивних принципів фінансування активів і здійснення інших фінансових операцій, за рахунок

чого визначається структура видів грошових потоків підприємства, обсяги страхових запасів окремих видів активів, рівень прибутковості фінансових інвестицій.

До зовнішніх факторів належать:

– кон'юнктура товарного ринку, зміна якої визначає величину позитивного грошового потоку підприємств – обсягу надходження грошових коштів від реалізації продукції. Підвищення кон'юнктури товарного ринку, в сегменті якого підприємство здійснює свою операційну діяльність, призводить до зростання обсягу позитивного грошового потоку за цим видом господарської діяльності; і навпаки – спад кон'юнктури викликає так званий «спазм ліквідності», що характеризує викликану цим спадом тимчасовий брак грошових коштів при скупченні на підприємстві значних запасів готової продукції, яка не може бути реалізована;

– кон'юнктура фондового ринку впливає, перш за все, на можливість формування грошових потоків за рахунок емісії акцій і облігацій підприємства; ефективного використання тимчасово вільного залишку грошових коштів, викликаного неузгодженістю обсягів позитивного і негативного грошових потоків підприємства в часі; формування обсягів грошових потоків, що генеруються портфелем цінних паперів підприємства, у формі одержуваних відсотків і дивідендів;

– система оподаткування підприємства, заснована на платежах, становить значну частину обсягу негативного грошового потоку підприємства, а встановлений графік їх здійснення визначає характер цього потоку в часі, тому будь-які зміни в податковій системі (поява нових видів податків, зміна ставок оподаткування, скасування або надання податкових пільг, зміна графіка внесення податкових платежів) визначають відповідні зміни в обсязі та характері негативного грошового потоку підприємства;

– усталена практика кредитування постачальників і покупців продукції визначає сформований порядок придбання продукції на умовах її передоплати; готівкового платежу («платежу проти документів»); на умовах

відстрочки платежу (надання комерційного кредиту); вплив цього фактора проявляється у формуванні як позитивного (при реалізації продукції), так і негативного (при закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих) грошового потоку підприємства в часі;

– доступність фінансового кредиту багато в чому визначається сформованою кон'юнктурою кредитного ринку (тому цей фактор розглядається як зовнішній, що не враховує рівень кредитоспроможності конкретних підприємств); у залежності від кон'юнктури цього ринку зростає або знижується обсяг пропозиції «коротких» чи «довгих», «дорогих» або «дешевих» грошей, а відповідно і можливість формування грошових потоків підприємства за рахунок цього джерела (як позитивного – при отриманні фінансового кредиту, так і негативного при його обслуговуванні і амортизації суми основного боргу);

– система здійснення розрахункових операцій господарюючих суб'єктів впливає на формування грошових потоків у часі: якщо розрахунок готівкою прискорює здійснення цих потоків, то розрахунок чеками, акредитивами та іншими платіжними документами ці потоки відповідно уповільнює;

– можливість залучення коштів безоплатного цільового фінансування (мають в основному державні підприємства різного рівня підпорядкування) виявляється в тому, що формуючи певний додатковий обсяг позитивного грошового потоку, він не викликає відповідного обсягу формування негативного грошового потоку підприємства [20, 78].

Стосовно економічної сутності грошових потоків теоретично вирішені проблеми, що стосуються принципів управління грошовими потоками, факторів, що впливають на формування грошових потоків підприємства тощо.

Проте, ще існують аспекти, які є дискусійними чи можуть набути подальшого удосконалення.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку та контролю управління грошовими коштами підприємства

Грошові кошти – це найбільш ліквідні активи підприємства, що складаються з готівки, коштів на рахунках в банку та інші еквіваленти. Ще зовсім недавно використання при розрахунках (платежах) безготівкових коштів було прерогативою юридичних осіб. Стрімкий розвиток нових технологій і техніки сприяло тому, що безготівкові гроші стають невід’ємною частиною життя кожної людини, швидко витісняючи наявні. Однак наявні кошти гідно витримують «конкуренцію» з безготівковими грошима, коли мова йде про виплату підприємством заробітної плати працівникам, компенсації командировочних витрат, а також при здійсненні інших господарських витрат, як правило, проведених через касу підприємства.

Відповідно до ст. 40 Закону України № 679 Національний банк України встановлює правила, форми і стандарти розрахунків банків і інших юридичних і фізичних осіб в економічному обороті України з застосуванням як паперових, так і електронних документів і готівки, координує організацію розрахунків. НБУ видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень, що є обов’язковими для органів державної влади й органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій і установ незалежно від форми власності, а також для фізичних осіб.

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV – «визначає правові засади регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні» [74].

– Інструкція щодо застосування плану рахунків. Наказ Мінфіну України від 30.11.99 р. №291 – «встановлює значення та порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку. Інструкція про застосування Плану

рахунків направлена на забезпечення однаковості відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках та субрахунках» [30].

– Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6.07.1995 р. №226/95-ВР зі змінами і доповненнями – «визначає правові принципи застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [75].

– Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017р. № 148. – «визначає правові принципи здійснення операцій з готівковими коштами в національній валюті» [77].

– Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів : затв. Постановою Правління Національного банку України 12 листопада 2003 року № 492 – «визначає порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті» [31].

– Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку та Інструкції про порядок їх виготовлення, зберігання і застосування» від 27.07.98 р. №263 – визначаються типові форми первинного обліку касових операцій.

– Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку» від 09 лютого 2005 року за №32 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 18 квітня 2005 р. за № 410/10690) – «визначає граничні суми при готівковому розрахунку між підприємствами також між підприємствами та фізособами».

Крім того, Указом Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12.06.1995 № 436/95, який діяв до 23.06.2019р. «було встановлено штрафи, зокрема: за неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) до каси

готівки – у п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми; перевищення встановлених лімітів залишку готівки у касі – у двократному розмірі виявленої понадлімітної готівки за кожен день; перевищення встановлених строків використання виданої під звіт готівки, а також видачу готівкових коштів під звіт без повного звітування щодо раніше виданих коштів – у розмірі 25% виданих під звіт сум. З 23.06.2019р. дія цього указу втратила чинність. Проте за перевищення граничних сум розрахунків готівкою залишився діяти адміністративний штраф за ст. 163-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Розмір штрафу – від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ), тобто від 1700 до 3400 грн. За повторне порушення протягом року – від 500 до 1000 НМДГ (8500-17000 грн)» [34].

Отже, на основі проведеного дослідження, можемо зробити наступні висновки:

1. Грошовий обіг, фіскально-бюджетний та кредитний обороти як складові сукупного грошового обороту тісно взаємозв'язані, внутрішньо переплітаються і доповнюють один одного в забезпеченні цілей розширеного відтворення. В ході дослідження запропоновано нову, розширену класифікацію грошових потоків на основі систематизації існуючих видів грошових потоків: новими є класифікаційні ознаки ритмічності грошового потоку, достатності грошового потоку, синхронності грошового потоку, рівномірність надходження на витрачання грошових коштів; із існуючої класифікації була виключена ознака рівень передбачення грошового потоку.

2. Запропоновано під грошовими потоками розуміти процес, пов'язаний з постійним рухом коштів, які виникають у процесі господарської діяльності протягом всього життєвого циклу функціонування підприємства, рух що пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику та ліквідності і таким чином визначає стан поточної платоспроможності підприємства, фінансової стійкості та ділової активності. Рух грошей, що забезпечує реалізацію перерозподільних відносин, має зворотній характер,

коли власник повертає свої гроші в обумовлений термін чи може їх повернути, наприклад при купівлі акцій і, крім того, одержує дохід у вигляді процента чи дивіденда. Цей сектор грошового обороту називається кредитним оборотом.

3. Основними нормативними документами, які регулюють питання ведення обліку і контролю є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Інструкція щодо застосування плану рахунків. Наказ Мінфіну України від 30.11.99 р. №291; Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6.07.1995 р. №226/95-ВР; Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні; Інструкція №492 Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів та ін.

РОЗДІЛ 2
СТАН ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НАДХОДЖЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ АГРАРНОГО
ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Агротех» є одним із найбільших сільськогосподарських підприємств Оріхівського району, яке знаходиться в місті Оріхів, Пологівського району Запорізької області за адресою: м. Оріхів, вул. Привокзальна, 2.

Керівник підприємства: Марич Геннадій Вікторович;

Головний бухгалтер: Петрушенко Ірина Олексіївна.

Підприємство має вигідне економічно – територіальне положення: воно розташоване на відстані 50 км від обласного центру – міста Запоріжжя і на території районного центру міста Оріхова, біля залізничної станції. Сільськогосподарські угіддя розташовані біля м. Оріхів. Підприємство має економічні зв'язки з підприємствами м. Запоріжжя, Дніпропетровська, Мелітополя та іншими.

ТОВ «Агротех» засновано 19 липня 1999 року, відповідно до Законів України «Про господарські товариства», «Про власність», «Про підприємницьку діяльність», та інші нормативні акти, шляхом добровільного об'єднання майна засновників. Марича Г.В., Ковалю В.О., Назарчука Г.В., Шкроботько О.В., Ковалю С.О.

Метою діяльності підприємства є задоволення потреб суспільства в продуктах харчування, насиченість внутрішнього ринку продукцією виробництва та послугами, отримання прибутку й використання його в інтересах засновників товариства та розширення діяльності товариства.

За юридичним статусом Товариство є самостійним господарським суб'єктом правовідносин з правом юридичної особи, здійснює виробничу і комерційну діяльність на основі повного господарського розрахунку з метою отримання прибутку.

Структура організації обумовлює рівні відповідальності, ступінь делегування повноважень, права і обов'язки персоналу та впливу на швидкість прийняття рішень (рис. 2.1).

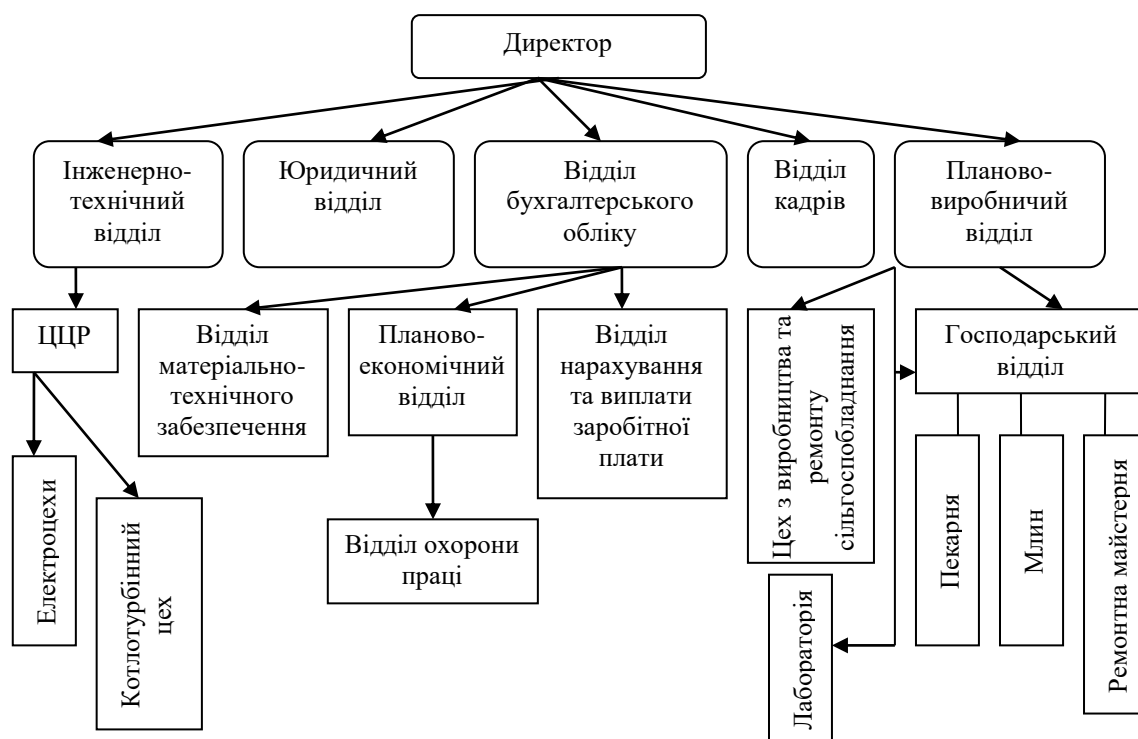

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «Агротех»

Відомо, що організація – це процес створення структури підприємства, яка дає можливість людям ефективно працювати разом для досягнення його цілей. Існує два основних аспекти організаційного процесу. Одним з них є поділ організації на підрозділи відповідно цілям і стратегіям, а інший, більш фундаментальний – взаємовідносини повноважень, що пов'язують вище управління з нижчими рівнями працюючих і забезпечують можливість розподілу і координації задач.

Сільськогосподарське підприємство ТОВ «Агротех» має три основні напрямки своєї діяльності:

- виробництво продукції рослинництва (база – м. Оріхів і відділення у селищах Омельник та Ювілейне);
- переробка сільськогосподарської продукції (м. Оріхів);
- виробництво та реалізація сільськогосподарського обладнання та запасних частин на сільськогосподарське обладнання (м. Оріхів, вул. Привокзальна, 2)

Виробництво продукції рослинництва це вирощування сільськогосподарських культур: озимої пшениці, ярового ячменю, кукурудзи на зерно, соняшнику. Загальна площа земель сільськогосподарського призначення що використовується у виробництві – 5100 га.

Також на підприємстві працює тік, для тимчасового зберігання врожаю, сушила для дотримання температурного режиму зерна і вологості та вагова. У селищі Ювілейне є тракторна бригада з ремонтною базою та ангарами – зерносховищами.

Напрямок виробничої діяльності – «переробка» має такі внутрішньогосподарські підрозділи: два млина, цех по виробництву макаронних виробів та круп, пекарня і продовольча крамниця.

Підрозділ механізації розміщений на території 6,16 га. Виробничі підрозділи представлені виробничими будівлями загальною площею 5685 м², в тому числі:

- майстерня по ремонту тракторів – 1586 м²;
- цех по виробництву сільськогосподарських машин – 1312 м²;
- комбайновий цех – 1351 м²;
- гараж – 1405 м².

Цехи і ділянки обладнанні необхідним ремонтним і технологічним обладнанням, яке дозволяє виконувати ремонтно-відновлювальні роботи всіх марок тракторів та іншої техніки.

Підприємство здійснює ремонт своєї техніки та надає ремонтні послуги

стороннім клієнтам.

На території є майданчик для зберігання будь якої техніки загальною площею 1568 м².

У складі підрозділу механізації знаходиться чотири склади загальною площею 620 м² і критий ангар загальною площею 912 м².

Основним видом економічної діяльності підприємства є вирощування та переробка сільськогосподарської продукції. Допоміжні та обслуговуючі підрозділи підприємства розташовані у центральній садибі – м. Оріхів, та у селищах Омельник та Ювілейне (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Склад і розміщення допоміжних і обслуговуючих підрозділів, промислових виробництв та культурно-побутових об'єктів ТОВ «Агротех»

Назва підрозділу	Кількість підрозділів	Кількість працюючих	Місце знаходження,	Керівник підрозділу
1	2	3	4	5
Автогараж	1	14	Центральна. садиба	Головному інженеру
Ремонтні майстерні	2	10	Центральна садиба, Ювілейне	Головному інженеру
Тік, ангари	3	12	Центральна садиба, с. Ювілейне, с. Омельник	Комерційний директор
Нафтобаза	1	2	Центральна садиба	Головному інженеру
Бригада ремонтна	1	4	Центральна садиба	Головному інженеру
Склади: насіннєвий	1	1	с. Омельник	Головний бухгалтер
– мінеральних добрив	1	1	с. Ювілейне	Головний бухгалтер
– запасних частин	1	1	Центральна садиба	Головний бухгалтер

За останні два роки продукція та послуги ТОВ «Агротех» стала відома не тільки в Оріхівському районі, а й за його межами завдяки високій якості та надійності.

У центральному офісі підприємства працює конструкторське бюро, яке розробляє інноваційні моделі сільськогосподарської техніки, яка потім випробується на полях господарства і у разі вдалого випробування

впроваджується у виробництво. На підприємстві таким чином розроблені моделі борон БЗП-24,5; БЗП-15,2 та котків ККЗ-10,5; ККЗ-6.

В майстерні уже налагоджене виробництво котків ККЗ-6 та борон БЗП-15,2; БЗП-24,5, які користуються попитом на районному ринку сільськогосподарської техніки.

Також підрозділ механізації надає послуги по будівництву та ремонту споруд різного призначення, розробляє проекти по газифікації та інше.

На території підприємства є двоповерховий будинок площею 698 м², на першому поверсі якого розташована крамниця по продажу запасних частин для сільськогосподарських машин та приладів а на другому поверсі розташовані відділи управління та кабінети керівників.

Фінансовий стан ТОВ «Агротех» залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Як правило, що вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, то вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан. Аналіз майнового стану ТОВ «Агротех» проводиться для визначення наявності майна, поточних грошових коштів, зобов'язань, капіталу, а також дебіторської та кредиторської заборгованості.

Майновий стан господарюючого суб'єкта характеризується складом, розміщенням, структурою та динамікою активів (майна) і пасивів (власного капіталу і зобов'язань).

Розглянемо та проаналізуємо майно господарюючого суб'єкта за даними таблиці 2.2.

Вартість майна у 2021 році становила 9062 тис. грн., що у порівнянні з 2017 роком збільшилася на 6926,4 тис. грн. або на 424,37%. Також у порівнянні з середньо районним значенням цей показник менший на 2556 тис.

грн. Збільшення майна підприємства відбулося за рахунок збільшення необоротних активів на 3514.8 тис. грн. або на 1510,43 %.

Таблиця 2.2 – Оцінка майна ТОВ «Агротех» за 2017-2021 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна)	2017 р.	2018р.	2019р.	2020 р.	2021 р.	у % 2021 р. до 2017 р.
	Майно - усього	2135,4	5275,0	5983,0	8141,0	9062,0	424,37
1	Необоротні активи	249,2	1697,0	1662,0	2090,0	3764,0	1510,43
1.1	Основні засоби	249,2	1697,0	1411,0	1706,0	3135,0	1258,03
1.2	Довгострокові біологічні активи	0,0	0,0	251,0	384,0	356,0	0,0
2	Оборотні активи	1886,2	3578,0	4321,0	6051,0	5298,0	280,88
2.1	Оборотні виробничі фонди	1328,8	1627,0	1526,0	3089,0	2357,0	177,38
2.1.1	Виробничі запаси	529,8	638,0	241,0	661,0	458,0	86,45
2.2	Фонди обігу	557,4	1951,0	2795,0	2955,0	2940,0	527,45
2.2.1	Готова продукція і товари	455,0	1683,0	2337,0	1988,0	2016,0	443,08
2.2.2	Поточна дебіторська заборгованість	34,2	262,0	451,0	886,0	916,0	2678,36
2.2.3	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	6,5	5,0	7,0	81,0	8,0	123,08
2.2.4	Інші оборотні активи	61,7	1,0	0,0	0,0	0,0	0,00
3	Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Також у 2021 році відбулося збільшення оборотних активів на 3411,8 тис. грн. або на 280.88%, це збільшення відбулося за рахунок збільшення оборотних виробничих фондів на 1028.2 тис. грн. або на 177.38 %. Також відбулося збільшення фондів обігу, які у порівняно з 2017 роком збільшилися на 2382,6 тис. грн. або на 527,45 %, це збільшення відбулося за рахунок значного збільшення поточної дебіторської заборгованості на 881,8 тис. грн. або на 2678,36 %.

Порівняно з 2017 роком виробничої діяльності у 2021 році підприємство значно збільшило обсяги виробництва та продукції на реалізацію, майновий стан, власний капітал, збільшився отримуваний прибуток. Але негативним явищем є збільшення зобов'язань підприємства. Це пов'язано з тим, що ТОВ «Агротех» закупляє якісне, сучасне обладнання за

яке розрахуватися одразу не може.

Для подальшої характеристики ТОВ «Агротех» проаналізуємо рух і функціональний стан основних засобів господарства за даними таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Оцінка руху та стану основних засобів ТОВ «Агротех»

№ з/п	Показники	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	у % 2021р. до 2017р.
Вихідна інформація, тис. грн							
1	Вартість основних засобів на початок року	967,7	1092,0	2855,0	3054,0	3703,0	382,66
2	Надійшло за рік	124,3	1763,0	199,0	888,0	736,0	592,12
3	Вибуло за рік	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4	Вартість основних засобів на кінець року	1092,0	2855,0	3054,0	3703,0	6117,0	560,16
5	Нараховано амортизації за рік	47,3	315,2	485,0	354,0	985,0	2082,45
6	Знос основних засобів:						
	а) на початок року	795,5	842,8	1158,0	1643,0	1997,0	251,04
	б) на кінець року	842,8	1158,0	1643,0	1997,0	2982,0	353,82
Показники руху основних засобів							
7	Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	124,30	1763,00	199,00	649,00	2414,00	1942,08
8	Темп зростання (зниження), %	112,84	261,45	106,97	121,25	165,19	52,35
9	Темп приросту (зменшення), %	12,84	161,45	6,97	21,25	65,19	52,35
10	Коефіцієнт оновлення, %	11,38	61,75	6,52	23,98	12,03	0,65
11	Коефіцієнт вибуття, %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	8,79	1,62	15,35	4,17	8,31	-0,47
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	100,00	100,00	100,00	73,09	327,99	227,99
15	Період обороту, років	21,77	6,26	6,09	9,54	4,98	22,89
Показники функціонального стану основних засобів							
16	Коефіцієнт зносу, %:						
	а) на початок року	82,21	77,18	40,56	53,80	53,93	65,60
	б) на кінець року	87,09	106,04	57,55	65,39	80,53	92,46
17	Коефіцієнт придатності, %:						
	а) на початок року	17,79	22,82	59,44	46,20	46,07	258,90
	б) на кінець року	12,91	-6,04	42,45	34,61	19,47	150,86

За результатами розрахунків можна сказати, що вартість основних засобів на кінець 2021 року становила 6117 тис. грн. і зросла у порівнянні з 2017 роком на 5025 тис. грн. або на 560,16 %. Збільшення вартості пояснюється придбанням засобів виробництва. Так у 2021 році було придбано основних засобів на 736 тис. грн. Вартість основних засобів підприємства порівняно з середньо районною вартістю менша на 4011 тис.

грн. або на 19,6%. Частка введених основних засобів за 2021 рік у загальній вартості основних засобів на кінець року становить 12,03 %, про це свідчить коефіцієнт оновлення, який порівняно з 2017 роком збільшився на 0,65 %. Частка вартості основних засобів, що залишилася до списання на затрати в наступних періодах на кінець 2021 року становить 8,31 %, що на 0,48 % менше ніж у 2017 році.

Також для подальшої характеристики проаналізуємо фінансові результати діяльності підприємства за допомогою таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Фінансові результати діяльності ТОВ «Агротех», 2017-2021 рр. тис. грн.

№ з/п	Показники	2017 р.	2018р.	2019р.	2020 р.	2021 р.	У % 2021р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3289,50	4661,00	8303,00	9760,00	12709,00	386,35
2	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2896,30	4013,00	6919,00	8133,00	10591,00	365,67
3	У % до доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	88,05	86,10	83,33	83,33	83,33	-4,71
4	Операційні витрати, у т. ч:						
	а) собівартість реалізованої продукції;	1965,00	3118,00	5768,00	5233,00	8569,00	436,08
	б) адміністративні витрати;	174,30	312,00	1154,00	690,00	760,00	436,03
	в) витрати на збут;	29,30	143,00	117,00	55,00	197,00	672,35
	г) інші операційні витрати.	133,00	0,00	30,00	72,00	2,00	1,50
5	Валовий прибуток (збиток)	931,30	895,00	1151,00	2900,00	2022,00	217,12
6	У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32,15	22,30	16,64	35,66	19,09	-13,06
7	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	594,70	440,00	-150,00	2083,00	1063,00	178,75
8	Фінансові та інвестиційні доходи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
9	Фінансові та інвестиційні витрати	183,80	417,00	284,00	204,00	456,00	248,10
10	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	410,90	23,00	-434,00	1879,00	607,00	147,72
11	Податок на прибуток від звичайної діяльності	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
13	У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00
14	Надзвичайні доходи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
15	Надзвичайні витрати і податки з надзвичайного прибутку	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
16	Чистий прибуток (збиток)	410,90	23,00	-434,00	1879,00	607,00	147,72
17	У % до прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12,49	0,49	-5,23	19,25	4,78	-7,72
18	У % до валового прибутку/збитку	44,12	2,57	-37,71	64,79	30,02	-14,10

Провівши необхідні розрахунки можна сказати, що дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2021 році становив 12709 тис. грн., що у порівнянні з 2017 роком збільшився на 9419,5 тис. грн. або на 386,35 %. Величина чистого доходу від реалізації підприємства також збільшилася на 7694,7 тис. грн. або на 365,67 %. Проаналізувавши операційні витрати можна сказати, що вони мають тенденцію до збільшення, так у 2021 році порівняно з 2017 роком собівартість реалізованої продукції збільшилася на 436,08 %, адміністративні витрати збільшилися на 436,03 %, витрати на збут – на 672,35 %. Фінансові та інвестиційні витрати у 2021 році становили 456 тис. грн., що у порівнянні з 2017 роком збільшилися на 272,2 тис. грн. або на 248,1 %. Чистий прибуток підприємства у 2021 році становив 607 тис. грн., що у порівнянні з 2017 роком збільшився на 196,1 тис. грн. або на 147,72 %. Проаналізувавши величину прибутку за 5 років, ми виявили, що у 2019 році підприємство отримало збиток, який становив 424 тис. грн., так як у цьому році підприємство зазнало надзвичайних витрат у розмірі 150 тис. грн.

Для подальшої характеристики проаналізуємо фінансову стійкість підприємства за допомогою таблиці 2.5.

За результатами розрахунків можна сказати, що у 2021 році частка зобов'язань у величині пасивів перевищує власний капітал, про це свідчить коефіцієнт концентрації залученого капіталу, який становить 0,68, який у порівнянні з 2017 роком збільшився на 103,42 %. Частка довгострокової заборгованості в загальній сумі заборгованості підприємства становить 47 %, про це свідчить коефіцієнт структури залученого капіталу, який у порівнянні з 2017 роком зменшився на 35,38 %.

Таблиця 2.5 – Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Агротех», 2017-2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	У % 2021р. до 2017р.
1. Показники структури капіталу							
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,34	0,04	0,04	0,34	0,32	93,35
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,66	0,96	0,96	0,66	0,68	103,42
Коефіцієнт фінансування	>1	0,51	0,04	0,04	0,53	0,46	90,26
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	1,95	26,91	22,84	1,90	2,16	110,79
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,57	0,86	0,80	0,24	0,34	60,07
Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,69	0,23	0,17	0,17	0,24	35,38
2. Показники стану оборотних активів							
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	1443,20	344,00	411,00	1613,00	610,00	42,27
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,77	-0,10	-0,10	0,27	0,12	15,05
Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	0,81	-0,10	-0,11	0,32	0,14	17,24
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,00	-0,01	-0,02	0,05	0,01	291,19
3. Показники стану основного капіталу							
Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,73	1,56	0,56	0,80	0,67	92,54
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,12	0,32	0,24	0,21	0,35	296,45
Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,77	0,41	0,54	0,54	0,49	63,16
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	7,57	2,11	2,60	2,90	1,41	18,60

Далі проаналізуємо ліквідність, платоспроможність та оборотність оборотних активів ТОВ «Агротех» за допомогою таблиці 2.6.

Провівши оцінку ліквідності можна сказати, що високоліквідні активи (грошові кошти в національній валюті та поточні фінансові інвестиції) у 2021 році становлять 356 тис. грн., що у порівнянні 2017 роком збільшилися на 306,3 тис. грн. або на 415,09 %.

Таблиця 2.6 – Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «Агротех», 2017-2021 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	Нормативне значення	2017р.	2018р.	2019р.	2020 р.	2021 р.	У % 2021р. до 2017р.
1	Оцінка ліквідності							
1.1	Високоліквідні активи (А1)	\geq П1	6,50	5,00	7,00	81,00	8,00	123,08
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	\geq П2	95,90	263,00	451,00	886,00	916,00	955,16
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	\geq П3	1783,80	3310,00	3863,00	5077,00	4373,00	245,15
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	\leq А1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	\leq А2	342,70	3808,00	4620,00	3818,00	4576,00	1335,28
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	\leq А3	967,40	1164,00	1000,00	900,00	1502,00	155,26
2	Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	\geq 0,2	0,02	0,00	0,00	0,02	0,00	10,77
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	\geq 0,7	0,10	0,07	0,10	0,22	0,20	198,66
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	\geq 2	4,71	0,91	0,92	1,39	1,16	24,58
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	1,56	1,04	1,05	1,55	1,49	95,48
3	Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	2741,30	3884,00	6919,00	8133,00	10591,00	386,35
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	1939,35	2732,10	3949,50	5186,00	5674,50	292,60
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,41	1,42	1,75	1,57	1,87	132,04
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,71	0,70	0,57	0,64	0,54	75,73
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	255	253	205	230	193	76

Оцінивши платоспроможність підприємства можна сказати, що у 2021 році 64 % поточних зобов'язань могла бути погашена за рахунок самої ліквідної частини оборотних активів, але високий розмір даного показника

свідчить про неефективне використання коштів підприємством. Коефіцієнт покриття у 2021 році становить 1,6, цей рівень показника забезпечує підприємству надійне покриття короткотермінової заборгованості навіть у випадку скорочення розміру поточних активів на 50 %. Значення цього показника у порівнянні з 2017 роком зменшилося на 3,11 %.

Провівши комплексну оцінку фінансового стану господарюючого суб'єкта можна зробити висновок про ефективне використання капіталу, забезпеченість власними оборотними коштами, також про те, що підприємство є рентабельним та прибутковим і воно є конкурентоспроможним господарюючим суб'єктом.

Отже, розглянувши та проаналізувавши основні показники діяльності ТОВ «Агротех» можна зробити загальні висновки, а саме порівняно з 2017 роком виробничої діяльності у 2021 році підприємство значно збільшило обсяги виробництва та продукції на реалізацію, майновий стан, власний капітал, збільшився отримуваний прибуток. Але негативним явищем є збільшення зобов'язань підприємства. Це пов'язано з тим, що ТОВ «Агротех» закупляє якісне, сучасне обладнання за яке розрахуватися одразу не може.

Бухгалтерська служба, яка працює безпосередньо на підприємстві, зацікавлена у результатах діяльності підприємства в цілому. Це є гарантією її сумлінного ставлення до своєї роботи та стимулює пошук найоптимальніших підходів до організації і ведення бухгалтерського обліку. Така бухгалтерська служба добре знає специфіку діяльності підприємства та особливості організації виробництва.

Керівництво ТОВ «Агротех», у свою чергу, має можливість постійно контролювати діяльність бухгалтерської служби. Таким чином, дана форма організації бухгалтерського обліку дає змогу ефективніше управляти підприємством.

Організація роботи бухгалтерської служби ТОВ «Агротех» здійснюється головним бухгалтером та передбачає визначення прав і

обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства.

Головний бухгалтер очолює бухгалтерську службу яка є одним з провідних підрозділів управлінської структури ТОВ «Агротех», що забезпечує формування повної і достовірної інформації про результати діяльності та майновий стан підприємства, необхідної для прийняття ефективних рішень, здійснення контролю за використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і попередження негативних явищ у господарській діяльності. Цим обумовлено місце бухгалтерської служби в системі інформаційних потоків підприємства.

Для виконання контрольних функцій працівники бухгалтерської служби наділяються відповідними правами, яких немає у працівників інших підрозділів підприємства. Так, без підпису головного бухгалтера або уповноваженої ним особи грошові та розрахункові документи не мають юридичної сили. У більшості випадків головним бухгалтером попередньо переглядаються і візуються договори, які укладаються підприємством на виконання сторонніх робіт і послуг, постачання та відпуск товарно-матеріальних цінностей тощо.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в інвентаризації цінностей. На обліковий підрозділ покладається обов'язок не лише здійснювати контроль за правильністю оформлення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству. Облікові працівники відповідають за збереженість бухгалтерської документації на всіх етапах документообігу, за своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

Взаємодія зі сторонніми організаціями полягає у отриманні від банків виписок за рахунками, копій доданих до них документів та передачі розрахунково-платіжних банківських документів, чеків на отримання

грошових коштів і об'яв на внесення готівки, інформації з питань роботи, балансів та звітів. До державної податкової служби бухгалтерія передає звіти про нарахування та сплату податків та інші документи.

Важливою передумовою раціональної організації обліку на підприємстві є правильний вибір форми організації, що передбачена Законом, а також встановлення такої структури апарату бухгалтерії, яка б найбільше відповідала конкретним умовам роботи підприємства.

На ТОВ «Агротех» ведеться автоматизований облік з використанням програмного продукту «BAS Агро».

Первинний облік на підприємстві ведеться згідно чинного законодавства на паперових носіях та на бланках типових форм, затверджених Міністерством статистики України та на нашу думку, поліпшення не потребує.

При автоматизованому обліку вся інформація про документообіг із первинних паперових носіїв оперативно заноситься бухгалтером (або працівником відділу кадрів) до загальної інформаційної системи, в якій всі облікові реєстри взаємопов'язані між собою. Можливість створення в такій системі друкування різноманітних документів дозволяє отримати єдині стандартні друковані форми, що у випадку напіваавтоматизованого обліку є неможливим.

Структура бухгалтерського апарату на даному підприємстві була побудована за виробничою ознакою.

Виробнича структура облікового апарату передбачає виділення окремих виробництв, ділянок, технологічно пов'язаних між собою: облік рослинництва, облік тваринництва, облік машинно-тракторного парку. Виробничу структуру спрямовано на забезпечення контролю здійснення технологічного процесу, діяльності окремих цехів чи підрозділів.

Структура облікового апарату тісно пов'язана з розподілом обов'язків між конкретними обліковими працівниками. Функції кожного облікового працівника, його обов'язки, відповідальність і права визначаються

посадовими інструкціями. Це дає змогу уникнути знеособлення у виконанні облікових робіт, створює умови для злагодженої і планомірної роботи облікового апарату, одержання своєчасної і якісної економічної інформації, необхідної для потреб управління підприємством. Розподіл обов'язків між конкретними виконавцями є прерогативою головного бухгалтера, якого призначає на посаду і звільняє з посади керівник підприємства. За функціональними обов'язками працівники, зайняті обліком і звітністю, підпорядковуються головному бухгалтеру і призначаються керівником підприємства за погодженням головного бухгалтера. Він встановлює для кожного облікового працівника службові обов'язки і контролює їх виконання.

Бухгалтерія як структурний підрозділ підприємства – складова адміністрації тісно взаємопов'язана з усіма виробничими підрозділами підприємства. Взаємовідносини бухгалтерії з оперативно відокремленими підрозділами підприємства полягають у тому, що перша отримує від них потрібну для обліку і контролю документацію і, у свою чергу, забезпечує їх економічною інформацією про результати їхньої роботи. Характер цих взаємовідносин визначає організацію бухгалтерського обліку, яка на ТОВ «Агротех» є централізованою.

Централізована організація бухгалтерського обліку передбачає створення на підприємстві єдиного облікового центру, який здійснює весь обліковий процес – центральної бухгалтерії. При цьому документування здійснених операцій проводиться у відповідних господарських підрозділах у встановлені графіком документообігу терміни, ці документи надходять у центральну бухгалтерію, де після ретельної перевірки та обробки стають підставою для ведення синтетичного та аналітичного обліку. Центральна бухгалтерія наприкінці звітного періоду за даними синтетичного й аналітичного обліку складає баланс та інші форми фінансової та статистичної звітності. Централізація обліку забезпечує більш дієве керівництво і контроль з боку головного бухгалтера, дозволяє доцільніше розподілити працю між

працівниками обліку, більш ефективно використовувати мережеві ресурси підприємства. При централізованій формі побудові апарату всі працівники облікової служби зосереджені в центральній бухгалтерії та підпорядковані головному бухгалтеру. На ТОВ «Агротех» всі працівники бухгалтерії зосереджені в центральній бухгалтерії і всі підпорядковані головному бухгалтеру. Отже, в ТОВ «Агротех» застосовується лінійна організація бухгалтерської служби (рис. 2.2).

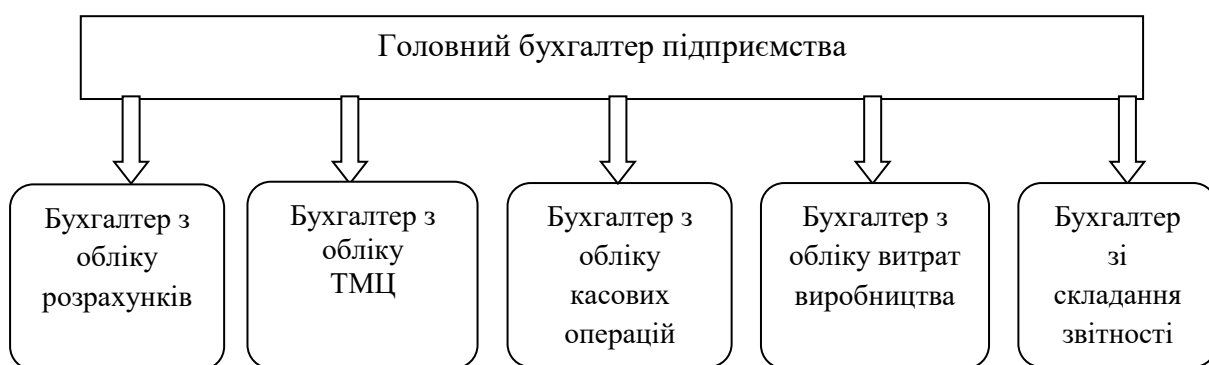

Рисунок 2.2 – Лінійна організація бухгалтерської служби

Ведення бухгалтерського обліку відбувається безпосередньо на підприємстві структурним підрозділом на чолі з головним бухгалтером.

Однією з особливостей організації обліку є підвищені вимоги щодо кваліфікації обліковців, яку умовно можна поділити на дві складові:

- кваліфікація, яка визначається рівнем бухгалтерської підготовки;
- кваліфікація, яка визначається рівнем підготовки бухгалтера у сфері інформаційних технологій.

Тому, за результатами аналізу якісних характеристик працівників обліково-контрольної служби за критеріями: вік, знання комп'ютерних продуктів, наявність вищої освіти та підвищення кваліфікації, нами встановлено, що працівники бухгалтерської служби – жінки переважно за 40 років з вищою освітою. Працівники бухгалтерії дуже добре володіють комп'ютерними програмами та дізнаються новинки з журналу «Все про бухгалтерський облік». Хоча тільки головний бухгалтер і головний економіст

відвідували курси з підвищення кваліфікації, а інші бухгалтери ні. Ця ситуація ніяк не впливає на якісну та ефективну роботу працівників бухгалтерської служби.

Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведення, контролю та підготовки звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності - облікової політики підприємства.

Облікову політику ТОВ «Агротех» визначало самостійно в особі його керівника та головного бухгалтера відповідним Наказом про облікову політику, який складається на кожний наступний звітний рік та передбачає наступні розділи: Преамбула (загальні відомості); Облікова політика; Організація роботи бухгалтерської служби; Організаційно-технічні аспекти організації обліку; Додатки.

Отже, зважена та обґрунтована система заходів з організації бухгалтерського обліку і проведення облікової політики має гарантувати своєчасне та повне інформаційне забезпечення внутрішніх і зовнішніх користувачів.

2.2 Облік грошових коштів в системі документального оформлення та рахунків бухгалтерського обліку аграрного підприємства

Первинний облік за трудомісткістю, обсягом інформації та її важливістю, впливом на процес управління – є однією з складних ділянок бухгалтерського обліку у ТОВ «Агротех». Від його правильної організації в сфері праці та її оплати залежить оперативне та об'єктивне відображення

руху трудових ресурсів, відпрацьованого часу та обсягів виконаних робіт, нарахування заробітної плати і посилення її стимулюючої ролі, належний контроль за трудовою дисципліною та продуктивністю. Первинні документи у ТОВ «Агротех» складають під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Первинні документи для надання їм юридичної сили і доказовості мають обов’язкові реквізити (рис. 2.3).

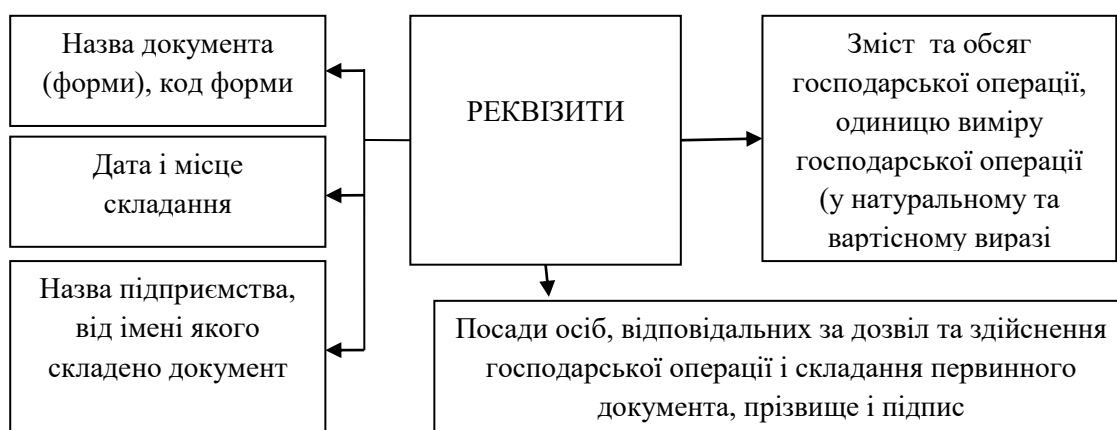

Рисунок 2.3 – Обов’язкові реквізити первинних документів у ТОВ «Агротех»

Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів складаються зведені облікові документи.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов’язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Дані аналітичних рахунків тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця. Регістри мають назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні. Господарські операції відображаються в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

У ТОВ «Агротех» вживають всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Документальне оформлення первинного обліку грошових коштів, зокрема грошових коштів у касі ТОВ «Агротех» здійснюється за допомогою використання прибуткових та видаткових касових ордерів, типові форми та порядок заповнення яких раніше було затверджено наказом Міністерства статистики України від 15.02.1996 року № 51 «Про затвердження типових форм первинного обліку касових операцій», який втратив свою чинність від 09.06.2008 [72]. Документальне оформлення господарських операцій з обліку приймання готівки касою підприємства, в тому числі і отриманої з банку, здійснюється за прибутковими касовими ордерами, підписаними головним бухгалтером підприємства. У разі приймання готівки видається квитанція (відривний корінець прибуткового касового ордера) за підписами головного бухгалтера та касира, засвідчена печаткою підприємства. Касові операції на ТОВ «Агротех» оформлюються документами, типові форми яких затверджено Міністерством статистики України за згодою з Національним банком України і Міністерством фінансів України (табл. 2.7).

На підприємстві касир приділяє особливу увагу належному складанню касових документів. Йому забороняється приймати до виконання первинні документи на операції, які суперечать законодавству, встановленому порядку приймання, зберігання і витрачання коштів, порушують договірну, фінансову дисципліну, задають збитку державі, власникам, іншим юридичним і фізичним особам.

Видача готівки з каси підприємства здійснюється за видатковими касовими ордерами або належно оформленими платіжними (розрахунково-

платіжними) відомостями.

Таблиця 2.7 – Документи, що служать підставою для оформлення касових операцій

№ п/п	Касовий документ	Господарська операція	Підстава
Прибуткові касові ордера			
1	ПКО	Надходження торгового виторгу	—
2	ПКО	Одержання коштів з банку на виплату: зарплати, на господарські витрати, витрати на відрядження, позички працівникам і т.п.	Корінець чека з чекової книжки
3	ПКО	Повернення невикористаних підзвітних сум	Авансовий звіт
4	ПКО	Погашення нестач за результатами інвентаризації	Акт інвентаризації і виписка з протоколу зборів комісії
5	ПКО	Оплата покупцем за реалізовану йому продукцію	Накладна, акт, рахунок
6	ПКО	Передоплата покупцем за реалізовану йому продукцію	Договір, рахунок-фактура
7	ПКО	Повернення позички, отриманої раніше працівником	Договір із працівником на надання позички
8	ПКО	Оплата батьків за зміст дітей у дитячих установах, квартплати. Квартплата.	Договір
9	ПКО	Внесок у статутний фонд підприємства	Протокол зборів засновників
10	ПКО	Оприбуткування надлишку коштів за результатами інвентаризації каси	Акт інвентаризації і виписка з протоколу зборів комісії
Видаткові касові ордери			
11	ВКО	Видача з каси під звіт на господарські витрати	Розпорядження керівника підприємства
12	ВКО	Видача із каси під звіт для витрат на відрядження	Наказ керівника підприємства
13	ВКО	Здача наявного виторгу в банк: – самостійно – шляхом інкасації	Оголошення на внесок готівкою Супровідна відомість
14	ВКО	Оплата праці	Платіжна (розрахунково-платіжна) відомість
15	ВКО	Видача позички працівнику	Договір про надання позички

«Документи на видачу готівки підписують керівник та головний бухгалтер. До видаткових ордерів можуть додаватися заява на видачу готівки, рахунки і т.п. Якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявах, рахунках мається дозвільний напис керівника, то підпис керівника на видаткових касових ордерах не зазначається.

У разі видачі окремій фізичній особі готівки за видатковим документом касир повинен вимагати від фізичної особи пред'явити паспорт або

документ, що його замінює, записати його найменування та номер, ким і коли виданий. Фізична особа обов'язково ставить свій підпис у видатковому документі про отримання готівки із зазначенням отриманої суми (гривень – словами, копійок – цифрами), використовуючи чорнило або кулькову ручку з темним чорнилом.

Якщо видатковий документ складений на видачу готівки кільком особам, то одержувачі також пред'являють паспорта або документи що їх замінюють, і розписуються у відповідній графі документа. Видача готівки з каси, що не підтверджена розписом одержувача у видатковому документі, для виведення залишку готівки в касі не приймається. Видача готівки особам, яких немає у штатному розкладі підприємства, здійснюється за видатковими касовими ордерами, які виписуються окремо на кожну особу, або за окремою відомістю.

Видачу готівки касир проводить тільки особі, вказаній у видатковому документі. Якщо видача готівки здійснюється за дорученням, оформленим у встановленому порядку згідно діючого законодавства, у тому числі і особі, яка не має можливості у зв'язку з хворобою або з інших поважних причин поставити підпис власноручно, то в тексті ордера після прізвища, імені та по батькові одержувача готівки, бухгалтерія вказує прізвище, ім'я та по батькові особи, якій доручено одержати готівку. Якщо видача готівки проводиться за відомістю, то перед розписом про одержання грошей касир робить у ній запис «За довіреністю». Довіреність залишається у касира і додається до видаткового касового ордера або відомості» [45].

Видача готівки з каси підприємства для здачі її до установи ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» оформлюється видатковим касовим ордером з відображенням цієї операції в касовій книзі. Документом, що свідчить про здавання виручки до установи банку, є квитанція до об'яви на внесення готівки за підписами бухгалтера та касира установи банку, завірена печаткою установи банку.

«Виплати, що пов'язані з оплатою праці, проводяться касиром

підприємства за платіжними відомостями або за видатковими касовими ордерами на кожного одержувача. На титульній сторінці платіжної відомості робиться дозвільний напис про видачу готівки за підписами керівника та головного бухгалтера з зазначенням строків видачі готівки та суми (гривень – словами, копійок – цифрами). За аналогією оформлюється одноразова видача готівки на оплату праці (у разі відпустки, хвороби), а також видача депонованих сум і готівки під звіт на витрати, пов'язані із службовими відрядженнями тощо.

Одноразові видачі готівки на оплату праці окремим особам здійснюються, як правило, за видатковими касовими ордерами. Після закінчення установлених строків виплат, пов'язаних з оплатою праці, стипендій за платіжними відомостями, касир повинен: у платіжній відомості проти прізвища осіб, яким не здійснено виплату, поставити штамп або зробити напис: «Депоновано»; скласти реєстр депонованих сум; у кінці відомості вказати фактично виплачену суму і недоотриману суму виплат, яка підлягає депонуванню, звірити ці суми із загальним підсумком за платіжною відомістю і засвідчити напис своїм підписом. Якщо готівка видавалась не касиром, а іншою особою, то на відомості додатково робиться напис: «Готівку по відомості видав (підпис)»; виписати видатковий касовий ордер на фактично видану суму за відомістю, зареєструвати його і здійснити відповідний запис у Касовій книзі» [38].

Особливості документального оформлення операцій з надходження та витрачання готівки в касі досліджуваного підприємства узагальнено у таблиці 2.8

Бухгалтер здійснює записи одразу ж після отримання або видачі грошей по кожному ордеру або по документах, які його замінюють. Записи у Касовій книзі здійснюються лише під копірку, тобто в двох примірниках (другі примірники з прикладеними до них підтверджуваними документами слугують звітом для касира). Касова книга є реєстром аналітичного обліку.

Таблиця 2.8 – Особливості документального оформлення операцій з готівкою в касі ТОВ «Агротех»

Надходження готівки	Витрачання готівки
<p>Прибутковий касовий ордер: 1) підписує касир, головний бухгалтер та особа, яка вносить готівку в касу; 2) особі, яка здає кошти, видають квитанцію (яка є відривною частиною ордера), засвідчену відбитком печатки підприємства</p>	<p>Видатковий касовий ордер, платіжна відомість: 1) підписує керівник і головний бухгалтер (або працівник, який на це уповноважений керівником); 2) до видаткових ордерів можна додавати заяву на видачу готівки, розрахунки тощо; і коли на цих документах буде стояти дозвільний написи керівника підприємства, то його підпис на видатковому касовому ордері не обов'язковий; 3) при видачі готівки окремим фізичним особам (у т.ч. працівникам) касир просить пред'являти паспорт чи документ, що його замінює, і записує його найменування і номер, ким і коли він виданий; 4) видаткові касові ордери або видаткові відомості, в яких видача готівки з каси не підтверджена підписом одержувача, не приймають для виведення залишку готівки в касі</p>

У ТОВ «Агротех» наказом керівника відповідно до п.4.10 Положення № 148 встановлено проведення інвентаризації каси один раз на місяць, окрім обов'язкової інвентаризації каси [77]. Водночас, зазначимо, що особливого контролю за проведенням інвентаризації каси в досліджуваному господарстві не здійснюють, оскільки один працюючий в господарстві бухгалтер виконує обов'язки касира. Але інвентаризація каси в досліджуваному підприємстві проводиться регулярно з оформленням всіх необхідних документів – розписки касира, акту про результати інвентаризації наявних грошових коштів.

Касові документи після складання касиром звіту та його оброблення комплектуються в хронологічному порядку, нумеруються, переплітаються в окремі папки та зберігаються протягом 36 місяців.

Довідки за касовими документами (підписані керівником і головним бухгалтером) видаються відповідним органам на їх вимогу у випадках, передбачених чинним законодавством України. Винесення з приміщення кас папок з касовими документами дозволяється лише при письмовому дозволу керівника підприємства. До кінця робочого дня документи повинні бути

обов'язково повернуті.

Готівку для зарахування на поточний рахунок приймає представник власника рахунка на основі Заяви на переказ готівки. В ньому зазначається джерело утворення грошей, що вносяться (виторг, виручка), заробітна плата, яка не видана, тощо.

Готівка з банку видається за грошовим чеком. На поточних рахунках виконують безготівкові розрахунки щодо основної діяльності. Джерелами надходження на поточний рахунок у ТОВ «Агротех» до банку є кошти покупців за реалізовану їм продукцію, за послуги, що надані іншим підприємствам і організаціям, кредити банку та інші.

У ТОВ «Агротех» при безготівкових розрахунках в основному використовуються платіжні доручення. Платіжне доручення оформляється платником та подається в банк, що його обслуговує, не менше чим у двох примірниках і приймається банком до виконання протягом десяти календарних днів з дати його виписки.

Банк приймає до виконання платіжне доручення за умови, якщо сума цього платіжного доручення не перевищує суму, що є на його рахунку.

Розрахунки дорученнями у ТОВ «Агротех» здійснюються:

- за фактично відвантаженою (проданою) продукцію (виконані роботи, надані послуги тощо);
- у порядку попередньої оплати – якщо такий порядок розрахунків встановлено законодавством та (або) обумовлено в договорі;
- для завершення розрахунків за актами звірки взаємної заборгованості підприємств, які складені не пізніше терміну, встановленого чинним законодавством;
- для сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та (або) державних цільових фондів;
- в інших випадках відповідно до укладених договорів та (або) чинного законодавства.

Реквізит «Призначення платежу» платіжного доручення заповнюється

платником так, щоб надавати повну інформацію про платіж та документи, на підставі яких здійснюється перерахування коштів отримувачу. Платник та отримувач у договорах між ними можуть установлювати додаткові вимоги до даних, які потрібно зазначати в реквізиті «Призначення платежу». Посилання на суму податку на додану вартість платник робить у випадках, передбачених чинним законодавством. Платник відповідає за дані, що зазначені в реквізиті платіжного доручення «Призначення платежу». Банк перевіряє заповнення цього реквізиту на відповідність вимогам, викладеним у цьому розділі, лише за зовнішніми ознаками.

У реквізиті платіжного доручення «Призначення платежу» (залежно від конкретного випадку) зазначається таке:

- під час розрахунків за фактично відвантаженою (проданою) продукцією (виконані роботи, надані послуги) – назва (вид) товарів (робіт, послуг), за які здійснюється оплата, номер і дата документа, на підставі якого вона здійснюється;

- якщо платник перераховує кошти як попередню оплату, то зазначається, що це попередня оплата та назва (вид) товарів (робіт, послуг), за які здійснюється оплата, а також назва, номер і дата документа, на підставі якого вона здійснюється;

- при перерахуванні коштів за актом звірки взаємної заборгованості - назва (вид) товарів (виконаних робіт, наданих послуг), дата і номер чинного акта звірки та дата, за станом на яку її здійснено;

- у разі сплати платежів, утриманих із заробітної плати працівників та нарахованих на фонд оплати праці податків до бюджету і зборів до державних цільових фондів, – дата виплати заробітної плати, форма її видачі (у натуральній формі, виплати з виручки тощо) і період, за який здійснено виплату. Крім того, можуть зазначатись інші потрібні дані.

У цьому реквізиті зазначається, що податки до бюджету та збори до державних цільових фондів, які утримані із заробітної плати та нараховані на фонд оплати праці, перераховуються повністю або (у разі недостатності

коштів на рахунку платника для перерахування утриманих сум повністю) пропорційно сумі виплаченої заробітної плати. Відповідальність за повноту перерахування платежів, утриманих із заробітної плати працівників і нарахованих на фонд оплати праці податків до бюджету та зборів до державних цільових фондів, несе платник. Платіжне доручення на перерахування заробітної плати на рахунки працівників підприємств, відкриті в установах банків, грошові чеки на отримання заробітної плати платник подає в банк разом із платіжними дорученнями на одночасне перерахування платежів, утриманих із заробітної плати працівників та нарахованих на фонд оплати праці податків до бюджету і зборів до державних цільових фондів або документальним підтвердженням їх сплати раніше. Документальним підтвердженням про сплату платником утриманих із цієї заробітної плати сум є примірники платіжних доручень про їх перерахування, в яких банк платника заповнив реквізит «Дата виконання», або оригінал листа ТОВ «Агротех» збору, або наявність за ним переоплати.

Для раціональної організації наказом керівника ТОВ «Агротех» встановлюється графік документообороту у вигляді таблиці. Графік документообороту містить перелік робіт зі створення, перевірки та обробки документів, що виконуються кожним підрозділом підприємства, а також усіма виконавцями із зазначенням строків виконання та взаємозв'язку відповідних робіт.

При автоматизованому обліку грошових документів, передбачена можливість оформлення надходження і видачі грошових документів. Для контролю та аналізу руху грошових документів призначений спеціальний звіт.

Надходження та видача готівкових грошових коштів в ТОВ «Агротех» оформляється за допомогою прибуткових і видаткових касових ордерів, можна відразу роздрукувати уніфіковану друковану форму касового документа.

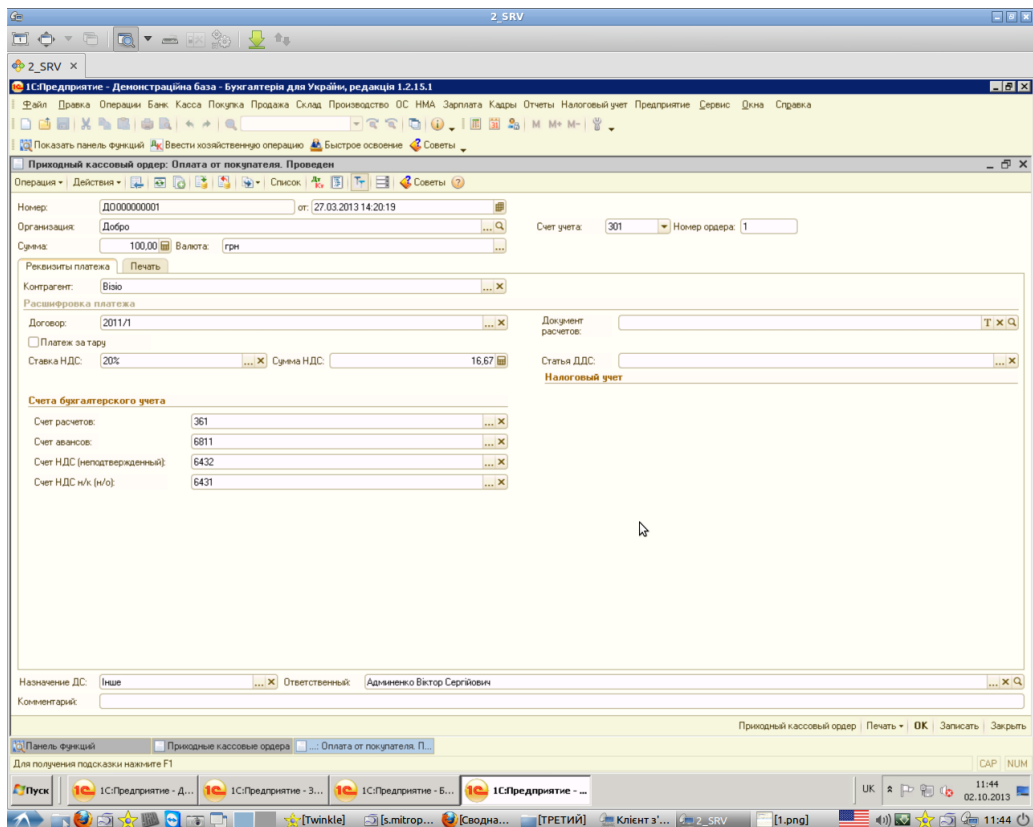

Рисунок 2.4 – Зразок оформлення прибуткового касового ордера

В ТОВ «Агротех» для відображення надходження і витрачання безготівкових грошових коштів призначений журнал Банківські виписки. Форма журналу повторює форму реальної банківської виписки. Передбачена можливість заповнення платіжних доручень, а також їх вивантаження в програму типу Клієнт банку. Платіжні доручення на сплату податків до бюджету і платежів у позабюджетні фонди можна оформити автоматично. Забезпечено взаємодію зі спеціалізованими банківськими програмами типу Клієнт банку .

Автоматизований облік розрахунків з підзвітними особами. Передбачена можливість ведення розрахунків з підзвітними особами готівкою і за допомогою банківських карт. Можуть використовуватися як особисті банківські картки співробітників, так і корпоративні банківські карти.

Розрахункові документи повинні відповідати вимогам установлених

стандартів і містити:

- 1) найменування розрахункового документа;
- 2) номер розрахункового документа, число, місяць, рік його виписки. Число – указується цифрами, місяць – прописом, рік – цифрами. На розрахункових документах, заповнюваних на обчислювальних машинах, допускається позначення місяця цифрами;
- 3) номер банку платника; найменування банку платника разом з найменуванням банку платника в тексті документа може бути поставлене і його фірмове позначення;
- 4) найменування платника, номер його рахунку в банку;
- 5) найменування одержувача засобів, номер його рахунку в банку; найменування банку одержувача (у чеку не вказується), номер банку - одержувача засобів. Допускається раціональне скорочення найменування платника й одержувача засобів, що не утрудняє роботу банків і клієнтів;
- 6) призначення платежу (у чеку не вказується). Поряд з текстовим найменуванням можна поставити кодове позначення;
- 7) суму платежу, позначену цифрами й прописом;
- 8) на першому екземплярі – підпису підприємства, незалежно від способу виготовлення розрахункового документа, на першому екземплярі доручення проставляється також відбиток печатки.

Розрахункові документи приймаються банком до виконання при наявності підписів, учинених посадовими особами, що мають право підпису для здійснення розрахунково-грошових операцій по рахунках у банку.

Розрахункові документи по операціях, здійснюваним філіями, представництвами, відділеннями від імені юридичної особи, підписуються особами, уповноваженою цією юридичною особою.

Прийом документів від підприємства здійснюється банком протягом дня залежно від часу роботи банку із клієнтами. При цьому документи, прийняті банком від підприємств в операційний час, проводяться їм по балансі в цей же день.

В даному господарстві операції на рахунках виконують за розрахунково-грошовими документами, затвердженими банком, а саме грошовий чек та «Оголошення на внесок грошей готівкою». На розрахунковому рахунку виконують безготівкові розрахунки щодо основної діяльності, використовується платіжні доручення та розрахункові чеки.

Для відображення готівкових і безготівкових розрахунків на рахунках бухгалтерського обліку у ТОВ «Агротех» використовуються такі рахунки: 30 «Готівка»; 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти».

Для обліку операцій поточного рахунка призначено рахунок 31 «Рахунки в банках» який відносять до групи активних рахунків.

До нього у ТОВ «Агротех» відкриваються субрахунок 311 – «Поточні рахунки в національній валюті», 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті». Записи в Журналі-ордері та відомості здійснюють по мірі надходження виписок банку після їх перевірки з документами. У виписках і перевірених документах проти кожної суми зазначають номер кореспондуючого рахунку.

Платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення виписуються, як правило, з використанням технічних засобів під копірку або шляхом розмноження оригіналів у кількості екземплярів, необхідному для банку й всіх сторін, що беруть участь у розрахунках. Чеки виписуються від руки чорнилом або кульковими ручками. Помарки й підчищення в розрахункових документах не допускаються.

Списання засобів з рахунків платника виробляється тільки на підставі першого екземпляра розрахункового документа (документа, переданого по факсу).

При операціях з наявними засобами використовуються: грошовий чек й оголошення на внесок наявними. Для одержання грошей зі свого розрахункового рахунку в банку підприємству видається чекова книжка.

Грошовий чек – є наказом підприємства банку про видачу з розрахункового рахунку підприємства зазначеної в ньому суми готівки,

необхідних для виплати заробітної плати, посібників або пенсій, відрядні витрати, господарські потреби. Чек виписується від руки чорнилом або кульковою ручкою, при цьому П.І.П. одержувача засобів і сума пишуться із великої букви, обов'язково з початку рядка, а вільні місця в рядках прокреслюються суцільною рисою. Одночасно із заповненням чека його реквізити переносяться в корінець, що залишається в підприємства в чековій книжці і який являється виправдувальним документом. Чек дійсний протягом 10 днів з моменту його виписки.

При вирішенні питання про видачу готівки на меті, зазначені в чеку, банки можуть запросити від підприємств, що обслуговують, необхідні документи.

На кожен отриману в банку суму бухгалтер виписує прибутковий касовий ордер на ім'я одержувача із вказівкою номера чека, при цьому квитанція прикладається до виписки банку.

Здача готівки в банк оформляється оголошенням на внесок готівки.

Оголошення на внесок готівки виписується при внесенні готівки на розрахунковий рахунок. У ньому проставляються номер розрахункового рахунку, сума внеску й дата. На підтвердження про одержання грошей банк видає платникові квитанцію, що служить виправдувальним документом

Безготівкові розрахунки підприємства можуть здійснюватися: платіжними дорученнями; акредитивами; чеками; платіжними вимогами-дорученнями.

Безготівкові перерахування й видачу готівки банк робить за згодою (акцепту) розпорядника рахунку або з його доручення.

Платіжне доручення – письмове розпорядження платника банку на перерахування суми коштів зі свого розрахункового рахунку на рахунок одержувача, яким розраховуються по внесках з органами страхування й соціального забезпечення, при передачі заробітної плати на рахунки працівників в банку, погашенні заборгованості, по попередній і наступній оплаті рахунків за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи й послуги.

Доручення дійсні протягом десяти днів від дня виписки (день виписки в розрахунок не приймається). Платіжне доручення приймається банком від платника до виконання тільки при наявності засобів на розрахунковому рахунку, якщо інше не обговорено між банком і власником рахунку. За домовленістю сторін платіжні доручення можуть бути терміновими, достроковими й відстроченим.

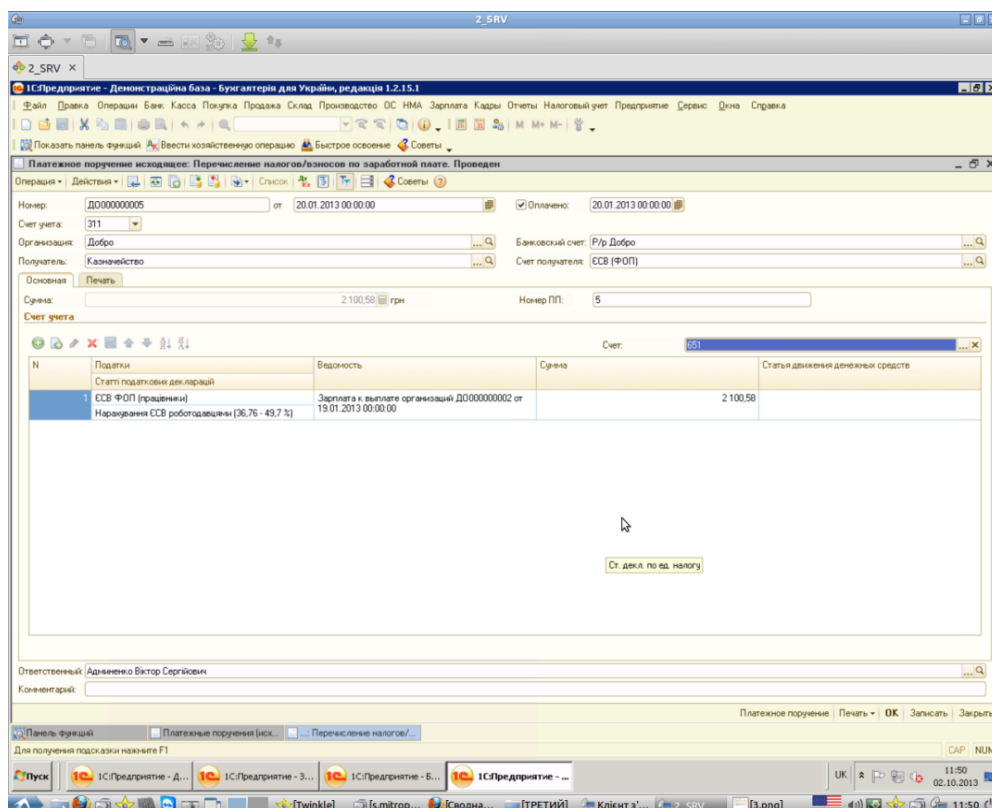

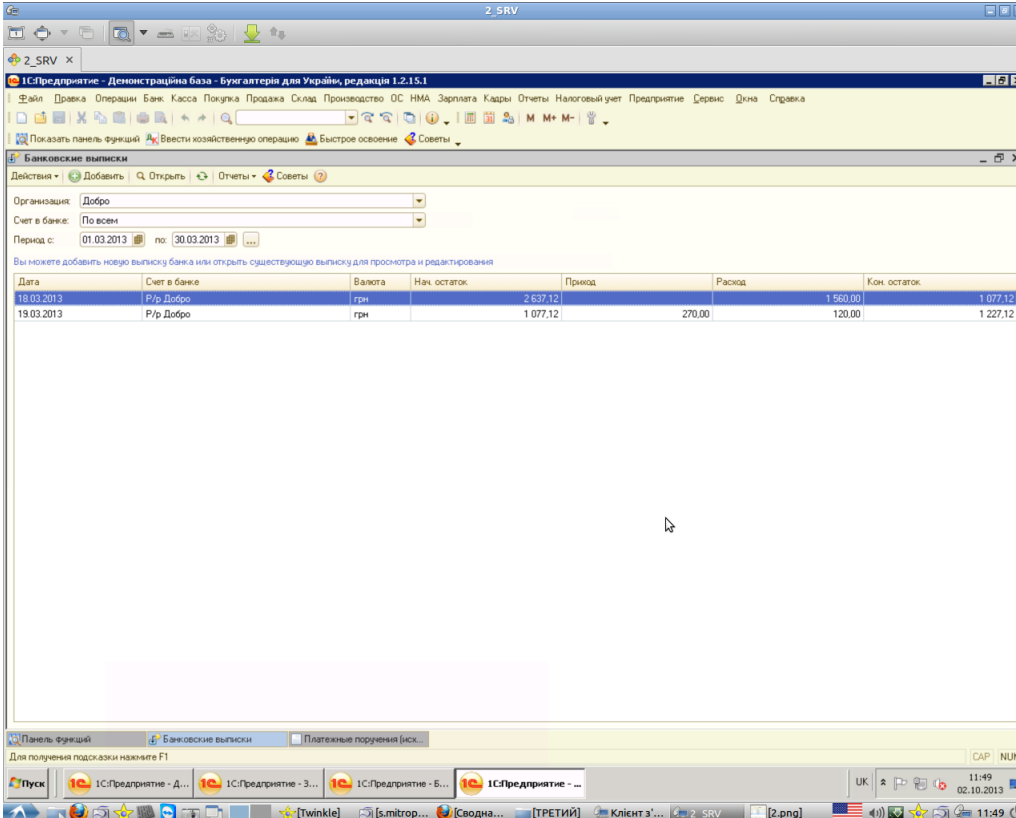
Рисунок 2.5 – Приклад оформлення платіжного доручення

Для формування друкованої форми платіжного доручення, а також для підготовки інформації для вивантаження даних в програму типу Клієнт банку, призначене платіжне доручення. Якщо платіжне доручення оформляється для перерахування податку, то передбачений режим спрощеного заповнення – табличну частину документа можна заповнити автоматично на основі шаблону.

Платіжні доручення на сплату податків до бюджету і платежів у позабюджетні фонди можна оформити автоматично на підставі залишків по

субрахунках. Розрахунки з бюджетом з податків і зборів і розрахунки з позабюджетними фондами.

Підставою для списання безготівкових грошових коштів з розрахункового рахунку є виписка, отримана з банку. Для реєстрації операцій надходження грошових коштів на розрахунковий рахунок організації та перерахування грошових коштів з розрахункового рахунку призначений журнал Банківські виписки.

Дата	Счет в банке	Валюта	Нач. остаток	Приход	Расход	Кон. остаток
18.03.2013	Р/р Добро	грн		2 637,12		1 560,00
19.03.2013	Р/р Добро	грн		1 077,12	270,00	120,00

Рисунок 2.6 – Приклад оформлення виписки банку в ТОВ «Агротех»

У журналі показується список введених користувачем документів надходження і списання коштів. У табличній частині журналу відображаються залишки і рух по вибраному банківському рахунку на певну дату. Можна проводити швидкий відбір за реквізитами. Надходження та списання безготівкових грошових коштів можуть відображатися в журналі автоматично за допомогою завантаження даних з програми типу Клієнт

банку. Користувач також може відображати надходження і списання коштів вручну.

Виписка банку – це документ, видаваний банком підприємству, у якому відбиті всі операції по розрахунковому рахунку підприємства (одержання і видача наявних коштів, перерахування по безготівковому розрахунку тощо). Виписка повинна містити дату або період, за який вона видана, суми записів по дебету і кредиту рахунку, залишок засобів на рахунку і номери всіх операцій у документах, що додаються. Вона є підтвердженням усіх проведених банком операцій, наприклад, видачі готівки для виплати заробітної плати.

Господарські операції з обліку коштів на поточному рахунку в національній валюті у досліджуваному підприємстві наведено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Господарські операції з обліку коштів на поточному рахунку в національній валюті у ТОВ «Агротех» у 2021 році (витяг)

Дата	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		дебет	кредит	
15.10.21	Погашена дебіторська заборгованість від ПП «Корнієнко» за доставку комбікормів (виписка банку за 15.10.2021 р.)	311	361	1300,00
15.10.21	Надійшли на рахунок в банку кошти від ПАТ «Обрій» за реалізовану пшеницю згідно з договором №45-4 (виписка банку за 15.10.2021р.)	311	361	2800,00
17.10.21	Повернено грошові кошти ПП «Варяг», одержані ними за паливно-мастильні матеріали, які не були поставлені (виписка банку за 17.10.2021р.)	311	371	2500,00
22.10.21	Повернено раніше отриманий аванс від покупців за пшеницю озиму (через розірвання договору)	681	311	6300,00
23.10.21	Надійшли кошти з рахунку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» до каси ТОВ «Агротех» (прибутковий касовий ордер № 287)	301	311	5640,00
25.10.21	Перераховано до бюджету податки і платежі	641, 642	311	4500,00
25.10.21	Надійшли кошти в погашення нестач	311	363	1500,00

Суми з кожної опрацьованої виписки записують у Журнал-ордер та відомість підсумками з деталізацією сум за кореспондуючими рахунками. Ведення відомості поряд з Журналом-ордером обумовлено доцільністю

спільного збереження всіх розрахунково-платіжних документів, що підтверджують записи у виписках банку.

Одночасно суми, що складають цей оборот, записують за дебетом відповідного кореспондуючого рахунку у Головній книзі в розділ «Обороти за дебетом».

У ТОВ «Агротех» встановлюють ліміт залишку готівки в касі на підставі розрахунку середньоденного отримання в касі готівки або її середньоденної видачі з каси, за рішенням керівника підприємства. Ліміт каси визначають з врахуванням режиму і специфіки діяльності підприємства, віддаленості від банку, об'ємів касових оборотів, встановлених термінів здачі готівки та ін. Ліміт залишку каси у ТОВ «Агротех» встановлено в сумі 52000 грн.

До грошових коштів у дорозі, які обліковуються на субрахунку 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» відносять виручку, одержану ТОВ «Агротех» за послуги, виконані роботи або реалізовану продукцію, внесена в касу банку або поштового відділення для зарахування на поточний рахунок, але які ще не зараховані за призначенням.

Підставою для відображення в обліку сум є: при здаванні виручки – квитанція установи банку, поштового відділення, копії супровідних відомостей на здавання виручки інкасаторам банку тощо. При журнально-ордерній формі операції на рахунку 33 «Інші кошти». По кожному рахунку в названих облікових регістрах передбачено окремі розділи. Записи здійснюють на підставі виписок банку та інших документів так само, як і на рахунку 31 «Рахунки в банках».

У терміни, встановлені керівником підприємства, але не рідше одного разу на квартал у ТОВ «Агротех» проводиться раптова ревізія каси, про що складають відповідний акт. При проведенні документальної ревізії слід також перевірити наявність готівки в касі, усі касові документи і записи до касової книги. Результати ревізії оформляють актом, у якому фактичний залишок касової готівки зіставляють з даними обліку, що дає можливість

визначити нестачу або надлишок грошових коштів. Акт необхідно оформити у день ревізії каси і підписати членами ревізійної комісії. У випадках, коли буде встановлено нестачу або надлишок, комісія повинна вимагати від касира письмове пояснення.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити наступний висновок: в ТОВ «Агротех» здійснюються грошові розрахунки підприємства як в готівковій, так і безготівковій формі. Якщо дохід від реалізації поступає виключно в готівковій формі, внутрішні розрахунки підприємства здійснюються також в готівковій формі, а розрахунки із постачальниками - через поточний рахунок, або також в готівковій формі. Безготівкові розрахунки у ТОВ «Агротех» здійснюються відповідно чинного законодавства.

2.3 Контроль надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства

Основною метою контролю грошових потоків є висловлення контролером думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо наявності, руху та використання грошових коштів суб'єкта господарювання в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам.

Предметом перевірки грошових коштів є процеси та явища, що відображені документально і пов'язані з наявністю і рухом грошових коштів, їхніми залишками та використанням.

Основними об'єктами контролю грошових коштів є: наявність і збереження грошових коштів у касі, операції з руху готівки в касі, операції на рахунках в банку, матеріали інвентаризації, фінансова звітність ТОВ «Агротех» (рис. 2.7).

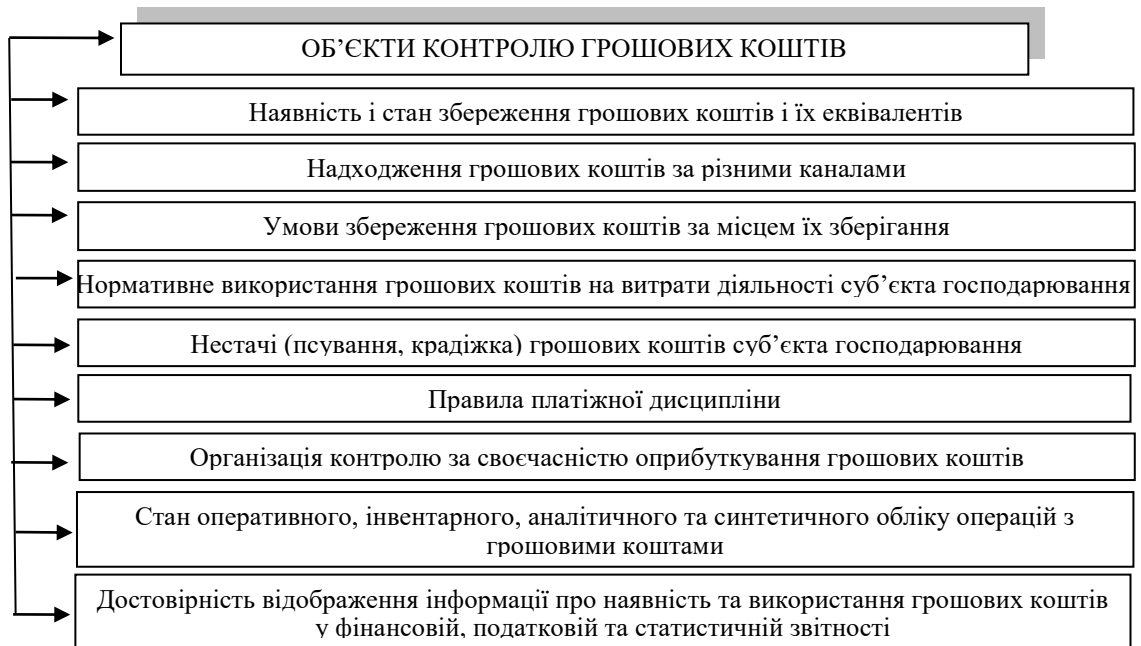

Рисунок 2.7 – Об'єкти контролю грошових коштів

«З метою належної підготовки до проведення контролю грошових коштів необхідно завчасно з'ясувати основні можливі порушення і зловживання, щоб передбачити в плані проведення аудиту необхідних аудиторських процедур та їхніх виконавців» [25]. До основних видів таких порушень і зловживань щодо законності й достовірності відображення в обліку грошових коштів можна віднести такі випадки (рис. 2.8).

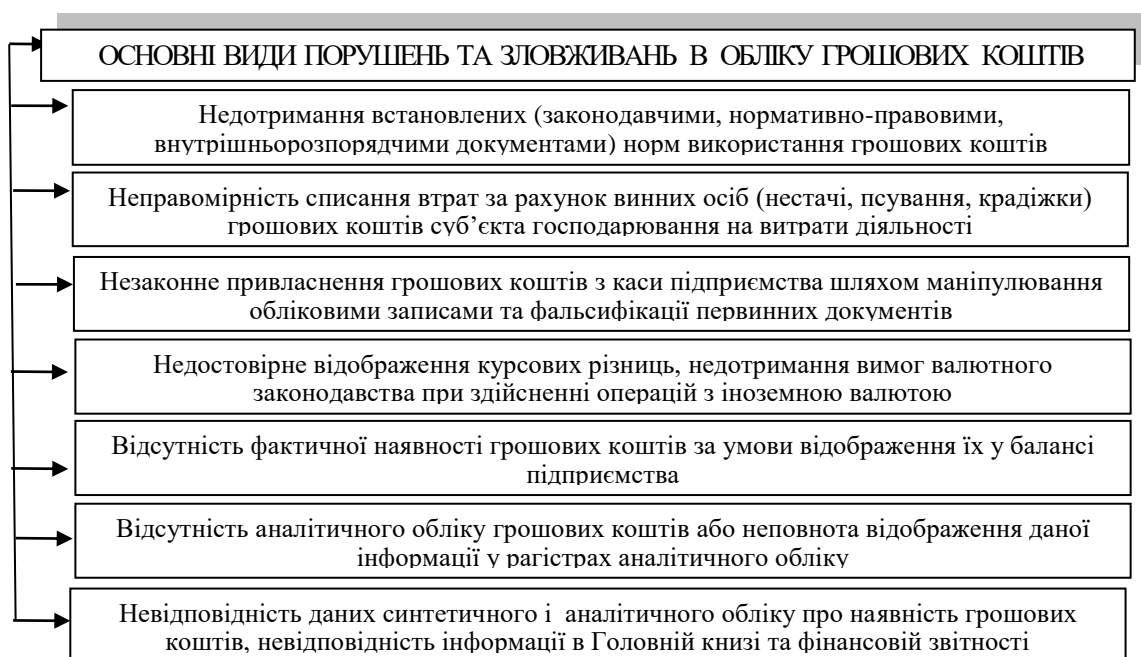

Рисунок 2.8 – Види порушень та зловживань в обліку грошових коштів

Якість облікової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, проявляється через критерії – вимоги до неї (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Вимоги до обліково-аналітичної інформації

Вимоги	Характеристика
1	2
Своєчасність	Дає можливість раціонально та активно впливати на хід фінансово господарської діяльності
Точність	Інформація має достовірно відображати процес функціонування системи. Усі її показники повинні мати однозначний зміст, який не допускає різних тлумачень
Порівняність	Інформація повинна своєчасно надходити до споживача (структурного підрозділу, співробітника), до того ж раніше, ніж зміниться описувана ситуація, інакше вона втрачає своє значення
Повнота (достатність)	Кількість інформації повинна бути мінімальною, але достатньою для оцінки ситуації та прийняття рішення на певному рівні управління
Корисність (доцільність)	Передбачає, що в інформаційному потоці не повинно бути даних, показників, не потрібних для вирішення конкретної проблеми або для структурної ланки управління. Інформація повинна відповідати основній меті, задля якої її підготували
Доступність	Полягає у необхідності подавати інформацію у формі, яка не потребує додаткового опрацювання і не ускладнює процесу прийняття рішень
Рентабельність	Зводиться до підготовки такої кількості інформації, яка не повинна коштувати більше, ніж її використання
Адресність	Інформацію слід доводити до відповідального виконавця та користувача
Адекватність	Реальне відображення дійсності, в якій наявні всі суттєві та відкинуті не суттєві ознаки
Адаптивність	Це здатність облікової інформації реагувати на зміни зовнішнього середовища з метою задоволення інтересів користувачів для прийняття ефективних управлінських рішень

На початковій стадії контролю пропонується проведення інвентаризації грошей в касі. За підсумками інвентаризації необхідно отримати наступні докази:

- наявності та права власності на грошові кошти, грошові документи, еквіваленти грошових коштів;
- умови збереження грошових коштів у касі і напрями їх використання;
- наявність договорів про повну матеріальну відповідальність;
- терміни проведення інвентаризацій та правильність оформлення їх результатів;

– відповідність дотримання чинного законодавства при використанні РРО та дотримання касової дисципліни;

– наявність та правильність заповнення журналів реєстрації прибуткових та видаткових касових документів та інші.

Перевірку касових операцій у ТОВ «Агротех» починають з інвентаризації каси. Перевірка каси проводиться в присутності головного бухгалтера підприємства та касира. За необхідності до перевірки каси можуть бути залучені члени постійної інвентаризаційної комісії.

Інвентаризацію каси у господарстві проводиться у такому порядку:

– береться у касира розписка про те, що в касі не зберігаються цінності інших організацій та осіб;

– з'ясовують інформацію, чи укладено з касиром договір про повну матеріальну відповідальність і де він зберігається;

– з'ясовують, чи ознайомлений касир з «Положенням про ведення касових операцій»;

– встановлюють облікові сальдо за рахунком 30 «Готівка» (з Головної книги);

– після виймання касиром грошових коштів та інших цінностей з сейфа, касир проводить перерахунок їх у присутності ревізійної групи та головного (старшого) бухгалтера (слід пересвідчитися, що всі цінності з сейфа вийняті);

– уважно слідкують за покупюрним та дрібномонетним перерахунком грошових коштів та підрахунки зареєструвати в робочий зошит;

– складають проміжний акт інвентаризації каси.

У результаті інвентаризації грошових засобів у ТОВ «Агротех» складається Акт про результати інвентаризації наявних коштів. Зміст акта повинен відповідати меті перевірки: виявлення наявності грошових коштів та цінних паперів у касі (фактично), що значаться за обліковими даними, результат інвентаризації (надлишок, нестача), пояснення причин надлишку (нестачі), рішення голови підприємства про відображення в обліку

результатів інвентаризації.

У цілому акт призначено для відображення результатів інвентаризації фактичної наявності грошових коштів (готівки, поштових марок та ін.), які знаходяться в касі підприємства (організації). Про перевірку руху і використання грошових коштів складається акт у трьох примірниках, у якому викладається зміст порушення з відповідним обґрунтуванням.

Ревізійна комісія ТОВ «Агротех» встановлює наявність шляхом повного перерахунку всіх грошей, що знаходяться в касі, пінних паперів, лімітованих чекових книжок і т. ін. Акт підписується інвентаризаційною групою і матеріально відповідальною особою. Один примірник акта передається до бухгалтерії ТОВ «Агротех», інший залишається у матеріально-відповідальної особи, третій – у ревізійної групи. До початку інвентаризації від кожної матеріально-відповідальної особи береться розписка.

У разі зміни матеріально-відповідальних осіб акт складається у двох примірниках: один примірник акта передається до бухгалтерії, другий залишається у матеріально відповідальної особи, яка прийняла цінності. Перевірка збереження грошових коштів на банківському рахунку ТОВ «Агротех» проводиться шляхом детального вивчення виписок банку. При цьому перевіряються канали надходження грошових коштів та їх використання. У частині каналів надходження вивчаються: від кого надійшли грошові кошти, їх величина, за що, відповідність сум виписаним рахункам-фактурам, строки надходження та ін.

Для більш точного вивчення збереження грошових коштів у касі ТОВ «Агротех» перевіряють порядок їх надходження і використання. За несвоєчасне оприбуткування готівки в касу підприємства встановлені штрафи у п'ятиразовому розмірі неоприбуткованої суми. Оприбуткувати готівку – означає провести всі фактичні надходження в касу в касовій книзі, журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів.

На початку перевіряють повноту оприбуткування надходжень

грошових коштів у касу. Надходження можуть бути: з рахунків банку на видачу заробітної плати; з рахунків банку на інші цілі; за реалізацію продукції, робіт та послуг; повернення підзвітних сум; за путівки в санаторій; інші види надходжень.

Надходження грошових коштів на поточний рахунок у ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» перевіряють за такими каналами:

- надходження грошових коштів з каси як невикраденої зарплати чи повернених підзвітних сум;
- повноту надходження грошових коштів за реалізацію продукції від покупців;
- повноту надходження грошових коштів з каси за комунальні послуги;
- повноту надходження грошових коштів з каси інших надходжень;
- повноту надходження грошових коштів на рахунки банку, дебіторської заборгованості;
- повноту надходження грошових коштів зарахованих як позики банку;
- інші види надходжень.

Використання грошових коштів визначається потребами ТОВ «Агротех». Ревізійна комісія, як правило, вивчає канали та цілі використання грошових коштів з каси:

- на придбання товарно-матеріальних цінностей;
- на оплату послуг сторонніх організацій;
- на погашення заборгованості із заробітної плати;
- на погашення податків;
- на виплату дивідендів;
- на оплату лікарняних;
- на виплати на відрядження;
- на інші цілі.

Готівкова виручка ТОВ «Агротех», у тому числі готівка, одержана з

банку, використовується на забезпечення потреб, що виникають у процесі їх функціонування, а також для проведення розрахунків за податками та обов'язковими платежами. У ТОВ «Агротех» досліджується порядок цільового використання грошових коштів з рахунків банку.

При цьому перевіряють:

- своєчасність перерахування кредиторської заборгованості;
- повноту та відповідність величини грошових коштів за рахунками-фактурами;
- можливість перерахування неіснуючої кредиторської заборгованості;
- необхідність дострокового перерахування грошових коштів за майбутні поставки цінностей;
- повернення поточних та довгострокових зобов'язань при відсутності актів звірок;
- повноту надходження грошових коштів у касу з рахунків банку, використовуючи дані виписок рахунків, корінців чеків на отримання готівкових коштів;
- можливість придбання цінностей, які придбані понад нормативом;
- можливість перерахування грошових коштів «у борг»;
- можливість несвоєчасного стягнення дебіторської заборгованості;
- своєчасність пред'явлення позовних заяв з відшкодування боргу;
- своєчасну звірку розрахунків;
- на інші цілі.

Для того, щоб виявити правильність усіх складених господарських операцій з руху грошових коштів, необхідно встановити наявність первинних документів, Касової книги, корінців чекової книжки та відповідних реєстрів: Журналу-ордера № 1 с.-г; № 3 А с.-г, Головної книги при не автоматизованій формі обліку і первинних документів, Касової книги, корінців чекової книжки та журналу субконто, аналізу рахунку 301, Головної книги при автоматизованій формі обліку на підприємстві.

Під час перевірки аналізується загальний стан обігу з оприбуткування,

витрачання грошових коштів та відповідність їх банківським випискам. Перевірку своєчасності зарахування грошових коштів на рахунок банку проводять шляхом зіставлення первинних документів (платіжних доручень, рахунків-фактур та ін.) з виписками банку.

Можуть бути випадки, коли несвоєчасно виписані первинні документи. У зв'язку з цим необхідно перевірити журнал реєстрації первинних документів.

Щоденно наприкінці робочого дня касир ТОВ «Агротех» зобов'язаний підсумовувати операції за день, визначити залишок готівки в касі на початок наступного дня і передати до бухгалтерії як звіт касира інші примірники, що є відривною частиною аркуша Касової книги (кожного із записів у Касовій книзі за день), з прибутковими та видатковими касовими ордерами під підпис у Касовій книзі.

Готівка, що видана за видатковими відомостями на виплати, пов'язані з оплатою праці, повинна відображатися в Касовій книзі після закінчення термінів їх виплати. Закриття касових документів повинно проводитися відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

Видача готівкових коштів під звіт на закупівлю сільськогосподарської продукції та заготівлю вторинної сировини, крім металобрухту, дозволяється на термін не більше 10 робочих днів, а на всі інші витрати (господарські потреби) – на строк не більше двох робочих днів.

Якщо підзвітній особі одночасно видана готівка як на відрядження, так і на вирішення у цьому відрядженні виробничих (господарських) питань (у тому числі, для закупівлі сільськогосподарської продукції у населення та заготівлі вторинної сировини), то термін, на який видана готівка підзвіт на ці завдання, може бути подовжений до завершення терміну відрядження.

Видача відповідній особі готівкових коштів підзвіт у ТОВ «Агротех» проводиться за умовою звітування нею у встановленому порядку за раніше отримані підзвіт суми.

Тому для таких перевірок у ТОВ «Агротех» застосовують попередній, основний та заключний види контролю. Для уникнення таких порушень головний бухгалтер ТОВ «Агротех» користується «податковим календарем бухгалтера».

На попередньому етапі перевірки досліджуваного підприємства, з'ясовують порядок ведення касових операцій, місце розташування і порядок збереження готівки і інших коштів, матеріальну відповідальність за їх збереження (рис. 2.9).

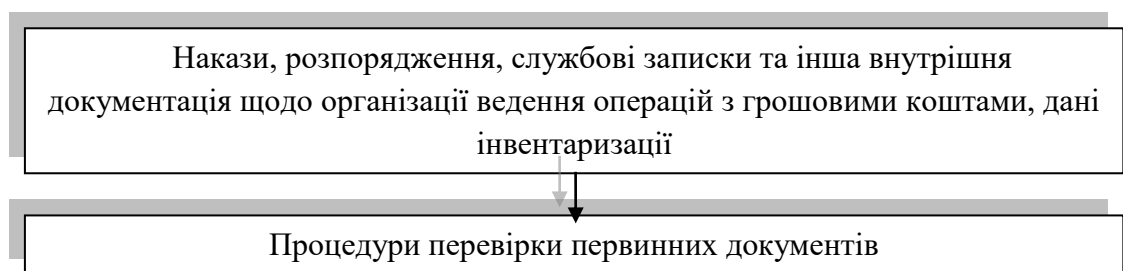

Рисунок 2.9 – Схема попереднього етапу перевірки надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех»

Після складання річної бухгалтерської звітності ТОВ «Агротех» і передачі її для перевірки – це здійснюється основний етап перевірки, суть якого полягає в здійсненні конкретних контрольних процедур щодо перевірки ведення готівкових розрахунків (рис. 2.10).

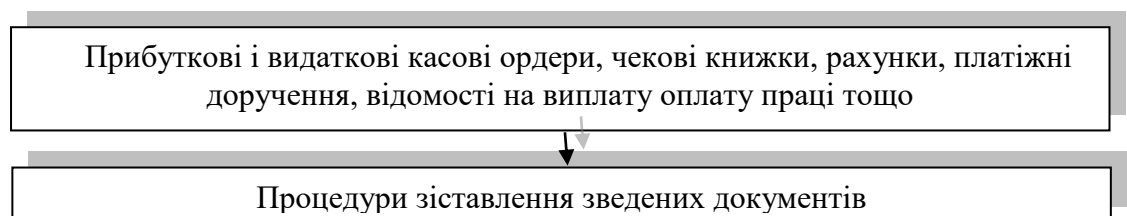

Рисунок 2.10 – Схема основного етапу перевірки надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех»

Отримана в ході перевірки інформація повинна бути задокументована у

вигляді робочих документів як складова частина акту перевірки (МСА 230 «Документування»). Кожен робочий документ складається з дотриманням установлених вимог і містити всі необхідні обов'язкові реквізити (рис. 2.11).

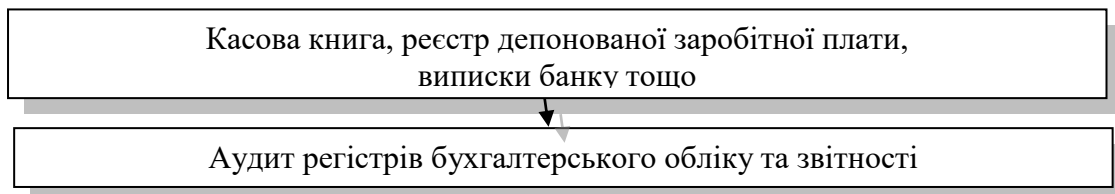

Рисунок 2.11 – Схема заключного етапу перевірки надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех»

Отже, перевірка надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех» сприяє раціональному використанню готівки і грошових коштів, дотриманню встановленого порядку ведення касової роботи, запобігає недолікам та зловживанням в роботі з готівкою.

Операції на рахунках у банку підлягають суцільній перевірці. На їх виявлення, попередження та відображення в акті перевірки. Метою перевірки розрахунків на поточному рахунку є встановлення:

- правильності відкриття поточних рахунків;
- своєчасності, законності, достовірності та доцільності відображення на рахунках банку здійснених операцій із надходження і списання коштів;
- обґрунтованості отримання кредитів та позик, цільового їх використання, своєчасності погашення;
- дотримання стану платіжно-розрахункової дисципліни щодо укладених договорів тощо.

Джерелами інформації для перевірки є:

- виписки банків із відповідних рахунків, що є підставою для здійснення прибутково-видаткових операцій (копії платіжних доручень, меморіальних ордерів, корінці грошових і розрахункових чеків тощо);
- облікові регістри за рахунками 311 «Поточний рахунок у

національній валюті»;

- інші облікові реєстри, в яких відображаються операції, пов'язані з використанням грошових коштів на рахунках банку;

- баланс та інші форми фінансової звітності.

Перш за все контролер звіряє залишки коштів, відображених у виписках за відповідними рахунками, із залишками коштів, що значаться за обліковими даними. Однак рівність залишків не гарантує тотожності оборотів за виписками банку і за балансовим рахунком, оскільки при обробці виписок може бути допущено навмисне зменшення оборотів за дебетом і кредитом рахунка на однакову суму з метою приховання зловживань. Тому слід перевірити відповідність оборотів за дебетом і кредитом рахунка за виписками банку за кожний місяць із даними оборотів за обліковими реєстрами. Важливо також перевірити повноту і достовірність банківських виписок і прикладених до них документів (повноту банківських виписок встановлюють за їхньою нумерацією за сторінками і перенесенням залишку коштів на рахунку). Залишок коштів на кінець періоду в попередній виписці банку за рахунком має дорівнювати залишку коштів на початок періоду в наступній виписці. Правильність виписки визначають шляхом перевірки всіх її реквізитів. Якщо у виписці буде встановлено необумовлені виправлення або підчищення, закреслення, то необхідно провести зустрічну перевірку даних виписки із записами у першому примірнику особового рахунка, що знаходиться в установі банку. У випадку відсутності окремих виписок слід також звернутися до установи банку. Результати перевірки відображає у своєму робочому документі.

Крім того, слід впевнитися, що всі здійснені через банк операції є реальними і підтверджені відповідними справжніми документами. Результати перевірки свідчать, що в облікових реєстрах (оборотних відомостях, Головній книзі) господарські операції відображені на рахунках бухгалтерського обліку вірно.

Ревізійна комісія перевіряє відповідність даних грошових коштів на

поточному рахунку, Головній книзі та оборотній відомості та відображена в робочому документі. У ТОВ «Агротех» наявна повна відповідність суми залишків по рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», Головній книзі та Оборотній відомості грошових коштів та розрахунків та даними аудиторської перевірки. Фактів порушень законодавчих актів та нормативних документів за даними 2020 року не встановлено.

При цьому за прибутковими документами перевіряють їх повноту і правильність оприбуткування (табл. 2.11). Якщо є сумніви в справжності документів чи достовірності операцій, необхідно провести зустрічну перевірку їх у постачальників продукції.

Таблиця 2.11 – Результати контролю повноти та своєчасності оприбуткування готівки, що одержана з поточного рахунку банку

№ чека	Дата виписки чека	Сума за чеком	Дані з виписки банку		Оприбутковано по касі			Відхилення (+, -)	
			дата	сума, грн.	дата	№ касового ордера	сума, грн.	кількість днів	сума, грн.

Перевіряючи видаткові банківські документи, слід групувати в окремій відомості всі оплачені штрафи, неустойки та інші платежі, пов'язані з порушенням договірних умов, що дасть змогу потім перевірити повноту відображення їх на відповідних рахунках, і вжиті підприємством заходи щодо відшкодування за рахунок винних осіб суми заподіяної шкоди.

Перевіркою правильності банківських документів встановлюють, чи не допускалося неправильне перерахування авансів і платежів за безтоварними рахунками або оплата інших організацій, які не мають відношення до підприємства, що перевіряється.

При перевірці розрахунків перш за все необхідно з'ясувати порядок ведення аналітичного обліку цих операцій та повноту їх відображення у відповідних регістрах обліку.

Також при ревізії розрахунково-господарських операцій перевіряється своєчасність та повнота оплати з постачальниками по кожному рахунку-фактурі; законність віднесення на рахунки вартості матеріальних цінностей; повнота оприбуткування матеріальних цінностей в розрізі балансових рахунків та субрахунків; правильність і своєчасність акцепту платіжних вимог-доручень; своєчасність і правильність оприбуткування, оцінка і відображення в регістрах бухгалтерського обліку невідфактурованих поставок; достовірність сум, відображених в регістрах аналітичного обліку нестачі та претензій.

Перевіряючи розрахунки по виданих авансах особлива увага звертається на доцільність виданих авансів та їх повернення при невикористанні. В практичній діяльності підприємства зустрічаються випадки коли перераховуються кошти за роботи та послуги як аванси, тому необхідно перевірити договори, на підставі яких проводилися розрахунки з постачальниками і підрядчиками по виданих авансах.

Ревізор і члени інвентаризаційної комісії виявляють строки виникнення заборгованості по рахунках дебіторів і кредиторів, її реальність і осіб, які винні в пропущенні строків позовної давності.

В процесі інвентаризації встановлюються:

- тотожність розрахунків з банками і структурними підрозділами, які перебувають на окремому балансі;
- правильність і обґрунтованість сум дебіторської, кредиторської депонентської заборгованості.

При інвентаризації справ по нестачах, крадіжках і відшкодуванню матеріального збитку перевіряється наявність матеріалів по кожній справі, строки та якість їх оформлення, регулярність стягнень по виконавчих листах, правильність обліку списання заборгованості, наявність по дрібних нестачах зобов'язань про погашення заборгованості чи виконавчих написів нотаріальних органів про її відшкодування в безспірному порядку.

Аналіз матеріалів інвентаризації розрахунків дозволяє зосередити

увагу на сумнівних розрахунках, перевірити обґрунтованість відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку.

Ревізуючи операції розрахунків з підзвітними особами перевіряється:

- список підзвітних осіб;
- дотримання діючого порядку видачі підзвітних сум на операційні та адміністративно-господарчі видатки, службові відрядження;
- законність і доцільність проведених витрат та правильність оформлення оправдовуючих документів та арифметичних підрахунків в них;
- правильність бухгалтерської кореспонденції рахунків по отриманню і використанню підзвітних сум;
- своєчасність повернення невикористаних підзвітних сум;
- дотримання встановлених термінів відряджень.

Підставою для перевірки розрахунків з підзвітними особами є накази, розпорядження по ревізованому об'єкті, які мають безпосереднє відношення до цих операцій, авансові звіти та додатки до них, записи в регістрах аналітичного та синтетичного обліку по субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами», звіти касира та інші. Під час перевірки аналізується порядок видачі сум під звіт, їх цільове використання, виявляються факти неправомірної видачі готівки під звіт працівникам, які повністю не розрахувалися за попередньо видані їм кошти, несвоєчасного звітування, а також випадки передавання підзвітних коштів одним працівником іншому тощо.

При перевірці авансових звітів про використання одержаної під звіт готівки для вирішення господарських питань особлива увага приділяється дотриманню вимог підзвітними особами встановлених термінів складання та подання до бухгалтерії відповідних звітів, своєчасність повернення до каси установ залишку невикористаних коштів(одночасно з авансовим звітом), наявність оригіналів підтверджуючих документів, їх погашення, цільове витрачання підзвітних сум тощо. Крім того, ураховується, що представлення авансових звітів про використання підзвітних сум із порушенням

установлених термінів може дозволятися лише в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю підзвітної особи або за інших обставин, що мають документальне підтвердження. До уваги береться також те, що підзвітні особи повинні звітувати про використання виданих їм коштів для вирішення господарських питань не пізніше наступного робочого дня, на закупівлю сільськогосподарської продукції та заготівлю вторсировини – через десять робочих днів із дня видачі готівки під звіт на ці цілі, за відрядженнями – не пізніше ніж три робочих дні після повернення з відрядження.

При проведенні перевірки правильності організації видачі готівки під звіт на відрядження встановлюється наявність розпорядчого документу на службові відрядження, правильність ведення записів в журналі реєстрації посвідчень на відрядження, дотримання граничної тривалості службового відрядження, наявність відміток у посвідченні про відрядження, своєчасність звітування за витрачені під час відрядження кошти, правильність відшкодування витрат працівникам тощо. При перевірці використання підзвітних сум на службові відрядження необхідно користуватись «Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон», яка затверджена наказом Міністерства фінансів України від 13.03.1998р. № 59.

Вивчається кожен авансовий звіт і виправдовувальні документи, співставляються дані авансових звітів з даними, відображеними в особових рахунках позиційним способом. Перевіряється також реальність дебіторської та кредиторської заборгованості, відображеної в балансі, Головній книзі і регістрах аналітичного обліку по субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

Перевірка розрахунків по оплаті праці розпочинається з вивчення організації бухгалтерського обліку по рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» та його субрахунків. Так, при перевірці правильності нарахування і виплати заробітної плати працівникам ревізор встановлює відповідність:

– ставок заробітної плати, встановлених за тарифікаційними списками або штатним розкладом;

– суми заробітної плати, нарахованої по відомостях фонду заробітної плати, інших працівників, які отримали заробітну по відповідних відомостях;

Також перевіряються відомості на виплату заробітної плати шляхом співставлення їх з тарифікаційним списком працівників, а також з даними змін в тарифікаційних списках, проведених в установленому порядку.

На основі вищезгаданих даних перевіряється :

– дотримання встановленого порядку оформлення відомостей на виплату заробітної плати (наявність печатки, підпису керівника та бухгалтера і ін.);

– випадків в відомостях на виплату заробітної підчисток і необумовлених виправлень;

– зазначення дати виплати і підписи працівників про отримання заробітної плати, а також документи, які підтверджують повернення в банк сум невиплаченої заробітної плати;

– відповідність прізвищ працівників, включених у відомості, з тарифікаційним списком;

– правильність підрахунків платіжної відомості;

– відповідність суми заробітної плати, яка належить до видачі, сумах заробітної плати, отриманої по чеках в установах банку;

– відповідність сум утриманих і перерахованих податків із заробітної плати.

При перевірці відомостей додатково перевіряється правильність нарахування заробітної плати за відпускний період та перебування на лікарняних листах.

Інформація про перевірку достовірності і обґрунтованості віднесення на видатки по касі виплати заробітної плати може бути подана в таблиці такої структури (табл. 2.12):

Перевірка дотримання штатної дисципліни проводиться шляхом вивчення штатного розпису з затвердженими штатами і чисельністю, а також шляхом особистого ознайомлення та виявлення відповідності фактичного

виконання функцій та роботи тим чи іншим працівником.

Таблиця 2.12 – Результати перевірки достовірності і обґрунтованості віднесення на видатки по касі виплати заробітної плати

Виплата заробітної плати за період часу (місяць)	Відображено в обліку з даних касових звітів		Належить відобразити з даних первинних документів до касових звітів			Відхилення (+, –) у розрізі видів порушень			
						завищення витрат по касі у зв'язку з			
	дата	сума, грн.	№	дата	сума, грн.	відсутністю первинних документів	відсутністю підписів про фактичне одержання грошей у відомостях на виплату зарплати	завищенням загальної суми за платіжною відомістю	наявністю фіктивних документів про видачу грошей із каси

Фактично виконану роботу перевіряється шляхом перегляду оперативної документації, журналів обліку виконаних робіт, опитуванням окремих посадових осіб, отриманням письмових пояснень про виконувані функції тим чи іншим працівником і перевіркою цієї ділянки роботи тощо.

Особлива увага приділяється при перевірці виплат на заробітної плати за сумісництво, встановлюється, чи дійсно розширена зона обслуговування і збільшений обсяг робіт, а також вивільнені посади, передбачені штатами. Перевіряється обґрунтованість встановлення працівникам персональних надбавок, за високі досягнення в роботі та інших видів надбавок та виплат.

Контроль достовірності нарахування заробітної плати здійснюється на основі даних розрахунково-платіжних відомостей, карток, довідок (особових рахунків). Спочатку встановлюється відповідність посадових окладів та ставок, проставлених в розрахунково-платіжних відомостях і карткових довідках, по тарифікаційних списках і окладах за штатним розкладом. Потім перевіряється фактично відпрацьований час, за який нарахована заробітна плата. Перевірка здійснюється за таблицями відпрацьованого часу та на основі інших документів, що залежить від виду діяльності підприємства.

При контролі обґрунтованості надання відпусток та нарахування

відпускних необхідно враховувати, що згідно з законодавством керівники повинні надавати відпустки щорічно, а виплата компенсації за невикористану відпустку дозволяється лише при звільненні працівника.

При ревізії необхідно перевірити правильність оформлення працівників по сумісництву, в необхідних випадках для перевірки достовірності надсилаються письмові запити. Для працівників по сумісництву ведеться окремий облік відпрацьованого часу. Ревізор перевіряє достовірність даних обліку їх робочого часу. Коли час роботи по сумісництву співпадає з робочим часом по основній роботі, то проведена оплата праці по сумісництву є безпідставною. В обов'язковому порядку перевіряється дотримання встановлених правил ведення аналітичного обліку та відповідність його даним головної книги по рахунку 66 і даним звітності.

Отже, критичний огляд стану фінансового обліку і контролю надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех» дав змогу визначити основні проблеми, з якими стикається досліджуване підприємство при здійсненні господарської діяльності, пов'язаної з надходженням, зберіганням та використанням грошових коштів. В процесі обліку і контролю грошових коштів потрібно враховувати низку особливостей діяльності досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

Отже, дослідивши діяльність ТОВ «Агротех», порядок ведення обліку та контролю грошових коштів на ньому, зазначимо:

1. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Як правило, чим вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, тим вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан. Рейтинг підприємства за 2017-2021 рр. становив А, що свідчить про ефективне використання капіталу, забезпеченість власними оборотними коштами, також про те, що підприємство є рентабельним та прибутковим і воно є

конкурентоспроможним господарюючим суб'єктом. Порівняно з 2017 роком виробничої діяльності у 2021 році підприємство значно збільшило обсяги виробництва та продукції на реалізацію, майновий стан, власний капітал, збільшився отримуваний прибуток.

2. Методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведення, контролю та підготовки звітності. Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

3. Щоб виявити правильність усіх складених господарських операцій з руху грошових коштів, необхідно встановити наявність первинних документів, Касової книги, корінців чекової книжки та відповідних реєстрів: Журналу-ордера № 1 с.-г; № 3 А с.-г, Головної книги при не автоматизованій формі обліку і первинних документів, Касової книги, корінців чекової книжки та журналу субконто по рахунку, аналізу рахунку 301, Головної книги при автоматизованій формі обліку на підприємстві.

4. У результаті інвентаризації грошових засобів у ТОВ «Агротех» складається Акт про результати інвентаризації наявних коштів. Зміст акту повинен відповідати меті перевірки: виявлення наявності грошових коштів та цінних паперів у касі (фактично), що значиться за обліковими даними, рішення голови підприємства про відображення в обліку результатів інвентаризації. Під час перевірки аналізується загальний стан обігу з оприбуткування, витрачання грошових коштів та відповідність їх банківським випискам. Перевірку своєчасності зарахування грошових коштів на рахунок банку проводять шляхом зіставлення первинних документів (платіжних доручень, рахунків-фактур та ін.) з виписками банку. Можуть бути випадки, коли несвоєчасно виписані первинні документи. У зв'язку з цим необхідно перевірити журнал реєстрації первинних документів.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА
КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ НАДХОДЖЕННЯМ, ЗБЕРІГАННЯМ І
ВИКОРИСТАННЯМ У АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ
ТОВ «АГРОТЕХ»

3.1 Удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві

Розробка та впровадження адаптаційних механізмів управління в сучасних умовах передбачає обов'язкову наявність таких функцій, як облік і повсякденний внутрішній контроль всіх виробничих процесів, у тому числі і грошових коштів.

З метою підвищення ефективності контрольної діяльності за рухом грошових коштів на ТОВ «Агротех» необхідно рекомендувати внутрішньогосподарський контроль через перелік процедур, які включають збереження готівкових грошових коштів і правильне оформлення руху грошових коштів.

Окремі перевірки касових операцій та наявності грошових коштів в системі внутрішнього контролю можуть проводитися відповідальними особами (головний бухгалтер, касир) і службою внутрішнього аудиту, представленої внутрішнім аудитором та ревізійною комісією [40].

Схему внутрішньогосподарського контролю за обліком і збереженням грошових коштів представимо у табличному варіанті (табл. 3.1).

В умовах ринкової економіки при організації контролю за обліком і збереженням грошових коштів слід виходити з принципу, що вміле використання грошових коштів може приносити підприємству додатковий дохід [36].

З метою контролю управління грошовими потоками підприємства

пропонуємо використовувати планування та прогнозування грошових потоків. Плануванням грошових потоків зазвичай займається фінансова служба підприємства на чолі з фінансовим менеджером.

Таблиця 3.1 – Рекомендована схема контролю за обліком і збереженням грошових коштів

Питання перевірки	Терміни проведення	Хто перевіряє
1. Контроль умов, що забезпечують збереження готівкових грошей на підприємстві		
Перевірка приміщення каси, міцність закріплення решіток на вікнах, стан печаток	Щоденно	Касир
Перевірка стану сигналізації і засобів протипожежної безпеки	щоквартально щоденно	гол. бухгалтер касир
Контроль за опечатуванням сейфа і приміщення каси	Щоденно	гол. бухгалтер
Контроль за забезпеченням збереження грошей під час доставки в організацію з банку	в день отримання грошей	гол. бухгалтер керівник
2. Контроль за збереженням і станом обліку грошових коштів		
Перевірка наявності (інвентаризація) грошей і цінних паперів	Щомісячно	гол. бухгалтер ревізійна комісія
Перевірка повноти та своєчасності оприбуткування в касу готівкових грошей	Систематично	гол. бухгалтер ревізійна комісія
Перевірка відповідності фактичної наявності грошових коштів на рахунках в банку даними бухгалтерського обліку	Щомісячно за планом	гол. бухгалтер ревізійна комісія
Перевірка порядку реєстрації прибуткових і витратних ордерів	Щоденно	гол. бухгалтер
Перевірка дотримання касової дисципліни та інших вимог передбачених Положенням про ведення касових операцій	Систематично	гол. бухгалтер ревізійна комісія
3. Контроль за використанням грошових коштів		
Перевірка використання отриманих з банку готівкових грошей за цільовим призначенням	Щоденно	гол. бухгалтер вн. аудитор
Перевірка своєчасності і повноти внеску в банк виручки	Щомісячно	гол. бухгалтер
Перевірка законності та доцільності витрачання коштів підзвітними особами	Систематично	гол. бухгалтер вн. аудитор
Перевірка достовірності виписок банку, наявність первинних документів з відмітками банку про використання та їх відповідності випискам	Щоденно	гол. бухгалтер вн. аудитор

Достатність грошових коштів – одна з основних проблем на будь-якому підприємстві. Наявність грошових коштів дозволяє підприємству:

- уникнути банкрутства;
- самому проводити платіж фінансових коштів;
- проводити аналіз прибутку і грошових коштів з метою встановлення фінансової стійкості;
- підтримувати свою поточну платоспроможність.

Таким чином, підприємство повинне спланувати синхронність надходження і витрачання грошових коштів на підприємстві.

Розробка плану грошових надходжень і виплат: впливає на прогнозовані потоки платежів по відношенню до кредитних інститутів; дозволяє контролювати ліквідність, уникнути неліквідності або надмірної ліквідності;

Розробка цього плану на підприємстві повинна переслідувати конкретні фінансові цілі підприємства. Для цього необхідно: визначити конкретно скільки грошей надійде і буде сплачено за поточними рахунками для забезпечення нормальної діяльності підприємства; допоможе оптимально залучити кредити або вкладати вільні грошові кошти; реально встановити джерела і час надходження грошей на розрахункові рахунки та до каси.

Усі види грошових потоків підприємства враховуються в плані надходження і витрачання коштів. Цей план розробляється на рік з поквартальним і помісячним розподілом.

План надходження та витрачання грошових коштів складається за кожним видом діяльності (операційна, інвестиційна та фінансова), і в цілому по підприємству.

Розроблювальні плани можуть бути оптимістичними, реалістичними або песимістичними.

Процес планування ґрунтується на різноманітних (альтернативних) розрахунках і виборі кращого варіанта.

Головною метою планування руху грошових коштів є максимізація чистого руху грошових коштів від усіх видів діяльності, забезпечення стійкої платоспроможності та високої привабливості підприємства для інвесторів у

плановому періоді.

На першому етапі прогнозується надходження і використання грошових коштів, пов'язаних з операційною діяльністю з урахуванням надзвичайних подій.

Підсумком цього етапу розрахунків є визначення чистого руху коштів від операційної діяльності, який являє різницю між прибутком від операційної діяльності разом з прибутком (збитком) від надзвичайних операційних подій та податком на прибуток.

На другому етапі планується надходження і витрати грошових коштів, пов'язаних з інвестиційною діяльністю з урахуванням результатів від надзвичайних подій в цій діяльності, і визначається обсяг чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності.

На третьому етапі планується надходження і витрати грошових коштів, пов'язаних з фінансовою діяльністю, аналогічно інвестиційній діяльності і визначається чистий грошовий потік від фінансової діяльності.

На четвертому етапі планується чистий грошовий потік підприємства від усіх видів діяльності, а на п'ятому етапі визначається залишок (готівка) коштів на кінець планового періоду, в якому враховується залишок грошових коштів на початок планового періоду, чистий грошовий потік від усіх видів діяльності та вплив змін валютних курсів на залишок цих коштів.

Готівка на кінець планового періоду визначається, як сума залишку грошових коштів на початок планового періоду і чистого грошового потоку в плановому періоді, скоригованого на суму змін валютних курсів.

Планування надходження коштів від основної операційної діяльності може здійснюватися різними методами: досвідно-статистичними; виходячи з планованого обсягу реалізації продукту та окремих послуг, розрахованого на основі маркетингових досліджень можливостей ринкового попиту; виходячи з планованої суми цільового прибутку, тобто програмно-цільовим методом [18, 74].

Для того, щоб сформувати платіжний календар, касовий план існують

автоматичні програми (наприклад, «Платіжний календар», версія 2.5).

ТОВ «Агротех» пропонується встановити такі програми для полегшення та прискорення процесу планування.

Прогнозування на підприємстві можна проводити наступним чином. Проблеми з потоком грошових коштів часто застають керівництво підприємства зненацька.

Точне прогнозування потоку грошових коштів може запобігти такій ситуації. Прогнозування потоку грошових коштів обумовлює суми грошей, які підприємство збирається отримувати і виплачувати. Добре підготовлене прогнозування потоку грошових коштів допоможе спланувати очікуваний потік грошових коштів в часі. Це дозволить вчасно знайти нестачі і вжити заходів, запобігти кризі потоку грошових коштів.

Також прогнозування потоку грошових коштів може допомогти визначити тенденції продажу, затримки виплат клієнтами, спланувати купівлю основних активів. Крім того, якщо підприємство захоче отримати позику, банки запросять підготувати прогноз стану грошових потоків.

У таблиці 3.2 наведені дані на основі яких здійснюється фінансове планування та прогнозування грошових потоків ТОВ «Агротех».

Таблиця 3.2 – Фактичні показники для проведення планування та прогнозування грошових потоків

Рік	Фактичні показники надходження грошових коштів, тис. грн	Фактичні показники витрачання грошових коштів, тис. грн
2017	135075,00	179350,00
2018	181388,00	211920,00
2019	436123,00	240777,00
2020	420057,00	240888,00
2021	581909,00	281585,00

Залежність фактичних надходжень та видатків від фактору часу показана за допомогою будування різних типів лінії тренду. Це робиться для того, щоб визначити яка лінія точніше буде відображати подальший стан

грошових потоків ТОВ «Агротех». Адекватною являється побудова поліноміальної моделі, яка представлена на рисунку 3.1. Вибір найбільш адекватної однофакторної моделі залежності фактичних надходжень податку з доходів фізичних осіб (y) від фактору часу (x) здійснюється на основі коефіцієнта детермінації (R^2), який показує тісноту зв'язку між змінними у кореляційно-регресійній моделі.

Тепер з використанням даного виду моделі побудуємо прогноз позитивного та негативного грошового потоку ТОВ «Агротех» на 3 наступні роки, що відображено на рисунку 3.1.

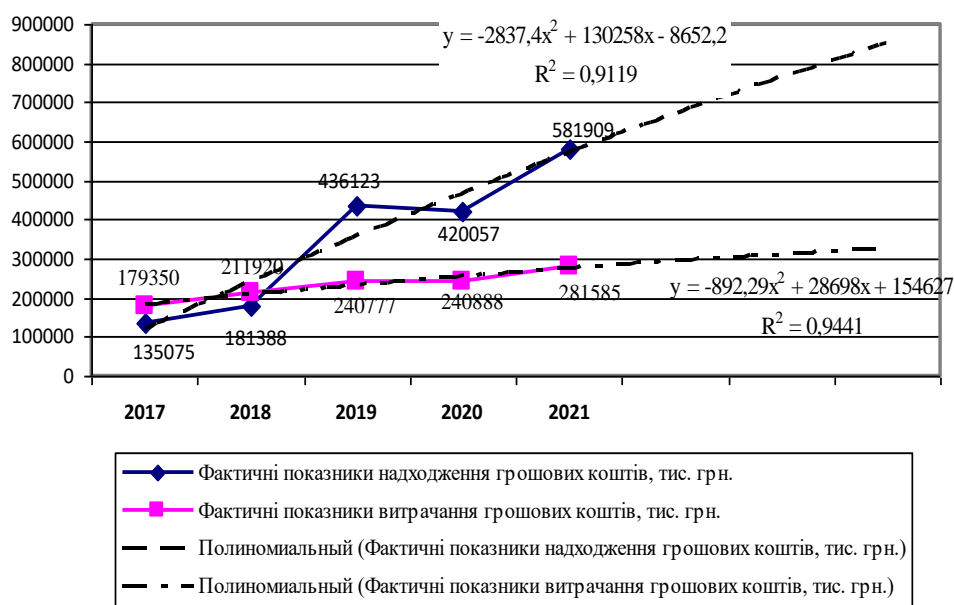

Рисунок 3.1 – Поліноміальна однофакторна модель надходження та витрачання грошових коштів ТОВ «Агротех»

Як бачимо з побудованого прогнозу, позитивний грошовий потік у майбутньому буде зростати. Це є позитивним оскільки прогнозується збільшення виручки від реалізації продукції, зменшення собівартості виробництва продукції.

Негативний грошовий потік йде на спад. Це є позитивним оскільки очікується збільшення з періода в період чистого грошового потоку.

Вважаємо, що правильна та раціональна класифікація грошових коштів та їх еквівалентів дозволить отримати оперативну, точну та достовірну інформацію про їх наявність, забезпечить цілеспрямоване використання, контроль за зберіганням та оптимальне управління даними високоліквідними активами підприємства. Наведені вище заходи цілком можуть підвищити рівень фінансово-економічного потенціалу підприємства, поліпшити потік грошових коштів.

Виходячи з вищевикладеного, пропонуємо виділити наступні класифікаційні ознаки грошових коштів, які мають важливе значення для інвесторів, керівників, менеджерів та інших категорій користувачів бухгалтерської інформації з метою управління грошовими коштами та для потреб обліку, аналізу, аудиту зокрема (рис. 3.2)

Рисунок 3.2 – Класифікація грошових коштів для потреб бухгалтерського обліку [розроблено автором]

Підприємство ТОВ «Агротех» має прагнути отриманню найбільшого прибутку з найменшими витратами. Продажі кожним роком мають зростати, отже, підприємство повинно бути більш прибутковим.

Заходи щодо підвищення ефективності покликані захистити підприємство від банкрутства. Слід зазначити, що на підприємстві ТОВ «Агротех» працюють кваліфіковані спеціалісти, які можуть досягти позитивного потоку грошових коштів навіть у кризовий період.

3.2 Перспективи покращення облікового забезпечення і контролю грошових коштів аграрного підприємства

Облік грошових коштів є досить трудомістким і разом з тим ризикованим процесом, тому що навіть одна помилка може стати причиною цілого ряду порушень і неточностей, це відіб'ється на господарському процесі та інформації про фінансово-майновий стан підприємства. Один з основних шляхів вирішення даної проблеми є автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Запровадження комп'ютерної техніки і технології позитивно впливає на ефективність обліку та аудиту, особливо внутрішніх перевірок, дає можливість точного розрахунку ліквідності підприємств, довгострокової платоспроможності, оцінки рентабельності активів, капіталу і фондівіддачі. Причому облікові системи, які використовують комп'ютери, сприяють здійсненню аудиторських перевірок із використанням комп'ютерної мережі клієнта.

Кошти є обмеженим ресурсом, і усі підприємства повинні вміти їх раціонально розподіляти і використовувати. Для цього потрібно мати можливість отримати інформацію про їх залишки, джерела, напрями використання.

Автоматизована форма обліку руху грошових коштів і розрахунків дозволяє отримати:

- оперативні дані про потік коштів;
- інформацію про матеріальний потік, пов'язаний із фінансовим потоком, і навпаки;
- зведену інформацію для аналізу за минулі періоди стандартними засобами;
- зменшити витрати часу і праці на підтримку стандартного документообігу.

«Комп'ютеризація обліку грошових коштів дає можливість поєднувати професійні якості і функції працівника з інтелектуальними можливостями комп'ютерів та програмного забезпечення. За результатами діяльності більшості підприємств, використання автоматизованої форми обліку значно підвищується своєчасність і точність обробки облікової інформації, формування первинних та звітних документів. Крім цього, певні форми обов'язкової податкової та фінансової звітності можуть надаватися в державні установи в електронному вигляді та через електронні соціальні мережі. Для автоматизації обліку грошових коштів, зокрема, можливе використання програмних продуктів корпорації «Парус – Підприємство», «ІС:Бухгалтерія», а також систем «Клієнт-Банк», що значно прискорює рух грошових коштів на банківських рахунках підприємства та контроль за їх наявністю.

Практичний результат для підприємства – зменшення ймовірності припущення помилки бухгалтером. Оперативність результативної облікової інформації дозволяє також посилити контроль за законністю та економічною ефективністю господарських операцій» [45].

Предметом бухгалтерського обліку грошових коштів є процеси документального оформлення руху коштів у касі підприємства та на рахунках у банку, господарські операції пов'язані з надходженням і видатками грошових коштів. Здійснення процедури відображення в

бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [47]. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання». Цілком зрозуміло, що фінансова діяльність підприємства залежить від достовірності та оперативності обліку. Практика показує, що перед господарюючими суб'єктами постійно виникають деякі облікові проблеми стосовно руху та наявності грошових коштів. Це потребує побудови належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів, яка передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, а також заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації у регістрах і завершуючи складанням звітності [80]. Серед проблем обліку операцій з грошовими коштами є неповне та несвоєчасне відображення грошових коштів у системі обліку, у результаті чого не можна чітко визначити реальний розмір коштів, оскільки вони не будуть повністю та своєчасно оприбутковані. Відсутність інформації про рух реальних грошових потоків дуже ускладнює, а практично, майже не дозволяє ефективно управляти капіталом. Така ситуація матиме наслідком неправильне відображення податкових стягнень і, ця помилка тягне за собою ряд інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації.

Ще однією проблемою обліку операцій з грошовими коштами є ухилення від оподаткування шляхом використання необлікованих готівкових грошових коштів. Головною причиною цього є надто високий рівень оподаткування заробітної плати в порівнянні з низьким рівнем соціальних гарантій.

Організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів також визначена серед основних проблем обліку операцій з грошовими коштами. Відомо, що безперервний періодичний рух грошових коштів є основою ефективного функціонування сучасного підприємства. Для

забезпечення оперативного контролю за рухом грошових коштів, пропонуємо здійснювати в організаціях розробку фінансових планів надходження і витрачання грошових коштів на наступний рік, де буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати коштів у розрізі статей витрат. Також підприємствам на початку кожного місяця доцільно було б формувати звіт за попередній місяць про надходження і використання грошових коштів та порівнювати його з нормативними (плановими) показниками. Така система контролю, є перспективною і значно вплине на підвищення ефективності усього процесу управління діяльністю підприємства. Важлива роль у вирішенні цього питання покладається на необхідність застосування конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне, матеріально-технічне та організаційне забезпечення, ведення обліку грошових коштів. При цьому, впровадження автоматизованого обліку грошових коштів забезпечить високу точність та правильність облікових даних, підвищення продуктивності праці працівників [14]. Таким чином, вище зазначені обставини вимагають подальшого дослідження особливостей обліку операцій з грошовими коштами і внесення, на цій основі, пропозицій по удосконаленню обліку. Суттєве практичне значення викладених питань дозволить виявити шляхи покращення фінансово-економічного стану підприємства.

Удосконалення організації обліку касових операцій на підприємстві повинно відбуватися в напрямі вирішення окреслених проблем. Так, перш за все, на підприємстві для забезпечення дотримання вимог видачі готівки з каси слід розробити робочі інструкції текстової форми щодо оформлення видачі готівки з каси видатковим касовим ордером (табл. 3.3).

Дослідження сучасного стану методичного забезпечення обліку грошових коштів та організації касових операцій на підприємствах дозволило виділити деякі недоліки з використанням наявних методологічних і організаційних засад здійснення облікового процесу.

Таблиця 3.3 – Робоча інструкція щодо оформлення видачі готівки видатковим касовим ордером

Виконавець	Перелік робіт
Головний бухгалтер	Розглядає усну заяву особи про видачу грошей і за необхідності з'ясовує у бухгалтера розрахункового відділу стан розрахунків з одержувачем або обґрунтованість суми, необхідної одержувачеві.
Бухгалтер розрахункового відділу	Дає відповідну довідку, на підставі якої головний бухгалтер приймає рішення
Бухгалтер розрахункового відділу	Складає видатковий касовий ордер, зазначаючи в ньому такі реквізити: дату (число цифрами, місяць літерами); прізвище, ім'я, по батькові одержувача (якщо гроші видаються за дорученням — дату, номер доручення та особу, яка його видала); зміст операції (за що або для чого видаються гроші); суму до видачі (цифрами та словами); номер кореспондуючого рахунку. Бухгалтер розрахункового відділу здійснює контрирування на ордері та реєструє його під відповідним порядковим номером, проставляє цей номер на ордері й передає документ головному бухгалтеру
Головний бухгалтер	Перевіряє правильність складання касового ордера, підписує його і передає (через працівника бухгалтерської служби) керівникові підприємства. Одержавши підписаний керівником ордер, головний бухгалтер направляє його (через працівника бухгалтерської служби) касиру для виконання
Касир	Перевіряє достовірність підписів на ордері та правильність його оформлення. Вимагає від одержувача пред'явити паспорт або інший документ, який засвідчує особу та доручення (якщо гроші видаються за дорученням). Доручення прикріплюється до ордера. Після цього касир пропонує одержувачеві поставити підпис на ордері з указуванням суми прописом, підписується на ордері сам і видає гроші. Ордер реєструється у відповідних касових документах

Це, зокрема:

- відсутність розроблених робочих інструкцій працівників бухгалтерії і каси стосовно порядку оформлення видачі готівки з каси;
- відсутність затвердженого графіка роботи касира, що не сприяє ефективному ходу облікового процесу, а в деяких випадках взагалі ускладнює його;
- затяжна процедура оформлення видаткових і прибуткових касових ордерів;
- відсутність ведення управлінської звітності для контролю за станом і рухом грошових коштів, що пояснюється перевантаженням працівників

бухгалтерії основною звітністю [50, с. 169].

Для полегшення роботи касира і забезпечення своєчасності виконання ним своїх обов'язків на підприємстві слід скласти графік роботи касира (табл. 3.4), який має затверджуватись керівником [50, с. 170].

Таблиця 3.4 – Пропонований графік роботи касира

Операція	Термін виконання, години
Приймання та видача готівки за оформленими прибутковими та видатковими касовими ордерами з попередньою їх перевіркою відповідно до робочих інструкції про оформлення касових операцій	Щоденно з 8.00 до 12.00
Запис прибуткових і видаткових касових ордерів до журналу реєстрації прибуткових та видаткових касових документів та касової книги	Відразу після проведення касової операція
Проведення операцій в банку (одержання грошей за чеками, здача касових надходжень, отримання виписок з рахунків в банку, здача документів, якими оформлюються операції по рахунках підприємства в банку)	Щоденно з 12.00 до 15.00
Здача бухгалтеру розрахункового відділу отриманих в банку виписок і документів	Відразу після проведення з банку
Оформлення прибутковими і видатковими касовими ордерами (через бухгалтера розрахункового відділу) операцій з одержання грошей за чеками і здачі готівки в банк. Запис ордерів до касової книги	Терміново після повернення з банку
Складання списків депонентів по заробітній платі і передача їх бухгалтеру розрахункового відділу	До 9.00 четвертого дня після початку виплати заробітної плати
Складання звіту касира і передача його бухгалтеру розрахункового відділу	Щоденно з 16.30

В умовах сьогодення для вдосконалення облікового процесу в питаннях касових операцій особливої уваги набувають проблеми вдосконалення його організації, вирішення яких, в кінцевому підсумку дозволить: підвищити ефективність роботи каси підприємства; знизити ризики помилок і прорахунків під час роботи працівників каси; відповідати вимогам чинного законодавства.

З метою подальшої деталізації надходження грошових коштів за вироблену продукцію, роботи, послуги, актуальним є надання користувачам додаткової облікової інформації про надходження готівки в касу у формі

відповідного бухгалтерського звіту [76, с. 112].

Окрім того, вважаємо, що до рахунку 30 слід додати наступні субрахунки:

- 303 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті»;
- 304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті».

Таким чином, в План рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств пропонуємо внести такі зміни (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Пропоновані зміни у План рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств щодо рахунку 30 «Готівка»

Діючий План рахунків	Пропозиції щодо змін у Плану рахунків
30 «Готівка»	30 «Готівка та еквіваленти грошових коштів»
301 «Готівка в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті»
302 «Готівка в іноземній валюті»	302 «Готівка в іноземній валюті»
	303 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті»
	304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті»

Пропоновані зміни у План рахунків дадуть змогу виділити окремо у Звіті про рух грошових коштів гроші та їх еквіваленти, адже в обороті підприємства приймають участь гроші. З розвитком більш прогресивних форм розрахунків, зокрема, пластикових карток, і більшого витіснення готівки з обороту, таке поєднання в майбутньому буде можливим. На сьогодні ж рахунок готівки в касі має право на існування, але з назвою, яка більш повно буде характеризувати призначення рахунку і відобразити ті об'єкти, які на ньому обліковуються.

Розглядаючи теорію грошей і досліджуючи підходи та бачення вітчизняних та зарубіжних науковців, Рященко О.Л. [74, с. 5] стверджує, що сучасні гроші мають значні відмінності від товару, протиставляючи своє бачення марксистській теорії. Дискусійність поглядів автора, на нашу думку,

полягає не в тому, є товаром гроші чи ні, а в тому, що на фінансовому ринку гроші як товар купуються та продаються за певною ціною.

Звідси, сутність грошей полягає не в їхній речовинній оболонці, не в тому, що вони виготовлені із золота чи срібла, а в їхній суспільній ролі загального еквівалента. Беручи до уваги, що електронні гроші не випускаються в обіг у вигляді банкнот та монет і є зобов'язаннями інших, ніж держава, в особі, наприклад центрального банку, суб'єктів – їх емітентів, а також те, що забезпечення електронних грошей зберігається у кредитних організаціях на рахунках, електронні гроші мають ознаки безготівкових коштів і виконують такі самі функції, зокрема засобу платежу. Опосередковано також можна стверджувати і про спільні риси безготівкових та електронних грошей, коли мова йде про тип носія, на якому вони зберігаються, – електронний. Отже, електронні гроші мають ознаки як готівкових, так і безготівкових коштів. Окремі характеристики сучасних форм сучасних грошей та їх характеристика у порівнянні наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Порівняльна характеристика сучасних форм грошей

Характеристика	Форма грошей		
	Готівкові кошти	Безготівкові кошти	Електронні гроші
Ліквідність	відносно абсолютна	відносно абсолютна	відносна
Ідентифікація з власником	відсутня	повна	відсутня
Безпека збереження та використання	Доступ фізично обмежується	Доступ обмежується фізично, програмно-технічними засобами та організаційно-правовими заходами	Доступ обмежується фізично, програмно-технічними засобами та організаційно-правовими заходами
Носій	Папір, метал	Записи на рахунках в банку	Цифрова пам'ять комп'ютера
Обмеження використанні	Обмеження визначено законодавством	Без обмеження	Обмеження визначено законодавством

Незважаючи на кредитну природу сучасних форм грошей, а також на те, що їхня цінність втрачається з часом у зв'язку з інфляційними процесами,

готівкові кошти мають найбільшу ліквідність (відносно абсолютну ліквідність), використання якої гарантується державою. Безготівкова форма грошей має відносну (причому абсолютно) ліквідність у зв'язку із тим, що кошти (готівкові), залучені банками у вклади, стають вже зобов'язаннями банку повернути вкладнику їх за визначених умов.

Важливою функцією сучасних банківських установ є здійснення обігу грошових коштів. З одного боку це пояснюється роллю банків у забезпеченні фінансової та економічної безпеки держави, а з іншого – соціальною значимістю грошей. Загальний комплекс завдань у сфері обігу грошових коштів визначається грошово-кредитною політикою держави з урахуванням тенденцій розвитку світової й вітчизняної економіки та, зокрема, банківської системи. Серед основних напрямів грошово-кредитної політики – зниження грошової маси поза банківською системою, що потребує застосування дієвих інструментів протидії виведенню коштів із сфери банківської діяльності. Йдеться про впровадження зручних, надійних та безпечних способів оплати населенням товарів та послуг без використання готівки. Слід зазначити, що в Україні протягом останнього десятиріччя, чому, певною мірою, сприяє науково-технічний прогрес і розвиток фінансового ринку.

Ураховуючи поступовий і швидкий перехід сучасних суспільно-економічних відносин до цифрових технологій, зважаючи на постійно зростаючу роль та популярність інформаційних систем, а також бурхливий їх розвиток, ми вважаємо, що і здійснення розрахунків отримає найближчим часом новий імпульс. Сучасні системи розрахунків до недавнього часу розвивались не надто стрімко: платіжні картки, що почали використовуватись ще з середини минулого сторіччя, не зазнавали по суті якісних змін. Вони були й, в основному, залишаються інструментами доступу до рахунків клієнтів, за допомогою яких останні мають змогу розрахуватись в торговельних мережах та в мережі Інтернет. Певний розвиток платіжних карток відбувся за рахунок впровадження систем на базі мікропроцесорних карток (із вбудованим чипом) та технології NFC. У час цифрових технологій,

з одного боку, набувають популярності високотехнологічні пристрої, способи й методи вирішення різних завдань в усіх сферах життя: від перемикання каналів телевізора за допомогою смартфона до міжособистісного спілкування та вирішення державою стратегічних питань за допомогою сучасної техніки. З іншого боку, використання мережі Інтернет призводить до створення масиву інформації про кожную особу, організацію тощо, що за короткий проміжок часу може стати доступною чи не всьому світові. У зв'язку з цим усе більшої актуальності набувають питання захисту персональних даних чи, принаймні, їх додаткового й необґрунтованого розповсюдження чи генерування [17]. Зважаючи на викладене, поява та поширення електронних грошей, на нашу думку, може в найближчому майбутньому дати широким верствам населення серйозні підстави для масового використання. Однак на сьогодні підприємства, банки та держава, ми вважаємо, не готові (принаймні в Україні) до повноцінного та масштабного впровадження й використання цього платіжного засобу, а також контролю за його використанням та захисту користувачів. В першу чергу, така неготовність пояснюється недостатністю теоретичних розробок з обліку та організації функціонування систем електронних грошей та методологічного забезпечення їх обігу, а в подальшому – й контролю. Зазначене свідчить про недостатність уваги з боку науковців до питань обліку і контролю електронних грошей.

«Особливістю контролю електронних грошей в банках, на відміну від перевірки організації банками розрахунків іншими платіжними інструментами, є відсутність необхідності здійснення перевірки вчинених заходів з питань фінансового моніторингу, зокрема:

- повноти й коректності проведеної ідентифікації клієнтів у розумінні Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків;
- розрахунків електронними грошима у зв'язку із розмірами максимальних сум платежів за їх допомогою;
- переказу їх на рахунки й між електронними гаманцями, зважаючи на

складність відстеження ініціатора переказу» [20].

В умовах сьогодення для вдосконалення облікового процесу в питаннях касових операцій особливої уваги набувають проблеми вдосконалення його організації, вирішення яких, в кінцевому підсумку дозволить: підвищити ефективність роботи каси підприємства; знизити ризики помилок і прорахунків під час роботи працівників каси; відповідати вимогам чинного законодавства.

Важливість виділення окремим предметом дослідження полягає, на нашу думку, в тому, що до вивчення роботи з електронними грошима слід підходити виважено, комплексно та із суттєвим багажем знань у різних сферах: економіки в цілому, обліку, інформаційних технологій тощо. Для цього доцільно вивчити фундаментальні положення, важливі для розуміння суті електронних грошей, механізмів їх обігу та способів і методів відображення в бухгалтерському обліку як їх емітента, так і суб'єктів господарювання, які приймають їх як оплату за товари, роботи чи послуги.

На сьогодні не розроблено методичних рекомендацій з обліку електронних грошей, тому ми пропонуємо деякі методичні рекомендації щодо їх обліку. Для ефективного проведення контролю грошових надходжень та їх витрат на належному рівні, для синтетичного обліку електронних коштів рекомендуємо використати рахунок 32 з назвою «Електронні кошти», а аналітичний облік здійснювати за їх видами. Існують такі види електронних грошей: 1) у вигляді карт (card based), які потребують установлення додаткового програмного забезпечення для керування електронним гаманцем; 2) у вигляді мереж (network based), які мають веб-інтерфейс для керування електронним гаманцем. Будь-яка операція повинна бути документально підтверджена. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 «Електронні кошти» пропонуємо відображати в балансі у складі статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Крім цього, визначенням терміна «Електронні кошти» необхідно доповнити НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Електронні гроші – це магнітні носії платіжної

інформації, які замінюють паперові гроші, чеки та інші грошові документи у безготівкових розрахунках між клієнтами і банками за допомогою електронно-інформаційних систем. Це – електронний аналог готівкових грошей, які існують у вигляді електронних записів, наприклад у віртуальних гаманцях в Інтернеті.

Таблиця 3.7 – Пропоноване відображення безготівкових коштів на рахунках бухгалтерського обліку

Ділянка	Відображення на рахунках		Ефективність
	існуюча практика	пропозиція	
Облік компенсаційних залишків на рахунках в банку та грошових резервів	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами» (залишки/ резерви, що можна/ планується використати протягом 12 міс. з дати балансу) 184 «Інші необоротні активи» (залишки/ резерви, що неможливо/ не планується використати протягом 12 міс. з дати балансу)	Уточнення показників фінансового стану підприємства, зокрема ліквідності
Облік коштів на депозитному рахунку	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», або 35 «Поточні фінансові інвестиції»	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», 351 «Еквіваленти грошових коштів» (депозити на строк до 3 міс.); 352 «Інші поточні фінансові інвестиції» (депозити на строк від 3 до 12 міс.); 143 «Інвестиції непов'язаним сторонам» (депозити на строк від 12 міс.)	Упорядкування грошових потоків від операційної та фінансової діяльності
Облік акредитивів	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»	313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» або 378 «Розрахунки по відкритому акредитиву» та одночасно 05 «Гарантії та забезпечення надані» (для безвідкличних акредитивів)	Відображення в обліку неможливості використання підприємством коштів, зарезервованих для майбутнього платежу

Виконані нами дослідження дали змогу виявити у ТОВ «Агротех» низку невирішених досі проблем щодо зарахування тієї чи іншої категорії активів до грошових коштів. Такими проблемами є, зокрема: невизначеність щодо віднесення до категорії грошових коштів на депозитному рахунку в банку; безпідставність розгляду компенсаційних залишків на рахунках в

банку як грошових коштів; невмотивованість віднесення грошових резервів на рахунок 31 «Рахунки в банках»; невизначеність обліку розрахунків за допомогою акредитивів. Запропоновані удосконалення узагальнені у табл. 3.7.

Отже, запропоновані заходи щодо покращення облікового забезпечення і контролю забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства сприятимуть достовірності відображення у бухгалтерській і фінансовій звітності ТОВ «Агротех» і як зазначалося вище, покращить роботу управлінського персоналу.

Отже, з метою підвищення ефективності контрольної діяльності за рухом грошових коштів на ТОВ «Агротех» необхідно рекомендувати внутрішньогосподарський контроль через перелік процедур, які включають збереження готівкових грошових коштів і правильне оформлення руху грошових коштів. Окремі перевірки касових операцій та наявності грошових коштів в системі внутрішнього контролю можуть проводитися відповідальними особами (головний бухгалтер, касир) і службою внутрішнього аудиту, представленої внутрішнім аудитором та ревізійною комісією.

Залежність фактичних надходжень та видатків від фактору часу показана за допомогою будування лінії тренду. Це робиться для того, щоб визначити яка лінія точніше буде відображати подальший стан грошових потоків ТОВ «Агротех». Вибір найбільш адекватної однофакторної моделі залежності фактичних надходжень податку з доходів фізичних осіб (y) від фактору часу (x) здійснюється на основі коефіцієнта детермінації (R^2), який показує тісноту зв'язку між змінними у кореляційно-регресійній моделі.

Підприємство ТОВ «Агротех» має прагнути отриманню найбільшого прибутку з найменшими витратами. Продажі кожним роком мають зростати, отже, підприємство повинно бути більш прибутковим. Заходи щодо підвищення ефективності покликані захистити підприємство від банкрутства.

Слід зазначити, що на підприємстві ТОВ «Агротех» працюють кваліфіковані спеціалісти, які можуть досягти позитивного потоку грошових коштів навіть у кризовий період.

Сутність грошей полягає не в їхній речовинній оболонці, не в тому, що вони виготовлені із золота чи срібла, а в їхній суспільній ролі загального еквівалента. Беручи до уваги, що електронні гроші не випускаються в обіг у вигляді банкнот та монет і є зобов'язаннями інших, ніж держава, в особі, наприклад центрального банку, суб'єктів – їх емітентів, а також те, що забезпечення електронних грошей зберігається у кредитних організаціях на рахунках, електронні гроші мають ознаки безготівкових коштів і виконують такі самі функції, зокрема засобу платежу. Опосередковано також можна стверджувати і про спільні риси безготівкових та електронних грошей, коли мова йде про тип носія, на якому вони зберігаються, – електронний. Отже, електронні гроші мають ознаки як готівкових, так і безготівкових коштів.

В умовах сьогодення для вдосконалення облікового процесу в питаннях касових операцій особливої уваги набувають проблеми вдосконалення його організації, вирішення яких, в кінцевому підсумку дозволить: підвищити ефективність роботи каси підприємства; знизити ризики помилок і прорахунків під час роботи працівників каси; відповідати вимогам чинного законодавства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено критичний огляд стану фінансового обліку і контролю надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех», який дав змогу визначити основні проблеми, з якими стикається досліджуване підприємство при здійсненні господарської діяльності, пов'язаної з надходженням, зберіганням та використанням грошових коштів. В процесі обліку і контролю грошових коштів потрібно враховувати низку особливостей діяльності досліджуваного сільськогосподарського підприємства.

Проведені у роботі дослідження обліку і контролю грошових коштів агропромислового підприємства дають змогу сформулювати наступні висновки і пропозиції:

Грошові кошти як економічна категорія можуть розглядатися з різних позицій щодо своєї ролі у господарській діяльності: в сукупності являють собою грошові потоки підприємства; використовуються як інструмент оцінки; виступають в ролі засобу платежу та заощадження; є ресурсом суб'єктів господарювання та результатом діяльності; обумовлюють поточний і майбутній фінансовий стан підприємства. На основі цього нами було уточнено поняття «грошові потоки», під якими слід розуміти процес, пов'язаний з постійним рухом коштів, які виникають у процесі господарської діяльності протягом всього життєвого циклу функціонування підприємства, рух що пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику та ліквідності і таким чином визначає стан поточної платоспроможності підприємства, фінансової стійкості та ділової активності;

В ході дослідження запропоновано нову, розширену класифікацію грошових потоків на основі систематизації існуючих видів грошових потоків: новими є класифікаційні ознаки ритмічності грошового потоку, достатності

грошового потоку, синхронності грошового потоку, рівномірність надходження на витрачання грошових коштів; із існуючої класифікації була виключена ознака рівень передбачення грошового потоку.

Встановлено, що побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення й відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності. Досліджено, що в обліковій практиці ТОВ «Агротех» для обліку грошових коштів використовуються рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки у банках», 33 «Інші кошти», відповідно на підприємстві здійснюються грошові розрахунки підприємства як в готівковій, так і безготівковій формі. Обидві форми розрахунків здійснюються у ТОВ «Агротех» відповідно чинного законодавства. Вивчено загальну схему документування готівкових операцій та загальну організацію обліку грошових коштів на рахунках у банках в ТОВ «Агротех»

Встановлено, що основними об'єктами контролю грошових коштів є: наявність і збереження грошових коштів у касі, операції з руху готівки в касі, операції на рахунках в банку, матеріали інвентаризації, фінансова звітність ТОВ «Агротех». З метою належної підготовки до проведення контролю грошових коштів необхідно завчасно з'ясувати основні можливі порушення і зловживання, щоб передбачити в плані проведення контролю необхідних процедур та їхніх виконавців. До основних видів таких порушень і зловживань щодо законності й достовірності відображення в обліку грошових коштів можна віднести такі випадки: недотримання встановлених норм використання грошових коштів, неправомірність списання втрат за рахунок винних осіб грошових коштів суб'єкта господарювання, незаконне привласнення грошових коштів з каси підприємства, недостовірне відображення курсових різниць, недотримання вимог валютного законодавства, відсутність фактичної наявності грошових коштів за умови відображення їх у балансі підприємства, відсутність або неповнота

відображення інформації в аналітичному обліку грошових коштів, невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку про наявність грошових коштів. Якість облікової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, проявляється через наступні критерії: своєчасність, точність, порівнянність, повнота, корисність, доступність, рентабельність, адресність, адекватність, адаптивність.

Перевірка надходження, зберігання та використання грошових коштів у ТОВ «Агротех» відбувається відповідно за попереднім, основним і заключним етапами. Результати перевірки повноти та своєчасності оприбуткування готівки, що одержана з поточного рахунку банку та видатки по касі з виплати заробітної плати слід відображати в запропонованих нами таблицях «Результати перевірки повноти та своєчасності оприбуткування готівки, що одержана з поточного рахунку банку» та «Результати перевірки достовірності і обґрунтованості віднесення на видатки по касі виплати заробітної плати».

З метою підвищення ефективності контрольної діяльності за рухом грошових коштів на ТОВ «Агротех» необхідно рекомендувати внутрішньогосподарський контроль через перелік процедур, які включають збереження готівкових грошових коштів і правильне оформлення руху грошових коштів. Задля цього нами запропоновано схему внутрішньогосподарського контролю за обліком і збереженням грошових коштів, яка включає наступні процедури: контроль умов, що забезпечують збереження готівкових грошей на підприємстві; контроль за збереженням і станом обліку грошових коштів; контроль за використанням грошових коштів.

Також доведено, що прогнозування потоку грошових коштів може допомогти визначити тенденції продажу, затримки виплат клієнтами, спланувати купівлю основних активів. Крім того, якщо підприємство захоче отримати позику, банки запросять підготувати прогноз стану грошових потоків. Побудувавши прогноз позитивного та негативного грошового

потіку ТОВ «Агротех», бачимо, що позитивний грошовий потік у майбутньому буде зростати. Це є позитивним оскільки прогнозується збільшення виручки від реалізації продукції, зменшення собівартості виробництва продукції. Негативний грошовий потік йде на спад. Це є позитивним оскільки очікується збільшення з періода в період чистого грошового потоку.

З метою управління грошовими коштами та для потреб обліку, аналізу, аудиту нами розроблено наступні класифікаційні ознаки грошових коштів: за формою існування (готівкові та безготівкові грошові кошти); за видом валюти (грошові кошти в національній та іноземній валюті); за джерелами надходження та напрямками використання (грошові кошти без обмежень у використанні та грошові кошти з обмеженням у використанні); за місцем зберігання (в касі підприємства, на рахунках у банку, на банківських депозитних рахунках). Вважаємо, що правильна та раціональна класифікація грошових коштів та їх еквівалентів дозволить отримати оперативну, точну та достовірну інформацію про їх наявність, забезпечить цілеспрямоване використання, контроль за зберіганням та оптимальне управління даними високоліквідними активами підприємства.

Дослідження сучасного стану методичного забезпечення обліку грошових коштів та організації касових операцій на підприємстві дозволило виділити деякі недоліки з використанням наявних методологічних і організаційних засад здійснення облікового процесу.

Це, зокрема:

- відсутність розроблених робочих інструкцій працівників бухгалтерії і каси стосовно порядку оформлення видачі готівки з каси;
- відсутність затвердженого графіка роботи касира, що не сприяє ефективному ходу облікового процесу, а в деяких випадках взагалі ускладнює його;
- затяжна процедура оформлення видаткових і прибуткових касових ордерів;

– відсутність ведення управлінської звітності для контролю за станом і рухом грошових коштів, що пояснюється завантаженням працівників бухгалтерії основною звітністю.

Удосконалення організації обліку касових операцій на підприємстві повинно відбуватися в напрямі вирішення окреслених проблем. Так, перш за все, на підприємстві для забезпечення дотримання вимог видачі готівки з каси слід розробити робочі інструкції текстової форми щодо оформлення видачі готівки з каси видатковим касовим ордером. Для полегшення роботи касира і забезпечення своєчасності виконання ним своїх обов'язків на підприємстві слід складати графік роботи касира, який має затверджуватись керівником.

Окрім того, вважаємо, що до рахунку 30 слід додати наступні субрахунки:

- 303 «Еквіваленти грошових коштів в національній валюті»;
- 304 «Еквіваленти грошових коштів в іноземній валюті».

Пропоновані зміни у План рахунків дадуть змогу виділити окремо у Звіті про рух грошових коштів гроші та їх еквіваленти, оскільки в обороті підприємства приймають участь гроші.

Крім того, на нашу думку підприємства поступово вже починають використовувати електронні гроші. Однак, ми вважаємо, на сьогодні вітчизняні підприємства, банки та держава, не готові до повноцінного та масштабного впровадження й використання цього платіжного засобу, а також контролю за його використанням та захисту користувачів через недостатність теоретичних розробок з обліку та організації функціонування систем електронних грошей та методологічного забезпечення їх обігу, а в подальшому – й контролю. Для ефективного проведення контролю грошових надходжень та їх витрат на належному рівні, для синтетичного обліку електронних коштів рекомендуємо використати рахунок 32 з назвою «Електронні кошти», а аналітичний облік здійснювати за їх видами. Існують такі види електронних грошей: 1) у вигляді карт (card based), які потребують

установлення додаткового програмного забезпечення для керування електронним гаманцем; 2) у вигляді мереж (network based), які мають веб-інтерфейс для керування електронним гаманцем. Будь-яка операція повинна бути документально підтверджена. У фінансовій звітності сальдо по рахунку 32 «Електронні кошти» пропонуємо відображати в балансі у складі статті «Грошові кошти та їх еквіваленти». Крім цього, визначенням терміна «Електронні кошти» необхідно доповнити НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Електронні гроші – це магнітні носії платіжної інформації, які замінюють паперові гроші, чеки та інші грошові документи у безготівкових розрахунках між клієнтами і банками за допомогою електронно-інформаційних систем.

Крім того, на підприємстві існує невизначеність щодо віднесення до категорії грошових, коштів на депозитному рахунку в банку; безпідставність розгляду компенсаційних залишків на рахунках в банку як грошових коштів; невмотивованість віднесення грошових резервів на рахунок 31 «Рахунки в банках»; невизначеність обліку розрахунків за допомогою акредитивів. Тому, нами запропоновані удосконалення щодо відображення безготівкових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

Виконані нами дослідження дали змогу виявити у ТОВ «Агротех» низку невирішених досі проблем щодо зарахування тієї чи іншої категорії активів до грошових коштів та надати рекомендації щодо їх вирішення.

Запропоновані заходи щодо покращення облікового забезпечення і контролю забезпечення надходження, зберігання та використання грошових коштів аграрного підприємства сприятимуть достовірності відображення у бухгалтерській і фінансовій звітності ТОВ «Агротех» і як зазначалося вище, покращить роботу управлінського персоналу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Александрова М.М., Кірейцев Г.Г., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит : навч.-метод. посіб. Житомир : ЖІТІ, 2002. 224 с.
2. Алексєєв І. В., Нич О. І. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії. *Економічний простір*. 2010. № 42. С. 133-137.
3. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 282 с.
4. Банківська енциклопедія / під ред. А.М. Мороза. Київ : Ельтон, 1993. 327 с.
5. Банківське законодавство України. Загальні положення, рахункові операції, платіжні системи, валютне регулювання. *Бюлетень законодавства і юридичні практики України*. 2006. № 9, 42 с.
6. Банківські операції / ред. А.М. Мороза. 3-є вид, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2008. 608с.
7. Береза С.Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика : дис... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2003. 192 с.
8. Бодюк А.В., Грубін І.О. Електронні гроші: суть та особливості *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 9. С. 33-37.
9. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: суть і зміст. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: економічні науки. Житомир, 2008. №2(44). С. 31-42.
10. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Г. В., Євдокимов В. В., Легенчук С. Ф. Інформаційні системи і технології в обліку : підручник. Житомир : Рута, 2007. 468 с.
11. Бутинець Ф.Ф., Войналович О.П., Томашевська І.Л. Організація бухгалтерського обліку : підручник / за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2007. 528 с.

12. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2009. 832 с.
13. Валентинова Т. Електронні гроші: види, переваги, недоліки. *Все про бухгалтерський облік*. 2011. № 103. С. 12-13.
14. Варавка В.В. Управлінський облік грошових потоків підприємства. URL: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=%D0%A3%D0%94%D0%9A>.
15. Вербицкая Л.В. Бухгалтерский учет: учеб.-метод. пособ. Киев : Логос, 2007.
16. Воронко Р. М., Басіста І. А. Трактуння внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах : зб. наук. праць. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Випуск 10 (37). Ч. 3. Луцьк, 2013. С.139–146.
17. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Кондор, 2004. 180 с.
18. Гранова Р. О. Грошові кошти. Розрахунки : Бухгалтерський облік Київ : ЦУЛ, 2010. 207 с.
19. Гура Н.О., Каверін Ю.В. Тлумачний словник бухгалтерської та аудиторської термінології. Київ : Українська книга, 1999. 64 с.
20. Гушу Д.Л. Облік грошових коштів : проблеми та шляхи їх вирішення. URL : <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>.
21. Давидов Г.М. Аудит : підручник. Київ : Знання, 2013. 511 с.
22. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 327 с.
23. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки / укладач Д.Д. Гордієнко. Київ : КНТ, 2006. 308 с.
24. Електронні гроші. *Національний банк України*. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua>.
25. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г.О. Облік і аудит : термінологічний словник. Львів : Центр Європи, 2002. 671 с.
26. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник.

Київ : Знання, 2007. 1072 с.

27. Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України 08 лютого 2014 року № 4. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0341-14>.

28. Ільницька Н.М. Чинники поширення електронних грошей. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_30/stat-ti/4_3.htm.

29. Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон : Наказ Міністерства фінансів України від 13.03.1998р. № 59. (дата оновлення 12.05.2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text>

30. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.11.1999 р. № 291 (дата оновлення 27.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

31. Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів : затв. Постановою Правління Національного банку України 12 листопада 2003 року № 492 (дата оновлення 16.06.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>

32. Калюга Є. В. Система внутрішньогосподарського контролю та удосконалення її ефективності на підприємствах. *Вісник податкової служби України*. 2001. № 33. С. 357–359.

33. Кобилянська О.Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 473 с.

34. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.84, затв. Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10, ВВР 1984, додаток до № 51, ст.1123. (дата оновлення 16.07.2022). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KD0005?an=988033>

35. Колеснікова О. М., Лесик Н. І. Особливості відображення у звітності операцій на поточному та інших рахунках у банку: зб. наук. праць.

Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 10 (37). Ч. 3. Луцьк, 2013. С. 329-333.

36. Кондратьєв О.В. Оцінка фінансової стійкості підприємств та її показники. *Фінанси України*, 2006. №11. С. 44-51.

37. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року : від 24. 05. 2005 р. № 158 : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1347-2008-%D1%80>.

38. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація : монографія. Київ : Інформат.–аналіт. агентство, 2007. 429 с.

39. Костюнік О. В. Грошові кошти та особливості їх функціонування у фінансово-господарській діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва* : збірник наукових праць. 2014. С. 101-104.

40. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : навч. посіб. Київ : Каравела, 2004. 568 с.

41. Леонов Ю., Трегубова. О. Електронні гроші – зручний інструмент розрахунків чи ще один спосіб обходу закону? URL: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=2700>.

42. Лісіна В. Документування аудиту як складового елемента системи контролю якості аудиторських послуг. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2011. № 9. С. 40–44.

43. Машика Ю.В. Електронна комерція – платіжні системи мережі Інтернет. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2011. Вип. 21.8. С. 123-129. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlту/21_8/344_Masz.pdf.

44. Мельниченко О. Д. Аудит електронних грошей в банках України *Вісник Національного банку України*. 2013. № 3. С. 41-45.

45. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000р. № 356. (дата оновлення 21.07.2021). URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>.

46. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств : наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0390555-09#Text>

47. Мисака Г.В., Шмідта А.О. Облік програм лояльності в стимулюванні клієнтів банківських установ. *Бізнес-Інформ.* №2. 2015. С. 288-295.

48. Михайлець А.В. Дослідження економічної сутності поняття «грошові потоки». *Управління розвитком.* № 7 (104). 2017. С. 133-135.

49. Міжнародний Стандарт Аудиту 210 «Умови домовленості про здійснення аудиту», затверджений наказом Міжнародною Спілкою Аудиторів від 15 грудень 2000. № 156/7890. *Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики* : пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.

50. Міжнародний Стандарт Аудиту 230 «Документування», затверджений наказом Міжнародною Спілкою Аудиторів від 21 листопада 2001. № 185/6785. *Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики*: пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.

51. Міжнародний Стандарт Аудиту 300 «Планування», затверджений наказом Міжнародною Спілкою Аудиторів від 20 грудня 2001. № 275. *Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики* : пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.

52. Міжнародний Стандарт Аудиту 500 «Аудиторські докази», затверджений наказом Міжнародною Спілкою Аудиторів від 19 квітня 2000. № 687/5799 / *Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики* :

пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.

53. Міжнародний Стандарт Аудиту 800 «Аудиторський висновок при виконанні завдань з аудиту спеціального призначення», затверджений наказом Міжнародною Спілкою Аудиторів від 29 квітня 2001. № 567 / Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики : пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. Київ : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. 1152 с.

54. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) Документ 929.019, (дата оновлення 01.01.2012). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text

55. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №10. С. 32-45.

56. Мурашко В. М., Сторожук Т. М. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : навч. посіб., Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. 311 с.

57. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7.02.2013 р. № 73. (дата оновлення 10.08.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

58. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 464 с.

59. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник. / за ред. М.Ф. Огійчука. Київ : Вища освіта, 2009. 800 с.

60. Огійчук М.Ф. та ін. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. / за ред. проф. М.Ф. Огійчука, Київ : Алерта, 2016. 1040 с.

61. Онищенко Т., Піроженко О. Податковий та бухгалтерський облік у сільському господарстві. Харків : Фактор, 2005. 632 с.

62. Палій С. А. Облік касових операцій та шляхи поліпшення його організації на підприємстві. *Молодий вчений*. 2014. № 5. С. 169-171.

63. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291. (дата оновлення 09.12.2011). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.

64. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755 – VI : Верховна Рада України. (дата оновлення 19.07.2022). URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.

65. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2001. 460 с.

66. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 (дата оновлення 03.11.2020). URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

67. Положення «Про електронні гроші в Україні» : постанова Правління НБУ від 04.11.10 р., № 481. (дата оновлення 15.09.2020). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text>

68. Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» : Наказ Міністерства фінансів України від 2 вересня 2014 року № 879 (зі змінами та доповненнями). (дата оновлення 03.11.2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

69. Порядок проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550: (дата оновлення 24.11.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-%D0%BF#Text>

70. Порядок регистрации, пломбирования и применения регистраторов

расчетных операций за товары (услуги): приказ Министерства доходов и сборов Украины от 14.06.2016 г. № 547. (дата оновлення 31.07.2020). URL : <https://its.1c.ua/db/acttaxu/content/2886/hdoc>

71. Порядок реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій : Наказ Міністерства фінансів України № 547 від 14.06.2016 (дата оновлення 01.08.2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0920-16#Text>

72. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII *Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50.* (дата оновлення 01.08.2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

73. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. (дата оновлення 08.05.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>

74. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999р. № 996–XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365.* (дата оновлення 01.07.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

75. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 01.06.2000р. № 265/95-ВР. (дата оновлення 17.03.2022). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>

76. Про затвердження Змін до Правил визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України : Постанова Правління Національного банку України від 31.07.2020р. № 114 URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_31072020_114.

77. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2017р. № 148. (дата оновлення 10.12.2021) URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

78. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2012. 628 с.

79. Рященко О. Л. Мистецтво жити без грошей. *Дебет-Кредит*. 2009. № 50. С. 5-7.

80. Скоробогатова В.В. Історичний аспект формування сутності поняття «грошові активи». *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 4 (58). С. 139-141.

81. Собко В.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 578 с.

82. Сопко В. В. та ін. Організація і методика проведення аудиту : навч.-практ. посіб. Київ : Професіонал, 2004. 264 с.

83. Степова Т. Г., Татарінова Г. О., Гріщук Р. І. Облік грошових коштів : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, 2013. 120 с.

84. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : «Знання» 2012. 627 с. URL : http://pidruchniki.ws/1628041443951/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_operatsiy_potochnomu_rahunku#347.

85. Терещенко Л.О., Матвієнко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2006. 187.

86. Титаренко Я. О. Проблеми організації обліку грошових коштів та рекомендації щодо її удосконалення. URL : http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/7_100051.doc.htm.

87. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 328 с.

88. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового розвитку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2012. 240 с.

89. Яремко І. Й. Економічні категорії в методології обліку : монографія. Львів : Каменяр, 2010. 192 с.

90. Ясишена В.В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 2 [28]. С. 131-139.

91. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. *Вісник Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. Черкаси, 2012. № 22. С. 3-7.

92. Larson K.D., Pyle W.W. *Fundamental accounting principles*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1988. 180 p.

93. *Philosophical Perspectives on Accounting* London: Routledge, 1993. 185 p.

94. Kieso Donald E., Kimmel Paul D., Jerry J. Weygandt. *Accounting – Tools for business decision making*. Wiley, 2011. 1458 p.

95. Seligman E.R. *A Progressive Taxation in Theory and Practice*. New York: Macmillan Co., 2008. 292 p.

96. Ferguson C. Seow P.-S. Accounting information systems research over the past decade: Past and future trend. *Accounting & Finance*. 2011. № 51. pp. 235-251.

ДОДАТОК А

	Дата (рік, місяць, число)	2021	01
Підприємство <u>ТОВ «Агротех»</u>	за ЄДРПОУ	30481856	
Територія <u>Пологівський р-н, м. Орхів, вул. Привокзальна 2</u>	за КОАТУУ		
Організаційно-правова форма господарювання _____	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності <u>01.11 Вирощування зернових та технічних культур</u>	за КВЕД	01.11	
Середня кількість працівників- ¹ <u>81</u>			
Адреса, телефон <u>Пологівський р-н, м. Орхів, вул. Привокзальна 2</u>			
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака			

БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан) на 2021р.

Форма № 1	Код за ДКУД		1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	1706	3135
первісна вартість	1011	3703	6117
Знос	1012	(1997)	(2982)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	384	629
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2090,0	3764,0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4977	4235
Поточні біологічні активи	1110	14	13
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	86	112
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	325	357
з бюджетом	1135	124	115
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	444	458
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	81	8
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	6051	5298
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	8141	9062

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1568	1568
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	623	623
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	577	709
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	2768	2900
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	874	1494
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	874	1494
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1944	2209
розрахунками з бюджетом	1620	275	398
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	49	55
розрахунками з оплати праці	1630	224	248
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	2007	1758
Усього за розділом III	1695	4499	4668
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	8141	9062

Керівник

Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

Підприємство <u>ТОВ «Агротех», м. Оріхів, вул. Привокзальна, буд. 2</u>	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
	2021 01	30481856

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ **2021 р.**

Код за ДКУД 1801003

Форма № 2

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8133,00	10591,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5233,00)	(8569,00)
Валовий:			
прибуток	2090	2900,00	2022,00
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	(690,00)	(760,00)
Витрати на збут	2150	(55,00)	(197,00)
Інші операційні витрати	2180	(72,00)	(2,00)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	2083,00	1063,00
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	(204,00)	(456,00)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1879,00	607,00
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1879,00	607,00
збиток	2355	()	()

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		

Продовження ДОДАТКУ Б

Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник
Головний бухгалтер